

katternö

2 • 2026 Pohjalainen lehti

Kahdeskymmenestoinen vuosikerta

**Paratiisi löytyy
Toholammilta**

**Kukaan
ei tiedä
sähkön
tulevaa
hintaa**

**Taide
aseena**

**Kun Helsingin yläluokka petti
Pohjanmaan ruotsinkieliset**

Esse Elektro-Kraftin,
Herrforsin, Kruunupyyn
Sähkölaitoksen,
Uudenkaarlepyyn
Voimalaitoksen ja Vetelin
Energian asiakkaille.

Kolme kysymystä...

Mitä Pohjanmaa merkitsee sinulle?

Pohjanmaa on henkilökohtaisella tasolla minulle edelleen koti, vaikka olen asunut useita vuosia Helsingissä ja Brysselissä. Ihmiset, luonto ja murteet ovat ainutlaatuisia. Yleisesti ottaen yhdistän Pohjanmaan rytteliäisyyteen ja eteenpäin pyrkivään asenteseen – jotain, mitä meidän tulisi vahvistaa koko Suomessa.

Miksi Bryssel on tärkeä Suomelle?

Suuri osa lainsäädännöstämme säädetään EU-tasolla, ja on tärkeää olla edustettuna niissä pöydissä, joissa päätökset tehdään. Esimerkiksi juuri nyt käsitellään monia lainsäädäntöaloitteita, joilla on suuri merkitys suomalaiselle elinkeinoelämälle. Siksi olen erityisen iloinen siitä, että pääsen vaikuttamaan kilpailukykyisen toimintaympäristön puolesta.

Olisi äärimmäisen tärkeää saada enemmän suomalaisia Brysseliin. Jos itse tai joku tuntemasi harkitsee harjoittelujaksoa tai työnhakua Brysselissä, voin lämpimästi suositella kokeilemaan sitä. Lisäksi Bryssel on mukava kaupunki, jossa on helppo tutustua ihmisiin ympäri maailmaa.

Mitä elämänlaatu sinulle merkitsee?

Minulle elämänlaatu merkitsee tasapainoa. Osaksi se syntyy siitä, että saa toteuttaa unelmiaan ja tehdä työtä, josta todella nauttii. Osaksi täytyy myös osata pysähtyä ja pohtia asioita sekä puuhas-tella jotain aivan muuta kuin työtä. Minulle se tarkoittaa liikuntaa, musisointia, kaunokirjallisuuden lukemista ja ennen kaikkea ajan viettämistä läheisten kanssa.

Sisältö

Päivi Karjalainen

Välttämätöntä priorisoida liityntöjä ... 4

Vankkuudesta ei saa tinkiä ... 5

Kun nauru jää kurkkuun ... 6

Murtehella: Läntistä itämurretta ... 16

Monäsin viinimestari ... 22

Paratiisi löytyy Toholammilta ... 24

Pohjanmaan katkera taistelu itsehallinnosta ... 30

Kukaa ei tiedä, mitä sähkö maksaa talvella ... 38

Sähkön monimutkainen ilmiö ... 40

Pietarsaari pian lämpimämpi ja kauniimpi ... 42

Sukutarinoita: Helene Schjerfbeck ... 50

Katseet luontoon: Viitasammakko – ympäristö-viranomaisten uusi kultainen vasikka ... 52

Katternö 2 • 2026 Vastaava julkaisija Roger Holm, Kauppiaankatu 10, 68600 Pietarsaari, puh. (06) 781 5300, roger.holm@herrfors.fi, www.katterno.fi
Osoitteemuutokset Amanda Hägglund, puh. 044 781 5351, amanda.hagglund@herrfors.fi
Projektipäällikkö Svenolof Karlsson, www.storkamp.com **Toimittajat** Svenolof Karlsson, Sonja Finholm, Susanne Strömberg **Suomennos** Erika Bertell **Layout** Gun-Marie Wiis, Kaj Frilund **Kansikuva** Karl Vilhjálmsson **Paino** Forsberg Print & Package Group, 2026

Lehden aiempia numeroita on luettavissa osoitteessa www.herrfors.fi. Katternö-lehdet vuoteen 2024, saakka ovat luettavissa myös verkkoversiona, katso www.katternodigital.fi

Datakeskusbuumi

TEKOÄLYVETOINEN datakeskusbuumi alkoi näkyä Suomessa toden teolla vuosi sitten, syksyllä 2025. McKinseyn mukaan maailmanlaajuinen datakeskuskapasiteetti, joka vuonna 2025 oli 82 GW, lähes kolminkertaistuu vuoteen 2030 mennessä 219 GW:iin. Suomi on datakeskusinvestoinneille yksi houkuttelevimmista maista kolmesta pääsyystä: kylmä ilmasto, vakaa sähköverkko, jossa on tilaa uusille liittymille oikeilla alueilla, sekä tilaa suurille määriille uutta, maalle rakennettavaa tuulivoimaa.

Useat rakennusvalmiit tuulivoimahankkeet ovat jo monen vuoden ajan odottaneet, että jokin suurista vihreän siirtymän hankkeista saavuttaisi hintatason, jota tarvitaan niin sanotuissa PPA-sopimuksissa. Kannattavuuslaskelmat eivät ole tähän mennessä yltäneet siihen sähkön hintaan, jota uuden tuulivoiman rakentaminen edellyttäisi.

Suurilla datakeskustoimijoilla lienee parempi maksukyky. Niille fossiilivapaan sähkön saatavuus on jo valmiiksi kannattavan ydinliiketoiminnan edellytys. Siksi ne voivat myös solmia pitkäaikaisia PPA-sopimuksia uuden tuulivoiman edellyttämällä hintatasoilla.

Googlen ilmoitus 13 miljardin euron panostuksesta Suomeen seuraavien kahden vuoden aikana on yhtiön suurin yksittäinen investointi koskaan Euroopassa. Kaikesta päätellen se on Suomen historian suurin yksittäinen ulkomainen greenfield-investointi. Maahan arvioidaan syntyvän suoraan ja välillisesti 7 000 uutta työpaikkaa. Työllisyysvaikutus on rakennusvaiheen aikana moninkertainen.

DATAKESKUSBUUMIIN kohdistuva kritiikki koskee lähinnä kahta asiaa: datakeskukset syrjäyttävät suuren tehontarpeensa vuoksi muita, yhteiskunnallisesti hyödyllisempiä investointeja, minkä lisäksi ne nostavat sähkön hintatasoa.

Mutta mitä sellaiset yhteiskunnallisesti hyödyllisemmät investoinnit oikeastaan olisivat? Jos tällaisia vaihtoehtoja on olemassa, miksi mitään investointipäätöksiä ei ole vielä tehty? Vastaus on, että Suomen ”mega-hankkeilta” on tähän asti puuttunut kannattavuus, jota rahoituskelpoiset liiketoimintamallit edellyttävät.

Käytettävissä oleva teho ei ole pidemmällä aikavälillä rajoite. Suomi pystyy rakentamaan sekä tuotantoa että sähkönsiirtoa maan kaksinker-taistuvalla sähkönkulutukselle vuoteen 2035 mennessä. Tähän tarvitaan lisää säätövoimaa ja mielellään myös lisää perusvoimaa. Tällaisia uusia investointeja voidaan toteuttaa käsi kädessä tuottajan ja kuluttajan välisen PPA-sopimusten kautta sekä yhteistyössä Fingridin tai muiden verkko-yhtiöiden kanssa.

SAMALLA SÄHKÖN hinnan osalta on syytä tarkastella tosiasioita. Sähkön markkinahinta on ollut Suomessa viime vuosina ennätysalhainen, keskimäärin 43 euroa/MWh vuosina 2024–2025. Keskihintataso oli 10–15 vuotta sitten (2010–2015) 42 euroa/MWh. Nämä ovat nimellisiä lukuja, joissa ei ole huomioitu inflaatiota.

Nykyinen hintataso on niin alhainen, ettei tuuli- ja aurinkovoimaan tai perusvoimaan ole odotettavissa uusia tuotantoinvestointeja. Uudet investoinnit tehdään PPA-sopimusten kautta oikealla hintatasolla. Ajattelimmepa asiasta mitä tahansa, meidän on pakko hyväksyä korkeammat sähkön hinnat, jos haluamme sähköjärjestelmämme olevan jatkossakin yhteiskunta-kehityksen kulmakivi.

ROGER HOLM
Herrforsin toimitusjohtaja

Mikä saa sinut nauramaan?

CARINA HANHISUANTO, LUOTO

”Muiden hassuttelut, esimerkiksi jos joku sanoo jotain väärin. Se voi antaa hyvät naurut. Jos uskaltaa ottaa itsensä pilan kohteeksi ja nauraa omille virheilleen, on myös helpompi nauraa muille ja muiden kanssa. Jos itsellä on huumorintajua, on ok vitsailla lähes mistä tahansa, mutta aina on niitäkin, jotka eivät ihan ymmärrä sen olevan huumoria ja voivat loukkaantua.”

Eva-Stina Kjellman

ELSE HANNER, PIETARSAARI

”Kaikki! Olen sellainen, joka nauraa aika usein. Mielestäni lähes mistä tahansa voi vitsailla, kunhan ei väheksy ketään muuta. Kaverini ja poikaystäväni saavat minut nauramaan, mutta nauran myös erilaisille hassuille TikTok-videoille. Harvoin on kyse jostain tietystä aiheesta, vaan se voi olla mitä tahansa. Joskus voin myös nauraa ääneen jollekin lukemalleni.”

STEFAN MIEMOIS, VAASA

”Nauran usein yhdessä koirieni kanssa, ne tekevät minut iloiseksi. Meillä on myös töissä hauskaa, ja vitsailemme usein puutteistamme tai jos joku mokaa. Viimeksi kun eräs kollega meni naimisiin ja valitteli hieman sitä, kuinka paljon käytännön asioita pitää järjestää, joku toinen sanoi, että vielä pahempaa se on sitten, kun eroat. Mielestäni kaikesta voi vitsailla, ja tärkeintä on osata nauraa itselleen.”

Välttämätöntä priorisoida liityntöjä

Datakeskusbuumi on muuttamassa merkittävästi Suomen energiamaisemaa. Samalla toimijoiden välillä ei vallitse tasavertaisia kilpailuedellytyksiä – yhteiskunnan kannalta kriittiset hankkeet uhkaavat jäädä verkkoliityntöjen kilpailussa heikompaan asemaan, toteaa Fingridin toimitusjohtaja Asta Sihvonen-Punkka.

NIIN SUOMI KUIN muutkin maat Euroopassa ja muualla ovat keskellä sähkö- ja koko energijärjestelmän isoa murrosta. Suomen sähköntuotanto on lyhyessä ajassa kasvanut ja puhdistunut Länsi- ja Pohjois-Suomeen sijoittuneiden mittavien tuuli-voimainvestointien sekä lisäydinvoiman ansiosta. Puhdas ja hinnaltaan kilpailukykyinen sähkö yhdessä hyvän sähköverkkoinfran kanssa, joka mahdollistaa eurooppalaisittain nopeat liittynnät, on tehnyt Suomesta kiinnostavan kohteen sähkön kulutuksen-vestoinneille.

Fingrid on tarkastellut sähkönkulutuksen ja -tuotannon kehitystä vuoteen 2035 asti ja arvioinut, että sähkönkulutus voisi lähes kaksinkertaistua nykyisestä runsaasta 80 terawattitunnista riippuen Suo-

Fingrid

Asta Sihvonen-Punkka

men kilpailukyvyistä. Viime vuonna Suomen sähkönkulutus oli pyöreästi 85 terawattituntia. Maamme sähkönkulutus on pitkään ollut tilassa, jossa kasvua ei ole tullut – tähänastinen korkein kulutus, noin 90 terawattituntia, on vuodelta 2007.

NYT SUUNTA sähkönkulutuksessa näyttää kääntyvän, ja ajurina ovat datakeskukset, lämmityksen sähköistyminen ja sähkövarastot. Tämän vuoden elokuun puolivälin tilanne antaa osviittaa kasvusta. Fingrid on tehnyt kantaverkon liittymissopimuksia datakeskusten kanssa noin viiden gigawatin, sähkökattiloista noin kolmen gigawatin ja sähkövarastoista noin neljän gigawatin edestä. Näissä luvuissa ovat mukana sekä toiminnassa olevat hankkeet että tulevat hankkeet, joista on jo solmittu liittymissopimus.

Tällä hetkellä datakeskusten Suomessa käyttämä teho on muutamia satoja megawatteja, joten tulossa oleva lisäys on suuri. Suomen tähänastinen huippukulutus, 15,5 gigawattia, saavutettiin viime talvena kylmän pakkasjakson aikana. Tehtyjen sopimusten kokonaismäärä on siis iso kulutushuippuun ja sähköjärjestelmän kokoon verrattuna.

Kasvavan sähkönkulutuksen on ajateltu synnyttävän lisää sähköntuotantoa, joka tyypillisesti on tuuli-voimaa ja myös aurinkoa. Haasteena on säätövoima, jota suomalaisen sähköjärjestelmän on arvioitu tarvitsevan etenkin vuosikymmenen vaihteessa ja siitä eteenpäin. Fingrid on korostanut säätövoiman tarvetta – Suomessa tarvitaan vaihtelevan sähköntuotannon ja osin joustamattoman uuden kulutuksen tueksi säävarmaa, energiaa tuottavaa tuotantokapasiteettia kaiken muun mahdollisen joustavuuden kuten sähkövarastojen ja kulutusjous-ton rinnalle.

KOVA KYSYNTÄ kulutuksen ja etenkin datakeskusten liitännöille jatkuu. Sijainnilla on merkitystä, ja verkossa on tilaa Länsi- ja Pohjois-Suomessa, jotka ovat ylituotantoalueita.

Espoon Hepokorven sähköasema erottuu joukosta kaikin tavoin. Seinät on verhoiltu fuusiolasitetuilla keraamisilla julkisivulaatoilla. Asema liitetään lähellä sijaitsevaan datakeskukseen, jonka Microsoft ottanee käyttöön vuonna 2027. Datakeskuksen hukkalämpöä käytetään kaukolämpönä.

Roni Rekomaa/Lehtikuva

Niille voidaan liittää nopeastikin uutta teollista kulutusta, mukaan lukien datakeskuksia. Kantaverkkoyhtiön näkökulmasta datakeskustoimijat ovat yksi asiakasryhmä muiden joukossa. Samanaikaisesti sähköjärjestelmää ja sen mukana kantaverkkoa haastavat niiden suuri pistemäinen tehontarve ja nopeasti etenevä valmius täyttää liittynnän ehdot.

Nopea kehitys on tehnyt tarpeelliseksi luoda ruuhkaisille alueille pelisääntöjä verkkoliittyjien priorisointiin. Liittyjät eivät ole siinä mielessä samalla viivalla, sillä eri hankeryhmien toteutusajat eroavat merkittävästi. Tällöin hitaammat mutta yhteiskunnan kannalta mahdollisesti kriittiset tai muuten tärkeät hankkeet eivät pärjää kilpailtaessa verkkoliitynnöistä.

TANSKASSA ASIAA on jo lähdetty ratkaisemaan lainsäädännön

keinoin, ja Euroopan komissio on heinäkuussa 2026 julkaisemallaan ehdotuksella viitoittanut priorisointimahdollisuutta. Lainsäätäjä on jo tarttunut tähän myös Suomessa. Syksyn aikana on odotettavissa priorisoinnin mahdollistava lakiesitys, jota voidaan soveltaa, kun sähköverkon liityntäkapasiteetti ei riitä kaikkien pyyntöjen toteuttamiseen samanaikaisesti.

ASTA SIHVONEN-PUNKKA, toimitusjohtaja, Fingrid

Vankkuudesta ei saa tinkiä

sähköjärjestelmään. Svenska Kraftnätin tehtävänä on luoda edellytykset sähkön kysynnän täyttämiseksi tulevia sukupolvia varten, niin tänään kuin huomennakin ja maailmantilanteesta riippumatta.

Tästä selviytyminen edellyttää ennen kaikkea, että sähkönkäyttöä ja -tuotantoa laajennetaan samaan tahtiin.

Kehitämme parhaillaan hallituksen toimeksiannosta prosessia sähköjärjestelmään liittymiselle. Tavoitteenamme on edistää kilpailukykyisempää Ruotsia. Kasvavaan sähköntarpeeseen on vastattava, ja meidän on luotava paremmat edellytykset uusille investoinneille sähköntuotantoon ja -käyttöön, järkevää turvallisen sähkönsaannin perustaa.

Mielestämme nykyistä liittymisprosessia on kehitettävä ja täydennettävä uusilla menetelmillä ja työkaluilla, jotta sähköistymistä voidaan tukea ja sähköjärjestelmää käyttää tehokkaammin.

UUSIEN sähköverkkoliittymien – muun muassa datakeskusten – lähtökohta voidaan siis tiivistää siten, että asiakastarpeisiin on voitava vastata ilman, että sähkönsaantiin ja sähköjärjestelmän toimintaan liittyy riskejä. Tämä tarkoittaa, että useita haasteita on hallittava rinnakkain. Vaikka tarkoituksena ei voi olla liittymismahdollisuuksien rajoittaminen, emme voi tinkiä toimitusvarmuudesta, vankkuudesta ja pitkän aikavälin kestävästä sähköjärjestelmän vaatimuksista.

Asiayhteyden sisältyy paradoksi – tai ainakin se voi vaikuttaa sellaiselta. Jos uuden sähköntuotannon määrä jää rakenteellisesti jälkeen kysynnän kasvusta, hintatasojen voidaan odottaa nousevan, mikä saattaa vaarantaa juuri uutta sähköistymistä ja samalla heikentää nykyisten sähkönkäyttäjien kilpailukykyä. Tässä skenaariossa myös riippuvuus sähkön tuonnista kasvaa.

Siksi selvitämme nyt, tulisiko uuden fossiilivapaan sähköntuotannon lisäämisen olla edellytyksenä uuden laajamittaisen sähkönkulutuksen, kuten datakeskusten, käyttöönotol-

le. Kysymyksellä on suora vaikutus Ruotsin suvereniteettiin ja kykyyn turvata sähköhuolto.

TYÖSKENTELEMME Svenska Kraftnätillä tämän parissa keskittyneesti ja etenkin sen tuoreen tehtävän pohjalta, jonka hallitus on antanut meille ja Energiamarkkina-viranomaiselle. Analysoimme, miten sähköntuotantoon ja -käyttöön tehtäviä investointeja voidaan edistää ja mitkä toimenpiteet voisivat olla asianmukaisia sähkömarkkinoiden hintasuojausmahdollisuuksien parantamiseksi.

Taustalla ovat toimitusvarmuus- ja suunnittelutavoitteet, jotka Ruotsin valtiopäivät hyväksyivät vuonna 2024: Ruotsin sähköjärjestelmällä tulee olla kyky toimittaa sähköä sinne, missä kysyntää on, oikeaan aikaan ja riittävässä määrin sekä siinä laajuudessa kuin se on kansantaloudellisesti tehokasta. Sähköjärjestelmän perusteet-tomat esteet tulee poistaa.

Uuden tehtävämme on oltava valmis 3.6.2027 mennessä. Se kattaa myös datakeskusten esiin nostamat kysymykset.

Uskomme, että turvallinen ja kilpailukykyinen sähkönsaanti Ruotsissa tarkoittaa myös vahvempaa Pohjolaa, mikä puolestaan vahvistaa Eurooppaa. ”Yhdessä vahvoja” -ilmaisulla on harvoin ollut yhtä konkreettinen merkitys kuin näinä aikoina.

MAJA LUNDBÄCK, pääjohtaja, Svenska kraftnät

Maja Lundbäck

Valtaosa Kaj Stenvallin maalauksista syntyy täällä hänen ateljeessaan. "Rajaa ei tarvitse ylittää puhtaasti visuaalisesti. Usein sanoma on jopa terävämpi, jos osan jättää katsojan tulkittavaksi", hän sanoo.

Kun nauru jää kurkkuun

Purskahdat nauruun – mutta sitten nauru jää kurkkuun. Taiteilijalla, joka pystyy huumorinsa säilyttämään näkemään pintakiillon läpi, on kädessään voimakas väline. Kaj Stenvallilla on tämä kyky ja rohkeus käyttää sitä.

Kerromme tässä hänestä ja kahdesta hänen kollegastaan, Tove Janssonista ja Kari Suomalaisesta.

Taide aseena

Kaj Stenvall ei pyri tekemään aidon näköisiä muotokuvia, mutta ei myöskään karikatyyreja. Hän tavoittelee tunnetta.

Seuraamme Kaj Stenvallin siveltimenvetoja pleksilasin läpi. Tyhjästä ilmestyy vähitellen esiin hahmo, ankan muodossa.

Sivellin ei ole pelkkä työkalu; taitavasti käytettynä siitä voi tulla myös ase. Tervetuloa Kaj Stenvallin maailmaan!

Kaj Stenvall ottaa esiin puhe-
limensa ja tarkistaa, kuinka
monta katselua hänen tuorein
Instagram-julkaisunsa on saanut.
Ennätys on 252 000, eikä se ollut
edes yksi hänen omista suosikki-
kuvistaan.

”Taiteessa on jännittävää se, ettei
koskaan tiedä, miten vastaanottaja
reagoi. Aihe, joka koskettaa itseä,
saattaa jäädä joltain toiselta täysin
huomaamatta.”

Yleisön tavoittaminen on aina
ollut Kaj Stenvallille tärkeää. Hän
perusti varhain oman verkkosi-
vunsa, jolla hän esittelee taulujaan.
Hän on viime vuosina julkaissut
suurimman osan teoksistaan myös
sosiaalisessa mediassa.

”Taide on minulle puheenvuoro
yhteiskunnallisessa keskustelussa,
tapa ilmaista itseäni ja komment-
toida asioita. Ottaa kantaa.”

STENVALL ON kankaan ääressä
nopea, minkä ansiosta hän pystyy
luomaan ajankohtaisia maalauk-
sia vain parissa tunnissa. Sanna
Marin on pääministerikaudellaan
esiintynyt usein hänen tauluis-
saan, samoin kuin Antti Rinne.

Yhdessä Stenvallin viimeisim-
mistä teoksistaan nähdään, kuinka
presidentti Alexander Stubb ottaa
tukevan otteen Donald Trumpin
solmiosta. Toisessa taulussa Yhdys-
valtain presidentti saa rokotepiikin
Aku Ankalta.

Mutta juuri nyt kyse on enim-
mäkseen Ukrainasta. Siitä lähtien
kun Venäjä liitti Krimin niemi-
maan itseensä vuonna 2014, Sten-
vallin on ollut vaikea päästää irti
konfliktista ja siihen liittyvistä
vääryyksistä.

Hänen ateljeensa seinää vasten
nojaa joukko muotokuvia Vladimir
Putinista, jonka kädet ovat usein
veren tahrimat. Yhdellä maala-
ustelineellä on huomattavasti
valoisampi maalaus Volodymyr
Zelenskyistä korokkeella, joka on
koristeltu kultaisella Nobel-pal-
kinnolla.

”Toivon, että tästä taulusta tulee
jälleen ajankohtainen. Maalaukseni
ovat usein reaktio johonkin yhteis-
kunnalliseen ilmiöön, mutta joskus
maalaan myös sen, minkä toivon
tapahtuvan. Vähän niin kuin uskoi-
sin, että se voisi toteutua.”

SATIIRI on ollut osa Stenvallin
taidetta siitä lähtien, kun hän

1980-luvun alussa alkoi maalata
ankkoja — aiheita, jotka tekivät
hänet tunnetuksi laajemmissa
piireissä ja jotka ovat tehneet
hänestä taloudellisesti riippu-
mattoman.

Hän on säästännyt lehtiartik-
kelin, jossa yksi hänen ankka-
tauluistaan on samalla aukea-
malla kuin *Haavoittunut enkeli*,
Lemminkäisen äiti ja von Wrightin
klassiset metsot.

”En ole koskaan kuulunut tai-
depiireihin, vaan olen kulkenut
omaa tietäni. Toki olen hieman
ylpeä siitä, että teoksiani arvos-
tetaan.”

Stenvall kertoo vuosista, jol-
loin hän asui Helsingin keskus-
tassa ja saattoi iltakävelyillään
vilkaista ihmisten asuntoihin.
Hän näki monesti seinillä ank-
ka-aiheisia teoksiaan.

STENVALL ON aiemmassa
haastattelussa kuvaillut, että
hänessä on ironiaa ja keveyttä,
joka tasapainottaa vakavuutta,
ja että hän itse asiassa nauraa
melko usein maalatessaan.

Moni hänen aiheistaan saa
suupielet nousemaan, mutta
usein nauru jää kurkkuun. Ja
juuri niin hän haluaa sen ole-
van. Hän leikittelee vakavuuden
ja huumorin sekä pimeyden ja
valon välisellä jännitteellä.

Hautakappelin edessä seisoo
värikäns ankka iloisesti heilutta-
massa. Eräässä taulussa Donald
Trump ja Vladimir Putin istu-
vat syömässä mukavaa lounasta

ulkona, mutta jos katsoo tark-
kaan, huomaa Putinin syövän
Suomea.

Stenvall työskentelee yksi-
tyiskohtien parissa. Kädet ovat
ilmeikäs työkalu, aivan kuin
katsekin.

Stenvall muutti Turkuun
vuonna 1971 ja kouluttautui
Turun Taideyhdistyksen piir-
rustuskoulussa. Pop-taide oli
tuolloin suurta, ja aiheilla oli
monesti poliittinen sanoma,
miehellään vasemmistolaisesta
näkökulmasta.

”Opin varhain, ettei pelkkä
näyttien kuvien tuottaminen
riitä, vaan niiden takana pitää
olla myös ajatus.”

ANKKOJEN MYÖTÄ kuvaan tuli
huumori. Kun valitsee Aku Ankan
hahmoksi ja antaa sen tehdä
vakavia asioita, syntyy aiheeseen
automaattisesti dynamiikkaa.

Nykyään Stenvall tuntee olonsa
melko yksinäiseksi yhteiskun-
takritiikin suhteen.

”En tunne ketään toista suoma-
laista taiteilijaa, joka uskaltaisi
tarttua Ukraina-kysymykseen tai
edes arvostella Putinia.”

Kun Stenvall kolme vuotta sit-
ten suunnitteli näyttelyä Turun
Logomoon, hän sai yllättäen
sähköpostin, jossa ilmoitettiin
yhteistyön päättyvän välittö-
mästi.

”Tämä ei ole mitenkään epäta-
vallista galleristien ja kuraatto-
reiden keskuudessa. Pelkuruutta
on paljon.”

Strange Food.

**Putin syömässä
Suomea.**

**Katso lisää Kaj
Stenvallin maa-
lauksia s. 14–15.**

Näyttely siirtyi sen sijaan Tai-
teen taloon ja houkutteli suuren
yleisön. Ja siellä taiteilija sai omin
silmin nähdä, miten taide kos-
ketti kävijöitä. Yksi vartijoista
kertoi myöhemmin, että ihmis-
ten ryhdissä ja kasvonilmeissä
oli suuri ero ennen ja jälkeen
taulujen näkemisen.

”Haluan herättää tunteita.
Toivoisin Ukrainan asian kos-
kettavan meitä kaikkia. Putinin
kuvaaminen tällä tavoin on
minun tapani heikentää hänen
valtaansa.”

Stenvall vetää yhtäläisyyksiä
Tove Janssonin 1940-luvulla maa-
laamiin satiirisiin Hitler-muo-
tokuviin.

”Olisi hienoa, jos Ukraina-ku-
vistani tulisi samanlainen aika-
laidokumentti: kokoelma, joka
näyttää, miten ihmiset kokivat
sotavuodet ja Putinin hyökkäyk-
sen.”

MUTTA MYÖS Stenvallin teok-
sissa on rajansa. Kaikesta ei voi
vitsailla, eikä kaikkea voi edes
kuvata.

Kun hän aloitti ankkamaa-
laukset, mallina oli tietenkin
Disneyn Aku Ankka. Hän kertoo
maalanneensa melko pitkään
edes miettimättä, miten Disney
mahdollisesti suhtautuisi hänen
taiteeseensa, mutta sitä mukaa
kun aiheet tulivat yhä tunne-
tummiiksi, tekijänoikeuskysy-
myksestä tuli tietysti kiinnostava.

”Sen jälkeen kun tauluihini
perustuva tanssiesitys sai vih-

Kaj Stenvall

Kuka: Suomalainen taiteilija,
tunnettu ankka-aiheisista tau-
luistaan. Asuu Ruissalossa Turun
ulkopuolella. Hänellä on kolme
lasta ja yksi lapsenlapsi.

Tausta: Syntynyt 1951 Tampe-
reella kaksikieliseen perhee-
seen. Opiskeli Turun piirus-
tuskoulussa ja on siitä lähtien
toiminut taiteilijana. Piti vuosia
omaa galleriaa Helsingissä.

Tunnettu: Hänen ankka-aihei-
set taulunsa koristavat monia
suomalaiskoteja. Hän on viime
vuosina maalannut enimmäk-
seen poliittisia aiheita, jotka
liittyvät usein Vladimir Putiniin
ja Donald Trumpiin.

Tiesitkö? Stenvallin ankat eivät
ole rajoittuneet pelkästään
tauluihin, vaan ne ovat vuosien
varrella koristaneet myös luot-
tokortteja, Valion maitopakkauk-
sia, juomalaseja ja viinietikettejä
– sekä Eppu Normaalin *Syvään
päähän* -albumia.

reää valoa, olen ajatellut olevani
turvassa. Ankanihan ovat myös
melko sivistyneitä, aina niitä
hyviksiä.”

Poliittisten aiheiden kohdalla
on aina jonkinlainen pelko siitä,
että joutuu väärien henkilöiden
huomion kohteeksi — etenkin
kun ottaa huomioon Puolassa
äskettäin murhatun Putin-kriit-
tisen taiteilijan. Siksi Stenvall on
nykyään varovainen, ettei ylitä
rajaa.

Joskus hän on työstänyt aihet-
ta, jonka hän on päättänyt jättää
sivuun juuri tästä syystä.

”Taiteessakin on harmaa alue.
Liian provosoiva ei palvele mi-
tään tarkoitusta. Silloin kaikki
huomio kohdistuu siihen kysy-
mykseen, kun taas itse sanoma
jää varjoon.”

Ennen kuin lähdemme, hän
haluaa vielä esitellä vanhan huvi-
lansa kuistia Ruissalossa Turun
ulkopuolella, jossa hän nykyään
asuu ja pitää ateljeetaan. Talon
omisti aiemmin korkea-arvoinen
virkamies, ja kerrotaan, että Vla-
dimir Putin on vieraillut siellä.

SONJA FINHOLM

Eva Konikoff © Tove Jansson Estate

Tove Jansson ateljeessaan.

Kun Tove koetteli rajoja

Tunnettu Tove Janssonin hänen monipuolisen taiteilijantyönsä ja kirjavan Muumi-maailmansa kautta, mutta Tove koetteli rajoja myös toisella tavalla – osuvilla pilakuvilla, joissa hän kuvasi oman aikansa diktaattoreita.

Kaikki Suomessa ja miljoonat ihmiset sen ulkopuolellakin tuntevat Tove Janssonin (1914–2001). Hänen kuvitetut tarinansa Muumilaaksosta, useita sukupolvia kiehtoneesta satumailmasta, ovat tehneet hänestä tunnetun suomalaiskasvon ympäri maailmaa. Hän on vähemmän tunnettu pilapiirroksistaan, joita hän teki suuren osan elämästään.

Tove kasvoi aidossa taiteilija-perheessä: molemmat vanhemmat olivat taiteilijoita, ja myös kaksi nuorempaa veljeä päätyivät taiteilijan uralle.

Toven Ruotsissa syntynyt äiti Signe Hammarsten Jansson oli kuvittaja. Signe tunnetaan ehkä

parhaiten siitä, että hän kuvitti lukuisia suomalaisia seteleitä ja postimerkkejä etenkin 1930–1940-luvuilla.

Toven isä Viktor Jansson oli kuvanveistäjä, joka tunnetaan mm. graniittiveistoksistaan ja suomalaisten sotahautojen muistomerkeistä.

Lapsuus ja koti olivat siis taitteen kyllästämiä, mitä Tove kuvasi kirjassaan Kuvanveistäjän tytär. Kirjeistä ja muistiinpanoista käy ilmi, että taide oli koko perheelle keskeisessä asemassa. Myös Tuulikki Pietilä, Toven elämänkumppani vuodesta 1956 elämän loppuun asti, oli kuvittaja ja graafisen taiteen professori.

AMMATTITAITEILIJOIDEN ei ole harvinaista joutua pohtimaan – ja taistelemaan – eläntönsä puolesta. Monet myöhemmin tunnetuiksi tulleet taiteilijat ovat uransa alkutaipaleella ottaneet vastaan kuvitustöitä. Ruotsissa esimerkiksi kuuluisat maalarit Carl Larsson, Bruno Liljefors ja John Bauer ovat vain muutamia niistä, jotka ovat kuvittaneet pilalehtiä.

Niukkuus ei ollut Janssonin perheelle vierasta. Ehkä juuri toimeentulon tarve, enemmän kuin kiinnostus pilapiirtämiseen taidemuotona, sai Toven suostumaan, kun hänelle jo viisitoistavuotiaana tarjottiin mahdollisuutta kuvittaa Garm-pilalehteä. Suomessa vallitsi jo merkittävä pilapiirroksiperinne. Juhani Myllärin väitöskirjan mukaan maassa julkaistiin vuosina 1868–1917 peräti 344 erilaista satiirista lehteä, joista monilla oli poliittinen kärki.

Näiden tyypillisiä aiheita olivat suhde Venäjään ja Ruotsiin, työväenluokan asema, suomen ja ruotsin kielten välinen asetus sekä ajankohtaiset poliittiset tapahtumat.

Pilalehdet toimivat merkittävänä yhteiskunnallisena kommentaattorina myös vuoden 1917 jälkeen, aina 1950-luvulle asti.

GARM, joka ilmestyi vuosina 1923–1953, oli ruotsinkielinen satiirinen aikakauslehti, jonka perusti ja jota julkaisi Henry Rein. Hän oli syntynyt Vaasassa pohjalaisvanhemmille.

Garmilla oli sekä poliittisia että taiteellisia päämääriä, ja se pilkasi aidon satiirin hengessä lähes kaikkia auktoriteettiasemassa olevia – sotavuosina etenkin natsismia ja kommunismia. Ruotsin kielen asema oli Garmille tärkeä teema.

Toven Signe-äiti piirsi lehteen nimimerkillä ”Ham” koko sen ilmestymisen ajan ja vastasi myös sen logosta, Garm-koirasta.

Tällainen logo on itsessään viesti. Snorin Proosa-Eddassa Garm oli sudenkaltainen koira, joka toimi eräänlaisena portinvartijana ja jonka haukku ennusti Ragnarökiä.

Äitinsä tavoin myös Tove piirsi Garmille niin kauan kuin lehteä

julkaistiin. Se alkoi yksinkertaisina kuvituksina toimituksen lyhyisiin vitseihin, mutta kehittyi ajan mittaan siihen, että hän tuotti omia vitsejä ja teki vaatimpia piirrostöitä, mm. lukuisia kansikuvia.

Toven Garm-uran aikana syntyi yli viisisataa kuvitusta ja sata kansikuvaa.

TOVEN DEBYTTI poliittisena pilapiirtäjänä tapahtui Hitler-karikatyyrin muodossa. Hän piirsi kanteen vuonna 1938 itkevän Adolf Hitler -lapsen, joka vonkuu lisää maailmankakkua, vaikka hänen ympärillään on jo runsaasti Eurooppa-leivonnaisia.

Jälkikäteen voi tuntua yllättävältä, että tällaisten kuvien julkaiseminen sallittiin. Suomessa ei kuitenkaan maailmansotien välisenä aikana ollut yleistä lehdistön ennakkosensuuria.

Garm koetteli sotavuosina rajoja entistä enemmän. Toimitajat saivat jatkaa työtään kriittisessä hengessä. Osa piirroksista pysäytettiin sensuurissa, mutta ne pystyttiin usein julkaisemaan muokattuina. Täytyi vain osata ilmaista itseään ovelasti.

Toven maailmantilannetta koskevat kommentit sekä paljastavat karikatyyrit niin Hitleristä, Stalinista kuin muistakin diktaattoreista osoittivat selkeästi hänen kantansa. Myös kotimaiset natsi-ihailijat saivat osansa hänen piikeistään.

Tove viihtyi kuitenkin aivan yhtä hyvin tarttuessaan näennäisen arkisiin pieniin tapahtumiin.

Hän kommentoi terävällä katseellaan yksinkertaisten tussipiirrosten kautta ja lähes sanatomasti käyttäytymistä, ajatuksia ja normeja, jotka katsojan on itse yrittävä oivaltaa.

Vaikka Tovea ei kuvata aktivistina, on selvää, että hänen normeja rikkova elämäntapansa – avoimen homoseksuaalisena naisena Suomessa, jossa homoseksuaalisuus oli rikos aina vuoteen 1971 asti – oli ristiriidassa yhteiskunnan normien kanssa.

Ehkä juuri tämä vaikutti hänen kykyynsä hahmottaa normien ääriviivat. Yksi esimerkki, jossa hän ilmaisi omaa identiteettiään, on pienen Surku-koiran paljastus Muumimammalle: se pitää vain kissoista.

TOVE PIIRSI Garmin vähemmän 1930-luvulla, sillä hän opiskeli Tukholman Teknillisessä koulussa (nyk. Konstfack) ja asui opintojensa vuoksi mm. Pariisissa ja Bretagnessa. Nämäkin ympäristöt antoivat varmasti uusia näkökulmia sekä helsinkiläiseen yhteiskuntaan että maailmantilanteeseen.

Matkoja ei ymmärrettävistä syistä tehty pitkään aikaan vuoden 1939 jälkeen, jolloin Toven aktiivisuus lehdessä taas kasvoi.

Garmin lisäksi Tove piirsi myös mm. Otavan Joulukärpänen-joululehteen, Hepokattiin, Vår Tidiin ja Vår Världiin. Garm pysyi kuitenkin hänen pääasiallisena fooruminaan, ja juuri siellä hän esitelti varhain, noin vuodesta 1944 alkaen, sen hahmon, josta myös

© Tove Jansson Estate

Stalin ennen ja jälkeen 30. marraskuuta 1939, jolloin hän käynnisti talvisodan. Tämä piirros sensuroitiin. Tove palasi asiaan versiolla, jossa Stalin oli korvattu parrakkaalla kasakalla – se hyväksyttiin painettavaksi.

Katso lisää Tove Janssonin kuvia s. 15.

hemmin kehittyi Muumipeikko.

Tämä pieni otus, jota Tove kutsui nimellä *Snork* – ja käytti joskus lähipiirissään samaa nimeä itsestään – alkoi ilmestyä Garm-piirroksissa 1940-luvulla. Snorkilla oli usein kuvassa aktiivinen rooli, ja siitä tuli ajan mittaan tunnusomainen elementti Toven Garm-pilapiirroksissa. Eräässä kansikuvassa näkyy myös Nuuskamuikkusen esikuva.

Ensimmäinen Muumi-kirja, *Muumit ja suuri tuhotulva*, julkaistiin vuonna 1945.

VAIKKA poliittiset karikatyyrit muodostavat vain pienen osan Tove Janssonin tuotannosta, ne

ovat sitäkin osuvampia ja rohkeampia. Tove otti rohkeasti ja voimakkaasti etäisyyttä aikansa diktaattoreihin ja heidän ihmisvihamielisiin näkemyksiinsä. Hän osoitti suurella lämmöllä ja pienten yksityiskohtien avulla rakkautensa tavalliseen ihmiseen kaikkine omalaatuisuuk-sineen ja puutteineen.

Poliittisille karikatyyreille omistautuminen on usein ollut hengenvaarallista. Maailma ei ole unohtanut vuonna 2015 tapahtunutta terrori-iskua, jossa ranskalaisen Charlie Hebdo -satiirilehden kaksitoista työntekijää sai surmansa. Yhä tänäkin päivänä lehti toimii salaisessa osoitteessa ja ympärivuorokautisen poliisiuojan turvin.

Tove Jansson on saanut vuosien varrella ansaitusti suurta arvostusta sekä taiteestaan että Muumimaailmasta ja sen omalaatuisesta universumista. Se peittää toisinaan alleen sen, mitä hän myös oli – rohkea suomalaisen pilapiirrostaiteen uranuurtaja.

KLARA SVENSSON

Lähteinä muun muassa:
Erik Kruskopfin Skämttecknaren Tove, Juhani Myllärin Poliittinen karikatyyri suomalaisissa pilalehdissä 1868–1917: taidehistoriallinen ja -teoreettinen tutkimus poliittisen karikatyyrin olemuksesta ja viestintäkeinoista sekä verkkosivustot tovejansson.com ja moomin.com.

Yksi sarjakuvista, jotka Tove Jansson ja hänen veljensä Lars Jansson loivat London Evening News -lehdelle 1954–1957.

© Moomin Characters™ © dmg media licensing, London

Muumimamma: Älä sinä tätä hilloa sure. Sinä olet yliherkkä.

Otetaan pois tämä typerä kuonokoppa!
Surku: Ei, Ei! En uskalla näyttäytyä... Joku voisi arvata elämäni hirveimmän salaisuuden.

Muumimamma: Mikä hirveä salaisuus voi olla noin suloisella pikkukoiralla?
Surku: Se, että... että minä pidän vain kissoista!

Kukaan ei ole arvostellut Suomen vallankäyttäjää yhtä läpitunkevasti kuin Kari Suomalainen. Hän puhkaisi poliitikkojen fraasit ja paisuneet egot muutamalla yksinkertaisella tussinvedolla. Mutta millainen Kari itse oli?

Matkustin Visavuoreen tapaamaan Kari Suomalaista 1990-luvulla. Olin järjestämässä näyttelyä pohjoismaisista poliittisista pilapiirtäjistä, ja Kari oli itsestäänselvä valinta Suomen edustajaksi.

Mietin, millainen mahtaisi olla ihminen niiden piirrosten takana, jotka viikosta toiseen Helsingin Sanomissa kommentoivat poliittista peliä niin osuvasti. Karia pelättiin ja ihailtiin hänen sarkasminsa vuoksi, samalla kun hän oli ilmeisen isänmaallinen.

Tapasin ystävällisen ja uteliaan herrasmiehen, joka kertoi elämästään ja piirroksistaan kohteliaasti ja herkkävaistaisesti kauniin vanhahtavalla ruotsin kielellä.

Kari esitteli minulle viereistä ateljeeta, jonka oli rakentanut hänen äidinisänsä, kuuluisa kuvanveistäjä Emil Wikström. Hän kertoi, kuinka nimekkäät taiteilijat toisensa jälkeen olivat vierailleet siellä vanhan ystävänsä luona, jonka he olivat oppineet tuntemaan Pariisin ja Bretagnen kaltaisissa paikoissa.

Visavuoreessa oli oleskellut mm. Albert Engström, legendaarinen ruotsalainen pilapiirtäjä, joka pilkkasi kaikenlaisia auktoriteetteja *Strix*-lehdessään. Kari oli pieninä istunut ateljeessa Engströmin polvella ja kuunnellut korvat höröllä, kun tämä ja Emil-isoisä pohtivat maailman menoa.

Yllätyin kuullessani, että Karin entinen lanko oli arvostettu ruotsalainen lastenkirjailija Lennart Hellsing. Kari kertoi esikuvastaan Carl Barksista — miehestä, joka rakensi Aku Ankan sarjakuvamaailmaa enemmän kuin

Mies ja tussisivellin

kukaan muu. Kari oli käynyt hänen luonaan Yhdysvalloissa ja näytti minulle ylpeänä Barksin signeeraamaa luonnosta, jonka Kari oli itse piirtänyt Barksista vierailun aikana.

SAIN MYÖHEMMIN tietää, että Kari Suomalaisen kasvuympäristöä leimasivat vanhat kulttuurisuvut. Äidinisä Emil Wikström on vain yksi esimerkki — kaikki ovat nähneet hänen graniittiveistoksensa Helsingin rautatieaseman pääsisäänkäynnillä. Vaasassa hänet tunnetaan Topelius-muistomerkeistä.

Karin äidinäiti Alice Högström oli sveitsiläisen maahanmuuttajan, Anna Delessertin, tytär. Karin isänisä oli Aleksanteri Suomalainen Parikkalasta, isänäiti Anna Maria Komi Viipurista.

Karin äiti Estelle, vanhin Emil

ja Alice Wikströmin kolmesta tyttärestä, oli taitava viulisti ja ballerina, joka meni naimisiin viuluvirtuoosi Yrjö Suomalaisen kanssa. Karin täti Anna-Liisa oli naimisissa ensin Yrjö Aspelin-Haapkyän, sitten Ilmari Rewellin kanssa — tunnettuja pohjalaissukuja. Karin toisesta tädistä Mielikistä tuli suurlähettiläs Asko Ivalon (Ingman) puoliso, ja hän asui useissa eksoottisissa maissa.

Karin Yrjö-isä ei ollut vain viulisti ja tunnettujen musiikinopettajien oppilas Pietarissa ja Pariisissa, vaan hänestä itsestään tuli myös musiikinopettaja ja kunnioitettu musiikkiarvostelija.

Lisäksi Karilla oli pikkusisko Maaria Eira, joka oli hänelle hyvin läheinen ja jota hän syvästi ihaili. Maaria Eira lauloi

jo 17-vuotiaana Suomen Kansallisoopperassa Gildan vaativan roolin Verdin *Rigoletossa*. Hän näytteli pääosaa monissa suomalaisissa elokuvissa, ja hänen kauneuttaan ylistettiin.

Maaria Eira avioitui Lennart Helsingin kanssa ollessaan Tukholmassa stipendiaattina. Hänet löysi maailmankuulu tenori Beniamino Gigli, ja pian hän oli itsekkin maineikas sopraano. Hän asettui asumaan Roomaan ja meni siellä naimisiin lääketieteen professori Giovanni D’Onofrion kanssa. Häntä toisinaan kuvailtiin ehkä syystäkin diivaksi.

TÄMÄ TAITEILIJOIDEN, kulttuurihenkilöiden ja vallanpitäjien ympäristö antoi Kari Suomalaiselle hyvän näkymän kullisen taakse. Hän havaitsi, että julkisen kuvan ja todellisuuden välillä oli usein kuilu.

Hän oli myös itse monimutkainen luonne. Hän viihtyi huonosti koulussa (Helsingin normaalilyseo ”Norssissa”), jossa hän käytti suuren osan ajastaan karikatyyrien piirtämiseen. Hän jäi luokalle kahdesti, mutta pääsi myöhemmin Suomen Taideyhdistyksen piirustuskouluun Ate-neumiin.

Kari oli nuorena suorapuheinen vapaa-ajattelija, mutta liittyi myöhemmin roomalaiskatoliseen kirkkoon. Vanhemmiten hänen arvomaailmansa alkoi jäädä ajastaan jälkeen; hän piti kiinni epäluulostaan mm. ”pehmeitä” miehiä ja feminismiä kohtaan. Runebergiläisiä ihanteita hän arvosti suuresti. Marja Ylönen, joka väitteli tohtoriksi Karin piirrosten suomalaisuudesta vuonna 1995, kuvailee tämän olevan ”snellmanilaisempi kuin Snellman itse”.

Kari aloitti Helsingin Sanomien pilapiirtäjänä vuonna 1950. Päätoimittaja Eljas Erkko ohjeisti toimitusta: ”Ette koske tämän pojan piirroksiin!” Kari julkaisi 41 vuoden aikana 7 500 piirrosta.

Kari suoritti asepalveluksensa pääosin tiedotuskompanioissa. Hän avioitui vuonna 1943 Tajua Sallisen kanssa (paremmin tunnettu kirjailijanimellään Irja Salla) ja sai samalla kuuluisan appiukon, taiteilija Tyko Sallisen. Avioliitto jäi lyhyeksi.

Kari avioitui Liisi (”Lippe”) Hokkasen kanssa vuonna 1955. Yksitoista vuotta nuorempi, Viipurissa syntynyt Lippe oli tunnettu laulajana ja näyttelijänä ja ennen kaikkea Miss Suomi -kilpailun perintöprinsessana. Heille syntyi kolme lasta: Petteri, Valtteri ja Lilli.

Lippe kertoi vanhoilla päivillään enemmän elämästä Karin kanssa. Arkea leimasi usein Karin jatkuva kamppailu toimittaa seuraavan päivän lehteen vieläkin parempi piirros kuin edellispäivänä, usein liiallisen viskin ja sokerikorppujen voimin. Hän saattoi olla hypokondrinen ja mustasukkainen, mutta myös huolehtivainen ja rakastava.

JOTTA KARIN piirroksia voisi nykyään tulkita, on tunnettava sodanjälkeisen Suomen politiikkaa ja ymmärrettävä, että piirrokset viittaavat usein tuoreisiin tapahtumiin.

Karin luomat stereotypiat auttoivat matkan varrella. Lihava pappi, jolla oli päässään sotilaskypärä, edusti kokoomusta. Laiha, haalareihin pukeutunut työläinen kuvasi sosiaalidemokraatteja. Lihava, punanäinen, sänkipartainen sekä riekaleisiin vaatteisiin ja kaulahuiviin pukeutunut tyyppi viittasi Suomen kommunistiseen puolueeseen. Paksu vuokraisäntä tai maanviljelijä edusti maalaisliittolaisia. Ruotsalaista

kansanpuoluetta kuvasti pieni, viikkäs snobi puvussa ja knalissa. Jos puolue oli hallituksessa, päähine vaihtui korkeaan silinterihattuun.

Karin todellinen päähahmo oli kuitenkin Urho Kekkonen; ensin pääministeri, sitten presidentti ja niin lähellä suomalaista itsevaltiasta kuin voi olla. Kukaan ei uskaltanut arvostella Kekkosta yhtä terävästi kuin Kari, joka koetteli rajoja yhä uudelleen. Piirrokset purivat sitäkin paremmin, koska Kekkosen oma huumorintaju oli heikko hänen valtapyrkimyksiinsä verrattuna.

KARI SUOMALAISEN ensimmäinen pilapiirros Kekkosesta — *Opposition toivelevy*, päivätty 16.1.1951 — on hyvä esimerkki siitä, miten kontekstisidonnaisia Karin piirrokset usein olivat. Ensinnäkin täytyy tuntea radiosta kaikuva laulu: *sua rukoilen pyydän... palaja takaisin Sorrentoon*. Se on suosituksiin *Palaja Sorrentoon* -kappaleen kertosäe. Laulu perustuu italialaiseen *Torna a Sorrientoon*, josta on tehty lukuisia suomalaisia äänityksiä. Mutta mitä tekemistä laululla on Kekkosen kanssa?

Tämän ensimmäinen hallitus oli kaatunut, ja puolueiden neuvottelut uudesta hallituksesta olivat jatkuneet jo 78 päivää. Kekkonen oli juuri ennen uutta vuotta lähtenyt yksityiselle

loma- ja lepomatalle Italiaan. Matka sai ylimääraistä huomiota hänen salaperäisen käytöksensä vuoksi; Sylvi-vaimo makasi sairaana kotona Helsingissä.

Asiaan vihkiytyneet tiesivät Kekkosen matkaseurasta, johon kuuluivat hänen läheinen ystävänsä, diplomaatti ja poliitikko Sakari Tuomioja vaimoineen (Erkki Tuomiojan vanhemmat) sekä tulkki Anne-Marie Snellman. Roomassa seurue jakautui niin, että Tuomiojat jatkoivat matkaansa Amalfille, kun taas Kekkonen tutustui Sisilian Taorminaan tulkkinsa kanssa.

Hallitusneuvottelut olivat ratkaisevassa vaiheessa tammikuun 16. päivänä, jolloin Karin piirros

Kari Suomalaisen ensimmäinen pilapiirros Kekkosesta. Katso lisää Kari Suomalaisen piirroksia seuraavalla sivulla.

Kari Suomalainen

Karin alter ego

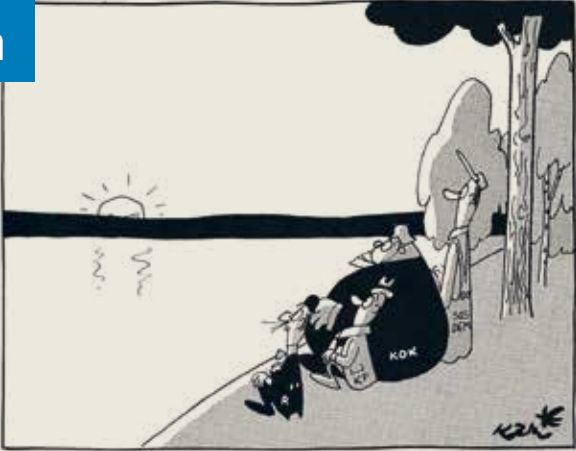
KARI SUOMALAISEN moniulotteisuus ilmenee hyvin tästä piirroksesta, jossa hänen alter egonsa – mustahattuinen taiteilija – toteaa: ”Maailma on vitsi, jota tosikot eivät ymmärrä”.

Seinällä oleva taulu – modernistinen teos à la Joan Miró – ei tietenkään ole siellä sattumalta, vaan se on kuvallinen rinnastus Karin omaan elämänasenteeseen. Tosikko saattaa seistä Mirón taulun edessä ja kysyä, mitä se esittää; eikä hän näin tajua lainkaan asian ydintä.

Kari Suomalaisen luonnos Carl Barksista, joka oli tuolloin 94-vuotias.

Kari Suomalaisen perikunta

Presidentti Urho Kekkonen oli Karin suosikkiaihe. Kari oli vuoteen 1961 mennessä hionut piirroksissaan Kekkosen ”brändäyksen”– hänen kallonsa muodon. Presidentinvaalit oli määrä pitää seuraavana vuonna, ja puolueet, jotka halusivat vaihtoehdon Kekkoselle, perustivat Honka-liiton ehdokkaansa, oikeuskansleri Olavi Hongan, ympärille. Kuvassa näiden puolueiden – sosiaalidemokraattien, Kokoomuksen, Suomen Kansanpuolueen (SKP) ja Ruotsalaisen Kansanpuolueen (RKP) – edustajat odottavat auringonlaskua juhannuspäivänä, jolloin kuva julkaistiin. Mutta Kari arvasi oikein: vihaisen hehkuva keskiyön aurinko ei koskaan laskenut horisontin alle ennen kuin se alkoi taas nousta. Kekkonen voitti presidentinvaalit seuraavana vuonna ylivoimaisesti.

Kari Suomalaisen perikunta

Kari Suomalaisen perikunta

Toi kuva on sillon otettu kun äiti tuli meille töihin.

Kaj Stenvall

Bloody Hands

The Noble Peace Prize

Flatlander

Backstage

Stenvall ei mielellään tartu tilaustöihin, mutta teki poikkeuksen, kun Alexander Stubb pyysi taulua kesämökilleen. Kyse ei ollut tästä maalauksesta, jonka Stenvall on esitellyt sosiaalisessa mediassa.

Do you understand me? Same in chinese.

In Good Hands

Tove Jansson

© Tove Jansson Estate

”Vajaamielisten” laitos on sulkenut ovensa. Koko laitoksen väki on saanut töitä valtion tiedotuslaitoksesta, joka huolehtii sensuurista.

© Tove Jansson Estate

Sensuuri ”työssään”. – Miksi itket? – No kun mä oon ollu niin huolissani siitä miten näiden kävis, mutta nyt mä nään että ne kuitenkin saa toisensa.

(Sodan aikana kaikki rintamasotilaiden lähettämä ja heille saapunut posti luettiin.)

© Tove Jansson Estate

© Tove Jansson Estate

- Kuulehan, mennään suojaan tuonne vähän kauemmas, siellä on niin hirveän komea mies... (Ilmahälytys käynnissä Helsingissä sodan aikana. Ihmisillä on kiire päästä suojaan.)

Läntistä itämurretta

Evijärvi sijaitsee läntisimmän savolaismurteen alueella, savolaiskiilaksi kutsutun alueen kärjessä. Vaikka seutu kuuluu Etelä-Pohjanmaan maakuntaan, monet seikat osoittavat, että siellä puhuttava murre on savoa.

Etelä- ja Keski-Pohjanmaan murrealueiden välissä sijaitsee savolaismurteinen kaistale, jota sanotaan savolaiskiilaksi. Nykyisistä kunnista sen alueella ovat muun muassa Evijärvi, Lappajärvi, Alajärvi, Vimpeli ja Soini. Tätä osaa Etelä-Pohjanmaan maakunnasta kutsutaan myös Järviseu-dukseksi.

Savolaismurteet kuuluvat suomen itämurteisiin ja pohjalaismurteet länsimurteisiin. Savolaiskiila työntää itä- ja länsimurteiden rajaa kauas länteen, ja tähän on syynä asutushistoria. Menneinä vuosikymmeninä kaskiviljelyä harjoittaneet savolaiset raivasivat uusia peltoja yhä lännempää, ja Pohjanmaalle saakka kaskenpolttaja-

kansan asutus ylsi 1600-luvulla. Aiemmin yhtenäinen pohjalaisasutus katkesi kahtia, samoin murrealue.

Kielitieteellisen määritelmän mukaan savolaiskiilan murteet kuuluvat Keuruun–Evijärven seudun välimurteisiin. Se ei ole kieleltään yhtenäinen alue, sillä sen itäosassa on enemmän itäisiä murrepiirteitä, ja länteen päin tultaessa läntisyydet lisääntyvät. Keuruun seudulla murteessa on lisäksi paljon hämäläisvaikutusta.

Tässä jutussa keskityn Evijärven murre-esimerkkeihin ja käytän alueen murteesta nimityksiä *Järviseu-dukseiden murre tai savolaiskiilan murre*. Esimerkkisanat ja -virkkeet perustuvat etupäässä 1900-luvun alkupuolella kerättyihin arkistotietoihin.

Mikä määrittää murre-erot?

Murteiden voisi äkkiseltään ajatella perustuvan sanaston eroihin. Suomen murrejako on kuitenkin määritelty etenkin kielen rakenteen – äänteiden ja muotojen – eroavaisuuksien perusteella.

Järviseu-dukseiden murre on rakenteeltaan savoa, siis itämurretta, vaikka siitä puuttuukin eräitä tyypillisiä savolaisuuksia, kuten pitkien vokaalien ”viäntäminen”. Tällainen on tavallista murrealueiden reunamilla niin kutsutuissa siirtymämurteissa.

Sellaiset Järviseu-dukseiden esiintyvät muodot

kuin *pijän* ’pidän’, *kuvon* ’kudon’, *kulen* ’kuljen’ ja *jäähään* ’jäädään’ ovat savolaisuuksia, samoin persoonapronominit *myö*, *työ*, *hyö* ’me, te, he’. Myös *ts*-yhtymän sisältävät sanat, kuten *metsä* ja *otsa*, esiintyvät Järviseu-dukseiden muodossa *mehtä* ja *ohta*.

”Mun silimäni siinä valskas”, harmittelee käsityössä virheen tehnyt. Toisin kuin Etelä-Pohjanmaalla, ei Järviseu-dukseiden murteessa esiinny läntistä *f*-äännettä sanojen alussa. Niinpä sanat *falskata* ja *finni* esiintyvät siellä asussa *valskata* ja *vinni*. Toisinaan *f*-alku on korvautunut muullakin äänneellä. Tehdasta tarkoittava *fabriikki* on tunnettu Evijärvellä *p*-alkuisena, *papriikki*, ja flanelli-sana taas *r*-alkuisena, *ranelli*.

Pohjalaispiirteitä

Jotkut rakennepiirteet Järviseu-dukseiden murteista ovat läntisiä, pohjalaismurteista omaksutuja. Vaikkapa sanat *ohra* ja *kehrätä* esiintyvät siellä läntisessä muodossaan, kun muualla savolaismurteissa ne ääntyvät *otra* ja *keträtä*.

Selviä eteläpohjalaisuuksia Evijärvellä ovat sellaiset muodot kuin *nuoree* ’nuorempi’ ja *vanhee* ’vanhempi’. ”Se on nuoree kun Arttyri mutta vanhee se on kun minä”, muistelee eräs evijärveläinen pohtiessaan, onko tuttava jo täyttänyt 80 vuotta.

Joskus vaihtelua esiintyy eri puhujien

välillä tai saman kunnan eri kylissä. Evijärven murre-esimerkeissä sanotaan useimmiten läntisesti *menöö*, *tuloo* mutta toisinaan myös itäisesti *menee*, *tulee*. ”Sajes tuloo kun nevasuokko uikuttaa”, arvelee eräs evijärveläinen kuullessaan kuovin äänen. ”Siitä näkyy tulevan oikeen maatuva sajes”, sanoo toinen povatessaan pitkäaikaista, laaja-alaista sadetta. — *Sajes*-sanon lopussa esiintyvä *s* on sekin eteläpohjalainen piirre, kun taas *d*:n paikalla oleva *j* viittaa savoon.

Lännen ja idän sanoja

Sanat leviävät alueelta toiselle nopeammin kuin kielen rakenteelliset piirteet. Siksi Evijärvellä esiintyy paljon sellaisia sanoja, jotka tunnetaan myös muualla Pohjanmaalla tai laajemmin länsimurteissa.

Pohjalaisia sanoja ovat esimerkiksi *joppari* ’pyörän tavarateline’, *kökkä* ’talkoot’ ja miesten housujen etuhalkiota merkitsevä *julppi*. ”Ostihan se Matti kerran Tervas-Jalulta housuj julupin, Jallu vaal leikkas irtij ja möi Matille”, ihmetellään outoja kaupoja.

Itäistä perua Evijärvellä on *lapanen*- ja *lahje*-sanojen käyttö läntisen *rasan* ja *pultun* sijaan. ”Lahes ulottu melkeem maahan asti”, kommentoidaan liian pitkiä lahkeita. Savon suunnasta tulee myös aamukahvia merkitsevä *einekahvi*. ”Ilima seleviöö kuk

kaikki pahat akat pääsöö eimeskahaviin”, kuuluu evijärveläinen sananparsi.

Het koppakouralla

On tavallista, että jotkut yksittäiset sanat tunnustetaan tyypillisiksi tietyn seudun sanoiksi. Järviseu-dukseiden näitä sanoja ovat ainakin pahankurista merkitsevä *räivä* ja itsepäistä, periksi antamatonta tarkoittava *väkitukko*.

Pienehköllä alueella esiintyviä sanoja ovat myös *alkis* ’avara’, *lössy* ’sohjokeli’, *kuuhkeillaan* ’valppaana, liikkeellä’ ja *konteikko* ’sammaleinen suoma’. ”Ei meilloo kunnan mehtämaata ollenkaan jotaki konteikkoa vaa on”, vähättelee maanomistaja.

Paikallinen erikoisuus on myös *heti*-sana, murremuodossaan *het*. Yleiskielisen, aikaan liittyvän käytön lisäksi sitä käytetään vahvikesanana merkityksessä ’aivan, ihan, kertakaikkiaan, todella’. ”Anna minä otan het koppakouralla”, sanoo evijärveläinen, joka haluaa rohmua jotakin oikein runsaasti.

RIIKKA TERVONEN
kielitieteilijä

LÄHTEET:

Erkki Lyytikäinen, Jorma Rekunen ja Jaakko Yli-Paavola: *Suomen murrekirja* (Gaudeamus 2013)

Suomen murteiden sanakirja, Kotimaisten kielten keskus, <https://kaino.kotus.fi/sms/>.

Evijärven murre sanoja ja -sanontoja

hillakka, hillamarja

= puolukka

Mustikat on hitaita noukkia ne kun ei oo tertussa niinkun hillamarjat.

huonotuinen

= huonovointinen

Minon ollu niin huonotuinen tänä päivänä, etten oo töihin pystyny.

kyössätä

= häätää

Taas nuo kanat raapivat tuossa kylvöpellossa, käy kyössäämässä niitä ulemmaks.

leivänreikä

= suusta: kita, leipäläpi

Pijä pienempää leivänreikää!

mehiäinen

= mehiläinen, kimalainen

Mehijäinen on juovuksissa, juo mettääsä.

nenätä

= nolata

Lopetti se ihtesä kehumisen kum minä sen oikeen nenäsin.

Esimerkit ovat peräisin Suomen murteiden sanakirjasta (<https://kaino.kotus.fi/sms/>)

Riikka Tervonen
on kielitieteilijä ja puutarhuri. Hän on aiemmin työskennellyt Kotuksessa Suomen murteiden sanakirjan toimittajana.

paikallista voimaa

”Sähköä tarvitaan aina”

Eva-Stina Kjellman

Linus Heinonen löysi unelmatyönsä Kruunupyyn Sähkölaitoksesta.

Linus Heinonen on vasta-palkattuna sähköasentajana jo löytänyt sekä rakkauden että unelmatyön Kruunupyystä.

LINUS HEINONEN on valmistunut Vaasan Yrkesakademin-ammattiopistosta sähkö- ja automaatioasentajaksi. Hän tiesi tehneensä oikean valinnan jo opintojensa ensimmäisellä lukukaudella, ja nyt hän nauttii siitä, että pääsee tekemään oikeaa työtä. Keskiäänitteen parissa.

”Vaikka minulla on tutkinto tasakassa ja olen työskennellyt puolitoista vuotta VEO:lla, tämä tuntuu täysin uudelta. Opinnot ammattiopistossa olivat hyviä, mutta oikeastaan mikään kurssi ei valmista sähkölaitoksella tai keskiäänitteen parissa työskentelyyn.”

”Ehkä sitä pitäisi pohtia koulutuksen suunnittelussa”, hän miettii.

Linus lähtee uutena asentajana toistaiseksi työtehtäviin kokeneeman kollegan kanssa, ei yksin. Sen sijaan hän saa olla mukana lähes kaikessa. Kun Lepplaxissa äskettäin havaittiin suurempi vika maaka-

pelissa, hän oli mukana vianetsinnässä.

”Jouduimme etsimään melko pitkään, mutta lopulta löysimme vian puoli kymmeneltä illalla. Liitos oli rikkoutunut ja vettä päässyt sisään.”

virtaset

Muina päivinä hän kytkee muuntajia, vaihtaa mittareita, asentaa uusia pylväitä tai kaivaa maakaapelia alueilla, joilta ilmajohdot poistetaan. Asentajan tehtäviin kuuluu myös eri työtehtävien dokumentointi sekä

Linus Heinonen

• **Vaasalainen**, joka muutti Kruunupyhyyn rakkauden vuoksi. Juuri nyt asuu työstävänsä kanssa tämän vanhempien luona.

• **Pitää jääkiekosta** ja on aloittanut harrastuksen uudelleen parin vuoden tauon jälkeen. Pelaa IFK Lepplaxissa.

materiaalien ja kustannusten listaa-minen.

ULKONA TYÖSKENTELY on uutta, mutta hän on jo oppinut arvostamaan sitä.

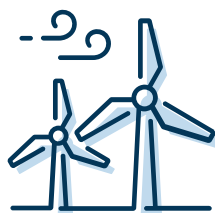
”Juuri nyt tämä on unelmatyöni. Olin utelias pääsemään töihin sähkölaitokselle, ja näin kesäkuussa, että Kruunupyylä oli avoin paikka. Ilmoitin kiinnostukseni ja he soittivat minulle.”

Linus Heinonen uskoo, että tämä on tulevaisuuden ammatti – sähköä tarvitaan aina – ja hän haluaa mielellään oppia lisää. Kollegat ovat kertoneet äärimmäisistä työolosuhteista Hannes-myrskyn aikana ja työhön kuuluvasta valmiudesta.

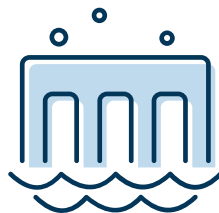
”Meillä on hyvä porukka. Odotan innolla, että saan tulevaisuudessa ottaa vastaan uusia työntekijöitä ja opettaa heille rutiinit.”

SONJA FINHOLM

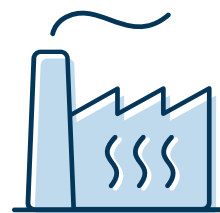
Herrforsissa 97 prosenttia fossiilitonta vuonna 2025

Tuulivoima 46 %

Vesivoima 13 %

Lämpövoima 27 %

Ydinvoima 14 %

HERRFORS TUOTTAA sähköä omissa tai osuomisteisissa voimalaitoksissaan, joita on Länsi-Suomessa yhteensä 36 eteläisestä Lapista aina Raumalle asti.

Voimanlähteet olivat vuonna 2025 pääasiassa tuulivoiman, vesivoiman,

biomassan, ydinvoiman ja aurinkovoiman yhdistelmiä. Turpeen ja kivihiilen osuus oli viime vuonna ennätysalhainen, vain kolme prosenttia. Näitä kahta tarvitaan etenkin kylmien talvien kireinä kausina.

Asiakkaat saavat halutessaan pel-

kästään uusiutuvalla energialla tuotettua sähköä.

Muun muassa tämä käy ilmi Herrfors-konsernin vuoden 2025 vastuulisuusraportista, jossa tuodaan selkeästi esiin yhtiön sitoutuminen kestäviin liiketoimintatapoihin.

Murre äidinkielenä

Paulina Nyman-Koskinen kamppaili koulussa ruotsin yleiskielen kanssa. Nyt hän on ruotsin kielen yliopistonopettaja Jyväskylässä.

PAULINA NYMAN-KOSKISEN äidinkieli ei ole kumpikaan Suomen virallisista kielistä, vaan Alavetelin murre, joka vallitsee Kruunupyyn tässä kunnanosassa.

”Se oli kieli, jolla osasin parhaiten ilmaista itseäni ja jota käytin luokassa aina lukioon asti. Muistan, kuinka tärkeää minulle oli saada käyttää murrettani.”

Paulina tietenkin opetteli ruotsin yleiskieltä koulussa, mutta se vaati kunnon ponnistuksen ja jatkuvaa ajattelemista. Ilmaisuvoimainen murre tuli sen sijaan itsestään.

Esimerkiksi substantiivien ja adjektiivien taiputukset eroavat toisistaan, puhumattakaan suvuista. Alavetelin murteessa on vain yksi suku, *ein*, kun taas ruotsin yleiskielessä on *en* ja *ett*.

Muita tunnusomaisia Alavetelin murteen sanoja ovat vahvistussanat, esimerkiksi *gärr* (kuten ilmauksessa *han ha:r gärr roko minne=hänellä on hyvin huono muisti*) ja *kålkå* (*no a e endrast kålkått sa:n=se on kyllä muuttunut valtavasti*). Paulinan lempisana on *loijin* (*ljum=haalea*).

PAULINA MUUTTI Alavetelistä Jyväskylään 21-vuotiaana. Hänen tuleva aviomiehensä Pekka Koskinen oli saanut opiskelupaikan

kaupungin yliopistosta, ja Paulina sai selville, että siellä oli myös ruotsinopettajan koulutus.

”Minusta tuli sitten yliopistonopettaja kielessä, josta olin tuntenut epävarmuutta koko elämäni ajan. Olen nyt yli kymmenen vuotta käyttänyt pääasiassa yleiskieltä opiskelijoiden ja kollegoiden kanssa.”

Pariskunta on asunut Keski-Suomen pääkaupungissa muutamaa ulkomailta vietettyä vuotta lukuun ottamatta – Itävallassa vaihto-opiskelijana ja Saksassa, kun Pekka teki väitöskirjan jälkeisiä fysiikan opintojaan.

Paulina alkoi ajan myötä pohtia, miltä nykyajan luokahuoneissa näyttää. Saako murretta puhua vai pakotetaanko oppilaat käyttämään yleiskieltä? Entä kaksikielisistä kodeista tulevat oppilaat?

Pohdinnat johtivat viime keväänä julkaistun väitöskirjaan, jossa käsitellään sekä ääneen lausuttuja että lausumattomia kielipoliittikoja ja sitä, miten ne toteutuvat luokahuoneessa.

Paulina keräsi aineistonsa eräässä Kruunupyyn kunnan alakoululuokassa. Lyhyesti sanottuna hän havaitsi, että suomen ja ruotsin kielen välillä tehtiin eroa, mutta murretta sallittiin eikä sitä koskaan korjattu.

Vaikka opettaja pysyi johdon-

mukaisesti ruotsin yleiskielessä ja suomea käytettiin vain suomenkielisten oppilaiden kesken, oppilaat saivat käyttää murretta oppimisen voimavarana.

PAULINA KIRJOITTI väitöskirjan rinnakkain yliopisto-opetuksen kanssa ”eräänlaisena sivutoimena”. Hän vertaa tehtävän ylä- ja alamäkiä pitkänmatkanjuoksussa vaadittavaan sitkeyteen – lajiin, joka on hänelle tuttu.

”Harrastan sitä intohimoisesti, ja sillä on varmasti yhteys työhön. Opetuksessa ja tutkimuksessa tehdään paljon työtä pään avulla. Silloin on hyvä päästä liikkumaan. Kun saa vain juosta, juosta, juosta, ei tarvitse ollenkaan ajatella.”

Kotona perheen puhekieli on ruotsin yleiskielen, murteen ja suomen sekoitus, mikä sopii myös hänen suomenkielisellet, Kaustisella kasvaneelle miehelleen.

”Ulkopuolisen korvaan se saattaa kuulostaa *siansaksalta*, eli niin sekavalta, ettei siitä tahdo saada juuri mitään selvää.”

Paulina tapaa huomauttaa opiskelijoilleen, että hänen kotiseudullaan *grundspråti*-nimellä tunnetussa murteessa on säilynyt monia muinaispohjoismaisia piirteitä, esimerkiksi diftongit ei (kuten sa-

Paulina osallistuu opetustyön ohella yliopiston Ruotsia keskellä Suomea -teemaryhmän toimintaan sekä Svenska Sällskapet i Jyväskylä -yhdistykseen, joka järjestää erilaista ruotsinkielistä toimintaa muutoin suomenkielisellet valtaisessa kaupungissa.

nassa hem, *heim*), öy (*bröt, bröyt*) ja öi (*hö, höie*).

PAULINA ON kiitollinen KAJ-buusta, joka syntyi yhtyeen Euroviisumenestyksen jälkeen. Yhtäkkiä myös täysin suomenkieliset lapset Jyväskylässä hoilasivat laulua Vöyrin murteella.

Hänen toiveenaan on, että murre voisi tärkeän identiteettitehtävän lisäksi auttaa ylittämään maan sisäisiä kielieroja.

”Olen varma, etteivät monet tiedä tai ole tienneet, että Suomessakin on monia eri tapoja puhua ruotsia. Yleensä ajatellaan vain ’Muimiruotsia’ tai Ruotsissa puhuttavaa ruotsia.”

”Unelmani on, että murteilla olisi myönteinen vaikutus eivätkä niin monet pelkäisi käyttäviä ruotsia. Ruotsia ei puhuta vain yhdellä tavalla, vaan hyvin monella.”

KLARA SVENSSON

Sommelier Tage Neumanilla on lasissaan mielellään valkoviiniä.

Monäsin viinimestari

Jopa **Tage Neuman** yllättyi huomautessaan, että **Carl Michael Bellmanin** lauluissa kerrotaan yli 40 eri väkijuomalajista.

Kun valokuvaaja haluaa ottaa kuvan Tage Neumanista haistelemassa viiniä, tulee heti stoppi.

”Minun viininmaisteluaikani ovat jo ohi. Olen nykyisin enemmän kiinnostunut nauttimaan siitä, mitä lasissa on, ja oppimaan lisää juomien alkuperästä ja kulttuurista”, hän sanoo ja ottaa esiin kirjan, jonka ansiosta hän on saanut lisätä ansioluetteloonsa uuden tittelin: kirjailija.

Kun Scriptum julkaisi Tage Neumanin kirjan *Sprithistoriska kommentarer till Carl Michael Bellmans diktning* (vapaa suom. Viinistoriallisia huomautuksia Carl Michael Bellmanin runoudesta), viinikirjallisuutta pursuavat hyllyt Tagen kotona Mustasaarella saivat seurakseen 355-sivuisen kunnianosituksen jaloille juo-

mille, joista Tage väittää maistaneensa valtaosaa.

Hänet johdatti aiheen pariin palava kiinnostus viineihin yhdistettynä elinikäiseen toimintaan eri mieskuoroissa.

”Laulamme usein Bellmanin lauluja pohtimatta, mistä hän oikeastaan kirjoittaa. Tiesitkö, että hänen runoudessaan mainitaan vähintään 40 eri väkijuomalajia?”

Tage sai tutkimustyössään selville myös jotain uutta:

”Minulla on näyttöä siitä, ettei Hogland-viini ole peräisin Saint-Macairen seudulta, kuten aiemmin on uskottu, vaan pienestä Cahorsin kaupungista ja etelämpää Garonne-joen varrelta Etelä-Ranskasta. Ruotsin Akatemian sanakirjassa on virheellistä tietoa, ja tavoitteenani on saada tieto korjatuksi.”

TAGE NEUMAN on yritysjohtaja, joka omisti koko uransa muoviteollisuudelle ja KWH-konsernille. PVC-muovit olivat hänen aikanaan huudossa, ja hän oli mukana, kun huomattiin, että eri polyeteenilajeja voitiin sekoittaa keskenään erilaisten ominaisuuksien luomiseksi.

Tage kutsuu itseään myös Saabin ensimmäisen muovisen bensasäiliön isäksi. Ja juuri hänen aikanaan Pietarsaarella alettiin kokeilla polypropeenin, mikä johti myöhemmin pakkausteollisuuden ja suojakalvojen kehittämiseen.

”Muovi oli silloin jotain fantastista. Nykyään siitä on tullut haukkumasana.”

Yrittäjäys ja viinikiinnostus liittyvät tavallaan toisiinsa. Tagen viehtymys hienoihin juomiin ulottuu aina 1970-luvulle asti, jolloin hän sai lahjaksi *Viinien kirjan*. Hän oli hieman ennen sitä tehnyt Saab-hankkeessa yhteistyötä ranskalaiskollegan kanssa, joka ymmärsi hyvien viinien päälle.

”Hän tilasi eräällä illallisella tietyn Bordeaux’n. Hän kertoi pitävänsä sekä pullon muodosta että viinin mausta. Silloin tajusin, että on olemassa muitakin vivahteita kuin vain punaista ja valkoista.”

”Sen jälkeen olin myyty, ja olen koko ajan halunnut oppia lisää. Viinit ovat merkinneet minulle myös enemmän kuin pelkkää makua: ne ovat antaneet minulle ja perheelleni syyn matkustaa,

löytää uusia paikkoja ja tavata uusia ystäviä.”

Tagen viinikiinnostus kukoi- sti työn ja työmatkojen ansiosta. Hän kävi mielellään tilaisuuden tullen tutustumassa viinitiloihin ja oppimassa lisää niiden alueesta ja kulttuurista. Usein matkalta lähti kotiin myös pullo tai pari.

SIIRRYMME kellariin, jossa Tage näyttää meille talon tärkeimmän huoneen – viinikellarin. Lämpötila on miellyttävät 15 astetta. Hyllyt ovat täynnä siististi järjestettyjä pulloja. Monet niistä ovat harvinaisuuksia, ja kaikilla lapsilla ja lapsenlapsilla on oma vuosikertaviininsä, jonka he saavat jossain vaiheessa.

Täältä löytyy myös pullo Château Margaux’ta, eksklusiivista Bordeaux-viiniä, jonka Tage osti monta vuotta sitten. Se saa toistaiseksi jäädä koskemattomaksi, muistoesineeksi.

Mutta viinejä ei ole oikeastaan tarkoitettu säästettäväksi, ei ainakaan kaikkia.

”Ajattelin tarjota teille tätä”, hän sanoo ja kaataa lasiin eteläranskalaista kevyttä kesäviiniä, jota hän tarjoilee mielellään

Tage Neuman

Kuka: Monäsiläinen, joka opiskeli diplomi-insinööriksi Åbo Akademin kemiallis-teknillisessä tiedekunnassa. Työskenteli valtaosan urastaan KWH-konsernissa, mm. KWH Plastin teknisenä johtajana Pietarsaarella. Koulutettu sommelier ja itseoppinut enologi (viinintuntija).

Perhe: Vaimo Bodil, tyttäret Yrsa, Freja ja Åsa, kolme vävyä ja viisi lastenlasta.

Tällä hetkellä: Kirja *Sprithistoriska kommentarer till Carl Michael Bellmans diktning*.

Lempirypäle: Pinot Noir, eli Spätburgunder kuten se saksaksi tunnetaan, sekä Nebbiolo ja pitkä joukko valkoviinirypäleitä, kärjessä Riesling.

Tunnuslause: Aiempi motto ”pilviset päivät kirkastuvat, jos kellarissa on hyviä viinejä” on hänen 80-vuotispäivänsä jälkeen saanut väistyä uuden tieltä: ”myös syksyllä on kauniita päiviä”.

Itseluonnehdinta: Minut nähdään mielellään outolintuna. Jonkunhan täytyy jatkaa tätä perinnettä.

salaatin tai paistetun ahvenen kanssa. Lohen kanssa hän puolestaan suosittelee Rieslingiä.

Tage järjesti usean vuoden ajan viininmaistelukurssia, piti luentoja ja kirjoitti kolumneja paikallislehteen. Hän on myös ollut mukana perustamassa kahta pohjalaista viiniseuraa. Ja haistellut ja maistellut lukemattomia lajikkeita.

Mitä enemmän hän oppi viineistä, sitä uteliaammaksi hän tuli kaikesta niihin liittyvästä.

Syksyllä hän luennoi arvokkaalle Bellman-seuralle Tukholmassa.

ENTÄ SUOMALAINEN juomakulttuuri, mitä Tage Neuman sanoo siitä?

”Olen iloinen siitä, että olemme oppineet nauttimaan hyvistä viineistä väkeväen alkoholin sijaan. Mutta olen itse asiassa hieman huolissani tulevaisuudesta niiden voimien vuoksi, jotka haluavat vapauttaa alkoholin ruoka-kauppoihin.”

”Tarjonta supistui reilusti, kun monopoli lakkautettiin eräässä kanadalaisessa osavaltiossa, ja pelkään samanlaista kehitystä meillä. Alkolla on mahtava vali-

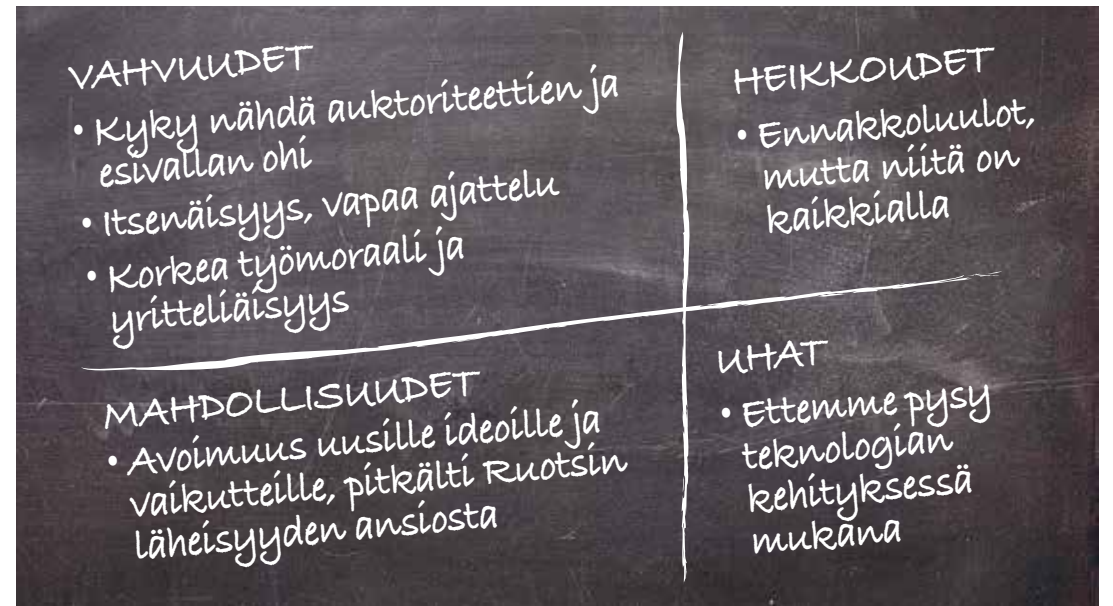
koima ja hyvä palvelu.”

Ruokakaupoissa myytäviä kahdeksanprosenttisia viinejä hän ei juurikaan arvosta.

”En tiedä, mitä pahaa suomalaiset ovat tehneet, kun heitä täytyy rangaista näillä juomilla. En ole viihdyttämään tätä, kuten Albert Edelfeltin teoksessa on kuvattu. Kuninkaan takana tämän suosikki Gustaf Mauritz Armfelt, syntynyt Tarvasjoella.

SONJA FINHOLM

Carl Michael Bellman (1740–1795) oli kenties lähimpänä kansallisrunoilijan asemaa ennen Suomen joutumista Venäjän vallan alle. Hän soitti sitraa ja klaveeria ja oli tunnettu kyvystään lumota yleisönsä. Ajoittain hänen piti saapua joka viikko Kustaa III:n luo viihdyttämään tätä, kuten Albert Edelfeltin teoksessa on kuvattu. Kuninkaan takana tämän suosikki Gustaf Mauritz Armfelt, syntynyt Tarvasjoella.

Tage Neumanin swot-analyysi Pohjanmaasta.

Paratiisi löytyy Toholammilta

Krissi löysi viimeinkin paratiisin. Keho ja sielu antoivat hälytysmerkin Lontoon alituiseissa kaaoksessa. Toholammin vanhasta rintamamiestalosta tuli koti, jonka hän ja hänen miehensä, brittiläinen punkrokkari Dave, tarvitsivat. Vihdoin Krissi tietää, miten käyttää kykyjään.

Rentouttavaa toimintaa. Krissi Treganna liikkuu mielellään soutuveneellä Lestijoella, lähellä kotia.

Dave pudistelee päätään epäuskoisena: ”Sen täytyi olla kohtalo”

Päivi Karjalainen

Tampereen rock-klubi Jack The Roosterille oli tulossa brittivieraita eräänä lämpimänä syysiltana vuonna 2012. Illan bändi oli nimeltään Tango Pirates. Aulassa työskenteli Kristiina, ”Krissi”, joka oli silloin vielä sukunimeltään Malinen. Hän järjesteli yhtyeen fanituotteita ja t-paitoja myyntiin.

Bändi teki alkuillasta soundcheckiä. Ilmassa oli odottava tunnelma. Piipahtaessaan salin puolella Krissi pisti merkille yhtyeen mustatukkaisen basistin. Mieheessä oli jotain selittämättöntä vetovoimaa. Krissin piti keksiä jotain.

Niinpä Krissi käveli soundcheckin jälkeen määrätietoisesti muusikon luokse. Miehen nimi oli Dave Treganna.

”Kerroin Davelle täysin rauhallisesti, että entinen avomieheni oli suuri Lords of the New Church -fani. Sehän oli täysin viaton keskustelunavaus”, Krissi kertoo.

Dave Treganna oli nimittäin kyseisen 1980-luvun alkupuolen brittiläis-euroopalaisen kulttibändin alkuperäinen basisti. Bändin soundissa yhdistyivät punkrock, post-punk ja goottirock.

Jokin tuossa hetkessä pysäytti ajan. Keskustelu oli lyhyt ja arkinen, mutta molemmat muistavat sen edelleen poikkeuksellisen tarkasti.

He vaihtoivat keskenään puhelinnumeroita.

KRISSI JA DAVE tapasivat muutaman päivän päästä uudelleen, tällä kertaa pääkaupungissa. Yhteinen ilta alkoi klubilta ja päättyi öiseen hevoskäräjäluun Helsingin keskustassa.

”Se oli oikeastaan aika romanttista”, Krissi toteaa.

”Melkein kuin elokuvasta”, muistelee Dave. Tuolloin 54-vuotias Dave oli ollut sinkuna yksitoista vuotta. 40-vuotias Krissikin oli elänyt enemmän tai vähemmän yksin lähes 15 vuotta.

Tähän väliin Krissi muistaa erään erikoisen yksityiskohdan.

”Kun Lords of the New Church oli vuonna 1984 keikalla Suomessa, olin kolmetoista-vuotias. Davehan soitti kyseisessä bändissä. Satuun olemaan tuolla keikalla Helsingin Lepakossa. Sinne päästettiin alaikäisiäkin.”

Kun Krissi tuli yöllä kotiin, hän piirsi lyijykynällä paperille yhtyeen basisti Dave Tregannan kasvot.

”Näköjään pidin häntä jo silloin todella karismaatti sena. En kuitenkaan voinut tuolloin aavistaa, että piirsin siinä tulevan aviomieheni kasvoja.”

Dave pudistelee päätään edelleen epäuskoisena. ”That must have been fate.” Sen täytyi olla kohtalo.

Krissin suruksi piirros hävisi jonnekin ajan saatossa.

DAVEN PALATTUA Englantiin heidän välillään alkoi päivittäinen yhteydenpito. He lensivät niin usein kuin he pystyivät toisensa luo, joko Suomeen tai Englantiin. Tätä rakkautta ei voinut pysäyttää.

Krissi teki alle vuoden kuluttua ratkaisun, joka kuulosti monelle hurjalta: hän irtisanoi asuntonsa ja lopetti työnsä, pakasi tavaransa ja muutti Lontooseen Daven luo. Mukaan tuli Krissin kolmesta lapsesta nuorimmainen, tuolloin 14-vuotias tytär.

”En ole koskaan ollut ihminen, joka jää pitkään jähkailemaan. Jos jokin tuntuu oikealta, heittäydyn siihen täysillä”, hän sanoo.

Lontoo sykki elämää. Kadut olivat täynnä ihmisiä, liikennettä, musiikkia, ravintoloita ja kulttuureja. Krissi rakasti kaupungin energiaa ja tunnetta, että koko ajan tapahtuu jotain. Että kaikki oli mahdollista.

Davelle urbaani kaaos oli normaalia. Hän oli elänyt koko aikuisikänsä suurkaupungeissa, mm. Los Angelesissa, ja kiertänyt maailmaa muusikkona.

Dave soitti 1970-luvun lopulla Sham 69-yhtyeessä. Hänestä tuli silloin oli osa Lontoon räjähtävää brittipunkilmiötä. Yhtye on edelleenkin voimissaan.

”Vanhempani olisivat halunneet, että menen yliopistoon, mutta se ei ollut minua varten. Olin itse asiassa jo muuttamassa Walesiin hippikommuuniin, mutta sitten punk

tuli ja muutti kaiken. Lontoo oli silloin villi paikka. Kaikki tapahtui siellä”, hän muistelee.

KRISSI ELI SUOMESSA tuolloin aivan toisenlaista elämää. Hän oli saanut 19-vuotiaana ensimmäisen lapsensa. Elämä oli ajoittain raskasta. Luovuus ja musiikki olivat hänen henkireikiään.

”Muistan, kun istuin viisivuotiaana pihakeinussamme ja sävelet vain tulivat päähäni. Kummastelin, että tulevatko ne todella minusta. Se oli ihmeellinen kokemus”, Krissi kertoo.

Sittemmin Krissi on säveltänyt ja sanoittanut useita omia suomen- ja englanninkielisiä kappaleita. Rauli ’Badding’ Somerjoen tuotanto on inspiroinut häntä vahvasti, minkä myös aistii ja kuulee Krissin rauhallisen seesteisestä tulkinnasta. Krissin koko tuotanto löytyy SoundCloudista, muutamia kappaleita myös YouTubesta.

”Musiikki on ollut minulle suunnilleen yhtä tärkeää kuin hengittäminen.”

Krissi ryhtyi varhain käymään keikoilla. Hän ehti nähdä David Bowien viisi kertaa livenä, ensimmäisen kerran Göteborgissa 15-vuotiaana.

LONTOOSSA KRISSI aloitti työt yksityisessä vanhainkodissa. Työ oli raskasta ja eettisesti ristiriitaista.

”En kestänyt nähdä, miten vanhuksia kohdeltiin. He saivat vain kahdesta kolmeen vaippaa vuorokaudessa kysymättä, mikä tarve todella oli. Lähes sata vanhusta joutui jakamaan yhden ainoan kamman. Heidät saatettiin sysätä kiireellä pesulle kylmään veteen ennen sosiaalityöntekijän vierailua.”

”Isoäitini on kasvattanut minut, ja kun nioitan syvästi vanhempia ihmisiä. Se suhtautuminen vanhuksiin, jonka näin Lontoossa, sai minut voimaan pahoin”, Krissi toteaa.

Työpäivät venyivät jopa kaksitoistatuntisiksi. Taukoa oli vain 20 minuuttia, jolloin ruoka piti hotkaista suuhun. Henkilökunta uupui ja hukkui työhönsä. Työpäivän jälkeen Krissiä odottivat kotimatalla tupaten täydet metrot ja bussit.”

Kun kävi ilmi, että henkilökunta kaunisteli työraportteja, se oli pisara, joka sai Krissin maljan vuotamaan yli.

”Sanoin, että minä en valehtele. Otin lopputilin kolmen kuukauden työskentelyn jälkeen.”

PIAN SATTUMA VEI Krissin toiselle alalle. Hän meni eräänä päivänä ostamaan sähkö tupakkaa, jonka avulla hänen onnistui lopettaa tupakointi. Kun hän myöhemmin kävi

Krissin ja Daven hääkuva on otettu Wembleyssä, Lontoossa, pian sen jälkeen kun heistä tuli maistraatissa aviopari.

samassa kaupassa useita kertoja ja toi mukanaan ystäviään, omistaja tarjosi hänelle työtä myymälässä. Ja sehän sopi loistavasti. ”Heittäydyn siihen täysillä. Kohta sain toisenkin työpaikan, samalta omistajalta ja samalta alalta.”

Krissi teki molemmissa liikkeissä ahkerasti töitä ja nautti joka sekunnista. Hän nousi nopeasti myymäläpäälliköksi, kehitti liiketoimintaa ja suunnitteli tuotteita. Hän sai paljon vastuuta ja teki kaikkea, mitä yritystyoimintaan kuului.

”Jos Kiinasta tuli puhelimeeni viesti kahdelta yöllä, vastasin siihen heti. Yöunista tuli katkonaisia. Käytännössä tein töitä aina kun silmäni olivat auki”, Krissi kuvailee.

Dave seurasi huuli pyöreänä, kuinka vaimo raatoi.

”Krissi tekee kaiken satakaksikymmentäprosenttisesti. Hän ei oikein osaa tehdä mitään puolivillaisesti”, mies kertoo.

VÄHITELLEN KEHO alkoi protestoida. Krisillä todettiin kaularangan spinaalistennoosi eli selkäydinkanavan ahtauma. Hänen käntensä puutuivat ja kivut lisääntyivät. Hänelle tehtiin laajoja leikkauksia.

Niistä palauduttuaan Krissi meni takaisin töihin, mutta väsymyksen takia keho ei enää palautunut. Samalla kaupunki, johon hän oli rakastunut, oli kuluttamassa hänet loppuun.

Lopulta iski uupumus. Krissi oli koko ajan Lontoossa tuntenut koti-ikävää, mutta nyt se kävi ylivoimaiseksi.

”Aistini kuormittuivat ympäri vuorokauden ympäristössä, joka ei koskaan hiljentynyt sireeneistä, autojen tööttäyksistä ja

ihmisjoukoista. Liikenteen pakokaasuista ja kovista äänistä. Jopa mausteisten ruokien tuoksut ja kannabiksen haju, jonka saattoi tuntea melkein joka kadunkulmassa etoi ja ärsytti.

SITTEN TULI koronapandemia pelastus. Krissi tunsi vahvasti, että elämässä oli aika kääntää uusi sivu. Hän tajusi, kuinka paljon hän kaipasi hiljaisuutta. Metsää. Tilaa hengittää.

Hän ja Dave alkoivat etsiä netistä kesämökkiä Suomesta, mielellään Toholammilta, jossa Krissin isä asuu. Sen sijaan heidän katseensa kiinnittyivät vuonna 1949 rakennettuun kaksikerroksiseen punaiseen rintamiestaloon.

”Se oli edullinen ja tilava. Samalla hinnalla ei saisi Lontoosta edes autotallia. Sanoin Krissille, että ostetaan se heti, siinä ei ollut mitään mietittävää”, Dave kertoo.

Krissi lensi Suomeen katsomaan taloa. Kaupat tehtiin heti kuntotarkastuksen jälkeen.

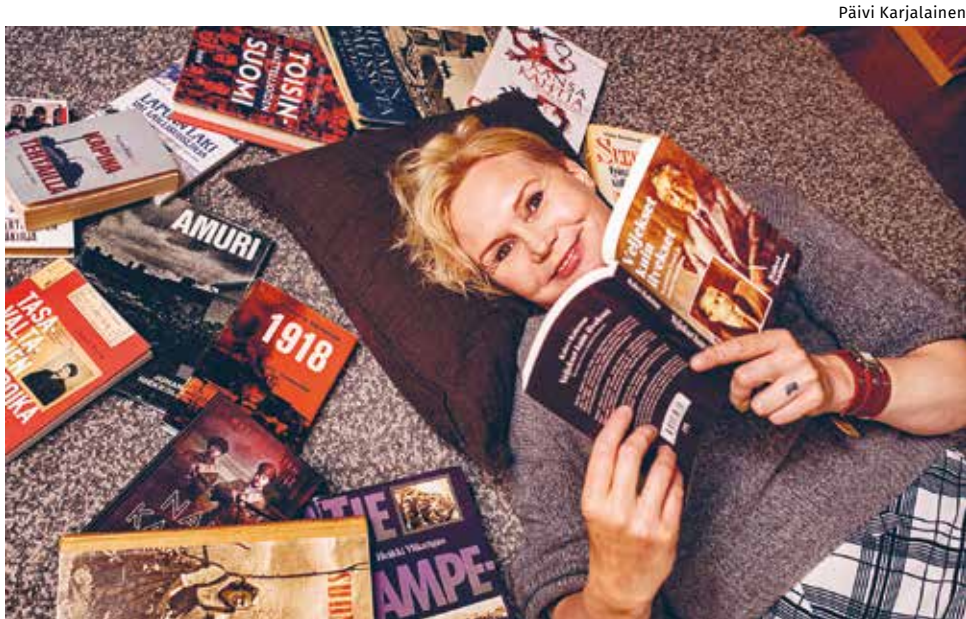
Krissi muutti Toholammille ja ryhtyi heti remonttihommiin. Se oli kuin balsamia sielulle. Vihdoin hän löysi rauhan. Hän oli kotona.

Aikuinen tytär jäi Lontooseen, jossa hän edelleen asuu. Dave muutti pysyvästi Toholammille noin puoli vuotta Krissin jälkeen.

”Muutin tänne ilomielin. Sopeudun minne tahansa. Minun ei todellakaan ole tarvinnut katu.”

MUUTTO PIENEEN keskipohjalaiseen kylään viisi vuotta sitten oli paras mahdollinen elämänmuutos kahdeksan ja puolen vuoden

”Hänen ei tarvinnut kertoa enempää. Tiesin tä smälleen, mitä hän tarkoitti.”

Krissi ahmii kirjoja Suomen historiasta.

Dave töissä, tällä kertaa musiikin kuuntelijana.

jälkeen Lontoon metropolissa. ”Täällä on tilaa hengittää”, Krissi sanoo. ”Täällä ei kukaan tule koskaan keskeyttämään”, Dave lisää. Lontoon liikenne, melu ja jatkuva ihmisvirta eivät enää houkuttele kumpaakaan. Heidän pysyvä kotinsa on nyt Suomessa. ”Voin ajaa Toholammilta 60 kilometriä joutumatta yhteenkään ruuhkaan. Lontoossa se olisi täysin mahdotonta”, sanoo Dave.

Talossa on kaksi kerrosta, kuusi huonetta, keittiö ja kaksi takkaa. Olohuoneen takka on pirteän vaaleanpunainen. Pihapiirissä on 40 puuta, 15 marjapuskaa, nuoria ome-

napuita ja mansikkamaa. Pihalla liikkuu peuroja, jäniksiä ja kymmeniä lintulajeja.

Miten Toholammin koti eroaa aiemmasta Englannin kodista?

”Lontoossa kotimme oli kapea, hämärä ja melko ahdas. Olohuoneen ikkunasta näkyi viereisen talon tiiliseinä. Se oli tyypillinen 1900-luvun alun kaksikerroksinen rakennus. Koko katu oli täynnä samanlaisia taloja rivissä”, Krissi kertoo.

”Eteisessä ja portaissa oli kokolattiamatto. Makuuhuoneessa oli vanha marmorireunainen takka, punaiset seinät ja paksut sametiverhot. Kylpyhuoneessa oli huono veden-

paine ja liruttava suihku. Lämmintä vettä tuli vain yhdestä hanasta kerrallaan.”

DAVE LIIKKUU usein luonnossa kiikari kaulallaan lintuja tähyillen.

”Olen nähnyt täällä yli 50 lintulajia. Suosikini on tikka. Se on persoonallinen ja tulee usein ikkunalaudallemme syömään. Joskus pellolla seisoo satakin joutsenta samaan aikaan. Se on minulle edelleen uskomattoman hieno näky”, hän sanoo.

Nykyään Dave käy kerran kuussa Tamperella bänditreeneissä. Kesällä bändi äänitti myös levyn. Hän keikkailee vieläkin ajoittain Englannissa Sham 69:n kanssa.

Talvisin Dave ihailee Suomen tähtitaivasta ja lumen heijastamaa kuunvaloa. Suomalainen pakkanen saa kuitenkin britin epäuskoiseksi.

”Pysyin sisällä, kun täällä oli viime talvena kolmekymmentä astetta pakkasta. Krissi sen sijaan kävi jäällä hiihtämässä.”

Saunasta mies tykkää. ”Tosin luulin ensimmäisellä kerralla, että ihoni palaisi. Nyt olen jo tottunut saunoja, mutta järveen minua ei saa, ei edes kesällä. Se on aivan liian kylmä, puhumattakaan avannosta.”

KRISSI KÄVI KOLME vuotta sitten autokoulun Ylivieskassa. Lisätunteja kertyi ajo-opettajan kanssa melkoisesti.

”Autossa oli liikaa liikkuvia osia. Kun piti laittaa pitkät tai lyhyet valot päälle, niin vilkut menivät päälle tai pyyhkimet alkoivat sutia. Parhaassa tapauksessa kaikki samaan aikaan”, nauraa Krissi.

Maantiellä ajaminen sujui hyvin, mutta kaupunkiolosuhteet ja risteykset, valot ja ihmiset aiheuttivat Krissille stressiä ja hätäännystä.

”Olin palaamassa yhdeltä epäonnistuneelta ajotunnilta kotiin, kun ajo-opettaja avautui minulle. Hän kertoi opettaneensa kaltaisiani ihmisiä aiemminkin ja huomanneensa heistä heti, jos heidän lääkkeensä olivat jääneet ottamatta. Hänen ei tarvinnut kertoa enempää. Tiesin täsmälleen, mitä hän tarkoitti.”

Ajotunnin lopulla he sopivat, että Krissi hakisi apua ongelmaansa ja palaisi asiaan vasta kun ratkaisu oli löytynyt.

Niinpä Krissi hakeutui tutkimuksiin, jotka kestivät noin vuoden verran. Lopulta hän sai diagnoosin: ADHD ja lievä autismi. Krissi oli tuolloin 51-vuotias.

”Diagnoosit eivät olleet minulle yllätys. Olen aina tuntenut olevani erilainen kuin muut, ulkopuolinen. Nyt sain sille virallisen selityksen.”

OIKEAN LÄÄKITYKSEN tuoma selkeys oli silmiä avaava kokemus: tältä elämä siis saattoi tuntua, kun se toimi niin kuin sen kuuluikin.

”Diagnoosin myötä tuli kuitenkin myös pienoinen suru kaikista niistä asioista, jotka olisivat varmasti menneet elämässäni toisin, jos olisin saanut aikaisemmin apua. En varmasti olisi keskeyttänyt koulutuksia, sotkenut raha-asioitani tai kokenut useita masennus- ja uupumuskausia.”

Autismikirjo näkyy Krissillä erityisesti aistiherkkyytenä. Tietyt hajut, kankaat ja kovat äänet tuntuvat jopa fyysisesti kivuliailta. ”En kestä kynsilakan tai sen poistoaineen hajua. Ja jos joku laulaa epäviereisesti, se todella sattuu minuun. Minulla on absoluuttinen sävelkorva”, Krissi kertoo.

Sen kuulee, kun Krissi laulaa. Tulkinta on kauniin suoraa ja täysin nuotilleen.

Miten hänen arkensa on muuttunut diagnoosin ja lääkityksen myötä?

”Pystyn nyt ajattelemaan asioita järkevästi, ennen kuin teen ratkaisuja. Olen kärsivällisempi ja pitkäjänteisempi. Olen myös pystynyt opiskelemaan tavoitteellisesti. Olen opetellut uusia taitoja, kuten kutomisen. Aiemmin pinnani ei olisi riittänyt siihen.”

”Nyt ymmärrän, ettei kyse ollut laiskudesta tai epäonnistumisesta, kun asiat aiemmin jäivät kesken. Olen edelleen luova, mutta se impulsiivisuus, joka sai minut heittäytymään kaikkeen, on kadonnut”, Krissi sanoo.

SUOMEEN MUUTETTUAAN Krissi opiskeli itsensä merkonomiksi. Parhaillaan hän suorittaa liiketalouden alan väyläopintoja Centria-ammattikorkeakoulussa.

Kunnianhimoa ja motivaatiota riittää, ja tulevaisuudessa siintää lisää opiskeluita. Yhtenä haaveena on kulttuurituottajan työ. Tätä nykyä Krissi tituleeraa itseään luovan ja kaupallisen alan monitaituriksi.

”Minulla on valtavasti ideoita. Nyt harjoitelen sitä, että vien ne myös loppuun.”

Yritysideoitakin on. Ne liittyvät vanhukseen ja heille suunnattuihin kotipalveluihin. Krissi ei paljasta niistä vielä sen enempää.

Dave puolestaan haaveilee elämäkertakirjasta.

”Kunhan vain ehtisin pysähtyä kirjoittamaan sen ja kunpa muistaisin kaiken”, hän nauraa.

Krissi puolestaan on kiinnostunut sisällissodasta, siirtolaisuudesta, sukututkimuksesta ja historiasta. Kirjahylly pursuaa kirjoja. Innostus on lähes fanaattista.

”Tämä suunnattoman pikkutarkka uteliaisuus tiettyjä kiinnostuksenkohteita

Toholammin lintuparatiisi. Dave ulkoilee usein lintukiikari mukanaan.

Sitä ajo-opettaja ei uskonut. Krissi läpäisi inssin ensimmäisellä yrityksellään.

kohtaan on tyypillistä neuropsykiatrisille tiloille”, hän sanoo.

KRISSIN HARRASTUKSIIN kuuluu kirjoittaminen, etenkin proosa. Englannissa hän kirjoitti konserttiarvioita brittiläiseen musiikkilehteen.

Krissillä on todiste hyvistä kiinnostuksesta, jopa mitali. Hän nimittäin voitti SAKUstars-kulttuurikilpailun ”Runo tunnissa” -sarjan vuonna 2025 edustaen Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedua. Aiheena oli ”Veden liike”.

Laatuaikaa tämä maailmaa nähnyt paris-kunta viettää puutarhassaan. Perheeseen kuuluu myös viisi rakasta kissaa.

Krissi vietti viime kesän Pajamäen perin- nekeskuksessa assistenttiharjoittelijana. Hän toimi sen yhteydessä myös siirtolaisuushankkeen vetäjän assistenttina. ”Mitä muuta voisi toivoa kuin saada elää täällä meidän perinnerikkaassa paratiisissamme? Toholampi voittaa Lontoon 6-0”, Krissi sanoo.

Ja jos mietitte, miten Krissin ajokortin kanssa kävi, niin hän läpäisi inssin ensimmäisellä yrityksellään. Ajo-opettajan ilme oli kuulemma näkemisen arvoinen.

SUSANNE STRÖMBERG

Pohjanmaan katke ra taistelu itsehallinn osta

Saksalaisjoukot seisovat paraatissa Vaasassa. Sisällissota on ohi, mutta maailmansota yhä raivoaa. Mitä nuoresta Suomen tasavallasta tulee?

Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla kytee kapinahenki. Kun valtiopäivät äänestävät alueellista itsehallintoa vastaan, hallitusta uhataan "pohjalaisilla erillistoimilla kansallisuuskysymyksessä". Seuraa pitkittynyt draama.

Vaasan kaupunki vastaanotti saksalaisjoukot 5.6.1918, kuukausi sisällissodan päättymisen jälkeen. Senaatti jätti muutamaa päivää myöhemmin esityksen Suomen monarkistisesta hallitusmuodosta. Katseet kääntyivät kuninkaan etsinnässä Saksaan.

”Rahvas on joutunut epidemian tavoin leviävän pelon vaivaan siitä, ettei sen kansallisuusoikeuksia kunnioiteta”

Wikipedia

Venäläisiä, ruotsalaisia ja saksalaisia sotilaita oleskeli hetken samanaikaisesti Ahvenanmaalla. Tässä saksalaisia sotilaita Eckerrössä maaliskuussa 1918.

maaliskuulle 1919.

Suomen tulevaisuus oli nyt määriteltävänä. Miten uusi valtiomuoto ja maan kielten asema tultaisiin muotoilemaan?

AHVENANMAAN kysymyksestä tuli keskeinen tekijä tätä seuranneessa poliittisessa pelissä. Ahvenanmaan liike oli marraskuussa 1918 esittänyt Suomen hallitukselle, että saariryhmän asukkaiden keskuudessa pidettäisiin kansanäänestys siitä, mihin valtioon Ahvenanmaa kuuluisi. Paasikivi oli viitannut valtiopäiviin, koska kyse oli valtakunnan alueen pienentämisestä.

Ahvenanmaalaiset vetosivat samalla liittoutuneiden — Ison-Britannian, Yhdysvaltojen ja Italian — Tukholman lähetystöihin sadakseen asialleen tukea. Ruotsin hallitus vaati nootissaan Suomelle, että ahvenanmaalaisien tulisi itse saada ratkaista asia.

Virallisen Suomen toiminta pelotti monia Pohjanmaan ruotsinkielisiä. Tämä konkretisoitui 5.11.1918, kun ruotsinkielisten pohjalauskuntien liitto pyysi hallitukselta, että ruotsinkieliset kunnat erotettaisiin omaksi ruotsinkieliseksi lääniksi, johon myös Vaasa kuuluisi.

Läänin kuvernööri Theodor Heikel puolsi anomusta vahvasti. Ruotsinkielinen rahvas oli hänen mukaansa ”joutunut epidemian tavoin leviävän pelon valtaan siitä, ettei sen kansallisuusoikeuksia kunnioitettaisi”. Kyse oli ruotsin asemasta maakunnassa, joka oli monin paikoin pelkäänyt ruotsinkielinen, ja tuntee, etteivät pääkaupungin vallanpitäjät ymmärtäneet, mistä oli kysymys.

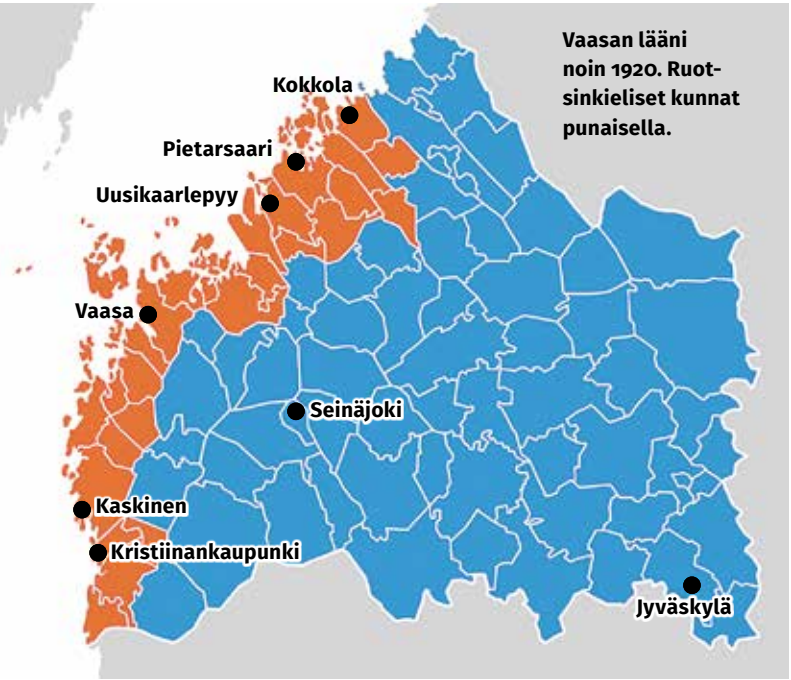
RKP:n keskushallitus julisti vetoimuksessaan 20. marraskuuta, että ”Suomen ruotsalainen kansallisuus käsittää itsensä kokonaisuutena”, peräänkuuluttaen samalla Ahvenanmaalle ”laajamittaista” itsehallintoa.

Suomen hallitus ei koskaan tunnustanut. Sen sijaan se tuli Ahvenanmaan komiteaa vastaan päättäessään 13.6.1918 erottaa Ahvenanmaan omaksi erilliseksi lääniksi, jolla olisi oma kuvernööri. Näin Ahvenanmaasta tuli Suomen ensimmäinen puhtaasti ruotsinkielinen hallintoyksikkö.

Sen jälkeen Ahvenanmaan kysymys jäi jumiin Suomen, Ruotsin ja Saksan väliseen köydenvetoon siitä, miten venäläiset linnoitukset Ahvenanmaalla pitäisi purkaa.

KUNINKAANVAALISTA tuli yksi Suomen politiikan suurimmista fiaskoista. Saksa antautui kuukausi kuninkaanvaalin jälkeen. Aselepo allekirjoitettiin 11.11.1918.

Valtionhoitaja P.E. Svinhufvud teki johtopäätöksensä ja erosi, samoin hallituksen johtaja Paasikivi. Uusi hallitus astui virkaan 27. marraskuuta. Sitä johti kokoomuksen Lauri Ingman, Vasa Svenska Lyceumin ylioppilas. Uudeksi oikeusministeriksi tuli RKP:n Karl Söderholm, Vaasan hovioikeuden presidentti. Mannerheim ryhtyi valtionhoitajaksi ja määräsi uudet valtiopäivävaalit

Gun-Marie Wiis

KAPINAHENKI LEVISI. Myös kahdentoista turunmaalaisen saaristokunnan edustajat asettuivat 29. joulukuuta kannattamaan omaa ruotsinkielistä läänää.

RKP:n piirihallitus kutsui koolle kokouksen Vaasaan 6.1.1919. Yli sata edustajaa osallistui. Tunnelma oli kireä.

Kokouksessa toistettiin, että rajat tulisi vetää kansallisuuksien, ei maantieteellisten seikkojen mukaan. Maakuntapäivät ehdottivat kansanäänestystä Pohjanmaan valtiollisen aseman ratkaisemiseksi. Vaihtoehtoisesti asian voisi viedä ”jonkin kansainvälisen tuomioistuimen” ratkaistavaksi.

Kaikkein kiistanalaisin oli kokouksen päätös nimittää Ahvenanmaan tapaan valtuuskunta, joka pyytäisi Pohjoismaiden hallituksia ajamaan tulevassa Pariisin rauhankokouksessa läpi päätöksen, joka turvaisi kansallisten vähemmistöjen oikeudet.

Hallitus puuttui asiaan 14. tammikuuta, joskin vain Ahvenanmaan osalta, ja perusti valtiollisen komitean esittämään toimenpiteitä, joiden ”tarkoituksena on edistää Ahvenanmaan väestön taloudellista kehitystä ja tukea sen kulttuurisia pyrkimyksiä”.

Levottomuus sai entistä enemmän jalansijaa. Kahdeksantois-

ta uusimaalaisen ruotsinkielisen kunnan edustajat päättivät 30. tammikuuta esittää valtioneuvostolle, että kunnat, mukaan lukien Hangon, Tammisaaren, Porvoon ja Loviisan kaupungit, yhdistettäisiin mahdollisimman pian ruotsinkieliseksi lääniksi. Helsingille, jossa oli suuri suomen- ja ruotsinkielinen väestö, ehdotettiin omaa läänää tai kaskynhaltajakuntaa.

AHVENANMAAN LIIKE yritti saada Ahvenanmaan kysymyksen esille 18.1.1919 alkaneessa Pariisin rauhankokouksessa. Ahvenanmaan maakuntapäivät lähettivät valtuuskunnan — Julius Sundblomin, Johannes Erikssonin ja Johan Janssonin — tapaamaan Ranskan ja Englannin ulkoministereitä, Yhdysvaltain rauhanvaltuuskunnan puheenjohtajaa ja Italian hallituksen päämiestä.

Kaksi kuukautta kestänyt matka antoi valtuuskunnalle vahvan argumentin, nimittäin joitain itsemääräämisoikeuden periaatteita, joita Yhdysvaltain presidentti Woodrow Wilson oli esittänyt ennen rauhanneuvotteluja:

— kansoja ja maakuntia ei tule siirtää suvereniteetista toiseen ikään kuin ne olisivat pelkkää irtainta omaisuutta tai shakkinappuloita;

— jokainen alueellinen järjestely on tehtävä asianomaisen väestön edun ja hyödyn mukaisesti, eikä pelkästään osana kilpailevien valtioiden vaatimusten välistä tasapainottelua tai kompromissia;

— kaikki selvästi määritellyt kansalliset pyrkimykset tulisi tyydyttää mahdollisimman pitkälle ilman, että luodaan uusia tai vakiinnutetaan vanhoja riidan ja vastakkainasettelun aiheita.

Periaatteet olivat kauniita. Samaan aikaan repaleisessa Euroopassa, jossa valtioiden ja kansojen rajat eivät vastanneet toisiaan, ne lietsivät monia kiistakysymyksiä, etenkin kieliryhmien välillä.

GEORG VON WENDT pani täytäntöön ruotsinkielisen Pohjanmaan päätöksen viedä asiansa Tukholman, Oslon ja Kööpenhaminan hallituksille. Ruotsin ulkoministeri Johannes Hellneriltä kysyttiin, miksi Ruotsi oli ottanut suojelukseensa ainoastaan ahvenanmaalaiset. Jos Ruotsin kanssa tapahtuisi uudelleenyhdistyminen, Pohjanmaan nelinkertainen ruotsinkielinen väestö vaatisi samaa.

Von Wendt sai Ruotsissa lämpimän vastaanoton, mutta aloite ei ollut suosittu. Helsingin Sanomien mukaan ”Suomen ruotsalaisääripää” oli lähtenyt luvattomille teille tarkoituksenaan irrottaa osia maasta. Vaikka niitä ei ollut koskaan sorrettu, ne olivat valinneet salajuonittelun vieraiden valtojen kanssa.

Ahvenanmaan komitea puolestaan jatkoi Suomen hallituksen työstämistä ja alkoi helmikuussa 1919 julkaista omaa viikkolehettä, Ålands-Postenia. Tavoitteena oli ”välittää muitakin näkökulmia kuin niitä, joita nyt päivitän esitetään saaristossa ja joiden perusteella siellä muodostetaan mielipiteitä”.

RATKAISU VAIKUTTI olevan lähellä 25. tammikuuta, kun hallitus antoi esityksen kotimaisten kielten aseman perusteista.

Ruotsinkieliset edustajat saivat perustuslakivaliokunnassa laki-

Lauri Ingman, käynyt koulunsa Vaasassa, pääministeri, josta tuli myöhemmin arkipiispa.

Karl Söderholm, Vaasan hovioikeuden presidentti, oikeusministeri neljässä hallituksessa.

Woodrow Wilson, Yhdysvaltain presidentti, esitti tärkeitä itsehallintoperiaatteita.

”Sankarit saapuvat Ahvenanmaalle myrskyisän suosion osoituksen saattelemana”

Edvin Sundquist, Vasabladetin päätoimittaja, aktivisti.

Gösta Moliis-Mellberg, pappi, Porvoon hiippakunnan asessori, aktivisti.

Johannes Storbjörk, kruunupyy-läinen maanviljelijä, kunnallis-poliitikko, aktivisti.

Karl Ottelin, Vaasan läänin jakamista käsittelevän toimikunnan puheenjohtaja.

tekstiin merkittävän muutoksen, nimittäin sen, että ”korkeamman asteen itsehallinnon” käyttöönotto hallinnossa tehtäisiin pakolliseksi. Edustajat olivat toiveikkaista asian lähestyessä valtiopäivien lopullista käsittelyä.

Maalaisliitto oli hallituksen ulkopuolella. Kyösti Kallio ilmoitti heti puolueensa edustajana, että esitys oli omalaatuinen, sillä ruotsinkielisten oikeudet voitiin katsoa turvatuiksi jo vuoden 1902 keisarillisella asetuksella, joka oli asettanut suomen ja ruotsin tasa-arvoisiksi virallisiksi kieliksi.

Kallio ehdotti ennen äänestystä, että uudet lisätyt pykälät poistettaisiin, ja sai neuvottelutauon aikana taakseen valtaosan muista suomenkielisistä puolueista. Puoluetoveri Santeri Alkio väitti, että eräät ryhmät valmistelivat Ruotsin avustuksella toimintaa Suomessa turvatakseen ruotsalaisen ylivallan.

Maalaisliittolaisten taktiikkana oli kärjistää vastakkainasettelua pääkaupungin ruotsinkielisen poliittisen ja kulttuurisen eliitin sekä ruotsinkielisen maa-seutuväestön välillä.

KUN VALTIOPÄIVÄT torjuivat alueellisen itsehallinnon takeet, ruotsinkielinen Pohjanmaa radikalisoitui entisestään. Tämä käy selkeästi ilmi sähköisestä, jonka RKP:n puheenjohtaja Eric von Retzig sai 13. helmikuuta:

”Vaadimme välittömän kutsun antamista ylimääräiseen ruotsalaiseen puoluepäivään mahdollisimman pian vaalien jälkeen, jotta vältettäisiin muuten väistämättömät pohjalaiset erillistimet kansallisuuskysymyksessä.” Sähkeen olivat allekirjoittaneet pohjalaiset johtohahmot Johannes Storbjörk, Gösta Moliis-Mellberg ja Edvin Sundquist.

Siinä ei selitetty, mitä pohjalaiset erillistimet saattaisivat tarkoittaa. Oli kuitenkin tunnettua, että Pohjanmaalla oltiin taipuvaisia hyvin jyrkkiinkin toimiin.

EDESSÄ OLI dramaattisia aikoja. Myös Ahvenanmaan komitea reagoi voimakkaasti valtiopäi-

vien kielteiseen viestiin. ”Perusedellytykset Ahvenanmaan yleisen mielipiteen muuttamiseksi [Suomelle myönteisemmäksi] on hävitetty.”

Ingmanin hallitus ryhtyi toimiin jo seuraavana päivänä Pohjanmaalta uhkaavan kansanliikkeen edessä. Helmikuun 14. päivänä ilmoitettiin päätöksestä, jonka mukaan ruotsin- ja suomenkielinen Pohjanmaa muodostaisivat kumpikin oman uuden läänin, joiden pääkaupunkeina olisivat Vaasa ja Jyväskylä. Vaasa saisi kuitenkin itsenäisen aseman.

Oikeusministeri Karl Söderholm ilmoitti seuraavana päivänä, että hallitus oli myös päättänyt ruotsinkielisestä hiippakunnasta ja kouluhallituksen erillisestä ruotsinkielisestä osastosta. Kysymys Uudenmaan ja Turunmaan ruotsinkielisistä lääneistä selvitettäisiin.

”Hallitus on näin ilmoittanut halunsa täyttää toiveet, joita maan ruotsinkielinen väestö kantaa ja jotka voidaan toteuttaa suhteellisen lähitulevaisuudessa”, hän kommentoi.

VALTIOPÄIVÄVAALIT olivat edessä 1. ja 3. maaliskuuta 1919. Suomen- ja ruotsinkieliset olivat tehneet molemmilla puolilla yhteistyötä sisällissodassa, mutta kielirauhasta ei nyt vaikuttanut olevan paljoa jäljellä.

Konflikti kiristyi Pohjanmaalla, kun Suomalaisen Klubin vuosikokous ehdotti 22. helmikuuta, että koko maakuntaa varten perustettaisiin kiireellisesti yhdistys, jonka tarkoituksena oli ”antaa henkistä ja aineellista tukea suomalaiselle kansalle ruotsinkielisillä alueilla ja suomalais-ruotsalaisilla rajaseuduilla”.

Tällaisen yhdistyksen perustamista kuvattiin suorastaan velvollisuudeksi, sillä ruotsinkielisten sanottiin aloittaneen aggressiivisen vainon suomenkielisiä kohtaan paikkakunnilla, joita ruotsinkieliset pitivät ominaan.

Samassa hengessä, mutta ruotsalaisuuden nimissä, perustettiin Vaasaan 4. maaliskuuta Svenska klubben.

SOSIAALIDEMOKRAATIT menettivät vaaleissa osan kannatuksestaan, mutta puolue oli silti 80 paikallaan yhä selvästi suurin. Vaalivoittaja Maalaisliitto kasvatti paikkojaan 26:sta 42:een, kun taas Kokoomus sai 28, Edistyspuolue 26, RKP 22 ja Kristillisen Työväen Liitto kaksi paikkaa.

Ahvenanmaalaista ehdokaslistaa ei asetettu; vaaleihin osallistuminen olisi voitu tulkita tunnustukseksi siitä, että laillinen esivalta oli Suomessa.

Tidningen Åland tiivistyi asian: ”Ruotsalaiset läänit, ruotsalainen hiippakunta, ruotsalainen osasto kouluhallituksessa — kaikki tämä, mikä nyt on hallinnollisin keinoin suotu verisukulaisillemme, ei merkitse mitään. Hallitus, joka on näillä toimilla halunnut tyyntä ruotsinkieliset, on siten joutunut suomalaisten nationalistien epäsuosioon. Seuraavat valtiopäivät tulevat varsin suurella todennäköisyydellä vetämään pois tukensa.”

LÄÄNIJAON toimikunnan puheenjohtaja Karl Ottelin totesi Vaasa-lehdessä, että koska hallitus oli jo päättänyt läänijaosta, toimikunnan tehtävä rajoitui budjettia, rajajärjestelyjä ja virastojen hankintaa koskeviin ehdotuksiin.

Hän ennakoiki, että osa ruotsinkielisistä pitäjistä tulaisiin jakamaan siten, että kyläkunnat, joissa suomenkieliset olivat enemmistönä, liitettäisiin lähimpään suomenkieliseen kuntaan.

Järjestelyjen jälkeen suomenkieliset muodostaisivat epäjärjestelmällisesti kuvattuna Lapväärtissä 18 prosenttia, Maalahdessa 25 maatilaa, Pirttikylässä 171 henkilöä, Mustasaaressa 474, Oravaisissa 269, Uudenkaarlepyyn maaseurakunnassa kaupungin lähiympäristössä 139 ja Jepualla 304. Pedersöressä 143 suomenkielistä kuuluisi edelleen ruotsinkieliseen alueeseen, Teerijärvellä 79, Ähtävässä 17 ja Kokkolan maaseurakunnassa 385.

Kaupunkien osalta Ottelin antoi seuraavat luvut: Vaasassa noin 12 000 suomalaista ja 11 000 ruotsalaista — tiedot olivat epävar-

Åbo akademian kuvaarkisto

moja — Kokkolassa 8 030 ruotsalaista ja 1 185 suomalaista, Pietarsaareissa 4 158 ruotsalaista ja 3 104 suomalaista, Kaskisissa 1 377 ruotsalaista ja 179 suomalaista, Kristiinankaupungissa 2 309 ruotsalaista ja 1 249 suomalaista.

Ottelinin mukaan jako ei aiheuttaisi suuria kuluja, mutta sitäkin suurempaa hyötyä. Suomalaiset ja ruotsalaiset saisivat hoitaa asiansa omilla tahoillaan. Ruotsinkieliset olivat nykyisen hallinnon aikana joutuneet karsimaan suomalaisten sorrosta monin tavoin. ”He eivät halua olla suomalaisten renkejä.”

TAISTELU ruotsinkielisten autonomisten ratkaisujen puolesta jatkui keväällä.

RKP:n ylimääräiset puoluepäivät Helsingissä 8.—9. maaliskuuta ilmaisivat ”täydellisen yksimielisyyden ruotsalaisen itsehallintoperiaatteen toteuttamisesta”. Vaaleilla valittaisiin ruotsinkielisten kansanvaltainen edustus, jotta voitaisiin päättää ”kansallisen itsemääräämisoi-keuden” toimenpiteistä.

Tämän edustuksen nimestä syntyi kuitenkin pitkä väittely. Radikaalimmat pohjalaiset halusivat puhua ”kansalliskokouksesta” viitaten Ranskan valankumoukseen, kun taas varovaisemmat uusimaalaiset ja tu-

runmaalaiset halusivat tyytyä ”kansankäräjiin”.

Kun ”kansankäräjiä” kannatettiin, kuultiin Vasabladetin mukaan ”salin joka kolkasta voimakasta buuausta”.

Puolueen keskushallituksessa ”kansankäräjät” voitti ”kansalliskokouksen” äänin 6—4, mikä ei kuitenkaan estänyt Vasabladetia kirjoittamasta johdonmukaisesti ”kansalliskokouksesta”.

AHVENANMAALLA valtuuskunnan paluu Pariisiin neuvottelusta 9. maaliskuuta muodostui suureksi voitokulkueeksi. Tuhansia ahvenanmaalaisia oli paikalla odottamassa höyrylaivaa, joka oli sopivasti nimetty Oihonaksiksi Runebergin Kuningas Fjalar- viikinkieppoksen prinsesan mukaan.

Kolme sankaria otettiin vastaan laulun ja hurraahuutojen kera. ”Miesjoukko juoksi höyrylaivaan, tarttui kolmeen valtuutettuun ja kantoi heidät vahvoilla käsivarsillaan yleisön myrskyisän suosionosoituksen saattelemana maihin Ahvenanmaan maaperälle”, kertoo Tidningen Åland. Suurruotsalainen ”Hör oss, Svea, moder åt oss alla!” raikui.

Julius Sundblomin mukaan matkan paras saavutus oli, että presidentti Wilsonin periaatteet kansallisuuksien itsemäärää-

misoikeudesta olivat näyttäneet olevan kaikille selviä.

OIKEUSKANSLERI Axel Charpentier määräsi kolme ahvenanmaalaista pitkiin kuulusteluihin heidän ulkomaanmatkastaan.

”Näyttää siltä, että Sundblom on kollegoineen syyllistynyt maanpetokseen. Suomen laisaa maanpetoksella tarkoitetaan rikosta, jossa joku pyrkii yhteistyössä vieraan valtion kanssa liittämään Suomen tai osan siitä kyseiseen valtioon”, selitti Charpentier Helsingin Sanomissa.

Charpentier viittasi Wilsonin periaatteisiin ja korosti, että Sundblom oli edustanut vain 1/16:aa ruotsinkielisistä ja ettei Ahvenanmaalla ollut mitään luonnollista rajaa Suomeen nähden, koska ruotsinkielinen asutus ulottui katkeamattomana Ahvenanmaalta Kotkaan asti.

Sundblomin seuruetta kiellettiin poistumasta Ahvenanmaalta, mikä sai maailmalla suuret otsikot. Edvin Sundquist kommentoi:

”Skandinavian ja Suomen välille kuviteltu lähentyminen etääntyy tämän suomalaistahon tyhmyyden myötä saavuttamattomiin, ja Suomen eristäytyneisyys käy yhä toivottomammaksi. Ahvenanmaan valtuuskuntaa ympäröi marttyyriseppeleen kirkas hohde skandinaavisessa

Ahvenanmaan liikkeen johtajat Julius Sundblom ja Carl Björkman palaavat vuonna 1920 sankareina Maarianhaminaan suoritettuaan vankeutensa Kakolan lääninvankilassa Turussa.

kansantietoisuudessa. Pohjoismaisten naapurikansojen käsitys Suomesta epämielittävänä imperialistisena nousukkaana juurtuu yhä syvemmälle.”

VAASAN LÄÄNIN jakamista käsittelevä komitea esitti mietintönsä 21.3.1919. Mielipiteet erosivat täysin sen ruotsinkielisten jäsenten (Karl Ottelin, Gustaf Gädde ja August Tåg) ja suomenkielisten jäsenten (Kaarlo Vilho Martonen, Kustaa Koskimies ja Juho Erkki Antila) välillä.

Komitea oli yksimielinen vain läänien nimistä ”Vaasan lääni” ja ”Korsholman lääni” sekä siitä, että molempien uusien lääninhallitusten toimipaikka olisi Vaasassa. Joukko ruotsinkielisten pitäjien suomenkielisiä alueita siirrettäisiin viereisiin suomenkielisiin pitäjiin.

Einar Hagman katsoi Vasabladetissa, että uusien läänien nimien tulisi olla ”Vaasan lääni” ja ”Kyrönmaan lääni”.

UUDET VALTIOPÄIVÄT kokoon-
tuivat 1.4.1919. Kolme läheisesti toisiinsa liittyvää kysymystä olivat hallitusmuoto, Ahvenanmaan kysymys ja ruotsin kielen asema.

Uusi hallitus astui virkaan 17. huhtikuuta. Sitä johti edistyspuolueen Kaarlo Castrén, ja RKP:llä oli viidestätoista ministeripaikasta kolme. Iso-Britannia, Yhdysvallat ja Ranska tunnustivat Suomen itsenäisyyden vasta nyt, kun Suomi oli pitänyt parlamenttivaalit ja antanut ymmärtää, ettei saksalaissyntyinen kuningas ollut enää ajankohtainen.

Suomen ruotsalaisten kansankäräjien vaalit pidettiin 21.—28. huhtikuuta. Ne olivat ruotsinkielisille äänestäjille jo kolmannet vaalit vuoden aikana kuntavaalien ja valtiopäivävaalien jälkeen, mutta siitä huolimatta ne olivat menestys: ääniä annet-

”Helsingin yläluokan petos pohjalaisia kohtaan ei heillä unohdu”

tiin enemmän kuin valtiopäivävaaleissa.

Kansankäräjät asettuivat 60 jäsenellään tukemaan vaatimusta kolmen ruotsinkielisen läänin perustamisesta: Uudenmaan, Turun saariston ja Korsholman läänin, jonka pääkaupungiksi tulisi Vaasa. Samalla Helsingin, Turun ja Vaasan kaupungit ”esikaupunkineen” tulisi erottaa itsenäisiksi kaksikielisiksi hallintoalueiksi.

SUOMEN VALTIOPÄIVÄT saivat lopulta 21.6.1919 aikaan uuden hallitusmuodon alkuperäisen esityksen viidennen muokkauksen jälkeen. Esitys hyväksyttiin äänin 165—22 juuri ennen kesälomaa. Lehtien mukaan se tapahtui väsyneissä merkeissä.

Kielikysymyksen osalta kirjattiin, että ”suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet”. Samalla säädettiin tiukasti, että lait ja asetukset on annettava molemmilla kielillä.

Yksi vastalause koski sanaa ”presidentti”. Maalaisliiton Antti Juutilainen uskoi, etteivät tavalliset suomalaiset osaisi lausua sanaa änkyttämättä. ”Lienee niin, ettei 90 prosenttia kansasta osaa lausua tätä sanaa.” Hän ehdotti sen sijaan ”esimiestä” tai ”valtakunnan esimiestä”. Ehdotusta ei otettu huomioon.

Valtionhoitaja Mannerheim vahvisti uuden hallitusmuodon 17.7.1919. Tästä lähtien valtiopäiviä alettiin kutsua eduskunnaksi.

VERSAILLES’N RAUHA allekirjoitettiin 28.6.1919. Ahvenanmaan kysymystä ei otettu esille rauhansopimuksessa, vaan se siirrettiin Kansainliiton, vastaperustetun uuden valtioidenvälisen järjestön, käsiteltäväksi.

Käytännössä ratkaisu Ahvenanmaan kysymykseen oli paljon epävarmempi kuin miltä se oli aiemmin näyttänyt.

Ahvenanmaalaiset olivat vuosien varrella saaneet hyvää harjoitusta poliittisessa pelissä. Julius Sundblom piti suuressa kansalaiskokouksessa uuden palopuheen: ”Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisu on viivästynyt. Vas-

tustajamme ovat yrittäneet käyttää tätä hyväkseen horjuttaakseen kansan mielialaa. Se ei kuitenkaan ole onnistunut.”

Ahvenanmaan maakuntapäivät päättivät nyt, että jokaiselle täysi-ikäiselle ahvenanmaalaiselle annettaisiin mahdollisuus nimikirjoituksellaan ”vahvistaa toiveensa saavuttaa yleisen kansanaanestyksen perusteella jälleenyhdistyminen Ruotsin valtakuntaan”.

9 735 ahvenanmaalaista antoi vahvistuksensa, 461 vastusti tätä.

SUOMEN HALLITUS vastasi asettamalla 9.7.1919 komitean valmisteamaan esitystä läänien ”korkeamman asteen itsehallinnosta”, alempien hallintotuomioistuinten perustamisesta ja läänijaon uudelleenjärjestelystä, mukaan lukien Ahvenanmaa. Puheenjohtajaksi valittiin valtio-oikeuden professori, kokoomuksen Antti Tulenheimo.

Keskustelua kiihdytti hallituksen vaihtuminen, kun Vennolan ministeristö otti ohjat. Hallitusohjelmassa oli suunnitelmia Suur-Suomesta, joka toteutettaisiin siten, että itärajan takaiset suomensukuiset heimot saisivat käyttää ”itsemääräämisoikeutta”.

Dagens Press kysyi: ”...ja sitten? Ilmeisesti lännessä ei haluta tunnustaa samaa itsemääräämiso-

ikeutta, jonka halutaan pätevän idässä.”

TÄSSÄ KIIHTYNEESSÄ tilanteessa levisi tieto, että Ranskan pääministeri Clemenceau olisi valmis hyväksymään Ahvenanmaan liittämisen Ruotsiin.

Suomen hallitus sai vauhtia kinttuihin ja täsmensi Tulenheimo-komitean toimeksianton 9.10.1919: sen tulisi mahdollisimman pian valmistella periaatemietintö kuntia suurempien alueiden itsehallinnosta ja hetken jälkeen laatia esitys Ahvenanmaan itsehallinnosta.

Komitea esitti jo kahdeksan päivän kulluttua läänijaon suunnataviivat, jossa huomioitaisiin kieliolosuhteet. Läänit saisivat myös maakäräjät, joilla olisi merkittävä itsemääräämisoikeus.

Pääkaupungin ja maaseudun välille syntyi vastakkainasettelu RKP:n puoluepäivillä 26.—27. lokakuuta.

Pohjalaisedustajat vaativat, että muun ruotsinkielisen Suomen tulisi saada sama itsehallinto kuin Ahvenanmaan. Puoluepäivät päättivät kuitenkin olla ottamatta asiaa käsittelyyn äänin 42—24. Myrskyisässä keskustelussa Edvin Sundquist epäili, voitaisiinko RKP:tä enää pitää yhtenäisenä.

TULENHEIMO-KOMITEA jätti Ahvenanmaata koskevan esityksensä 3.12.1919: Ahvenanmaa saisi perustuslain nojalla laajemman itsehallinnon kuin monet olivat odottaneet. Asioissa, jotka kuuluivat Ahvenanmaan itsehallintoon, ahvenanmaalaisia edustaisivat maakuntapäivät, jonka jäsenet valittaisiin välittömällä, suhteellisilla vaaleilla. Nämä maakuntapäivät ja tasavallan presidentti käyttäisivät yhdessä Ahvenanmaan paikallista lainsäädäntövaltaa.

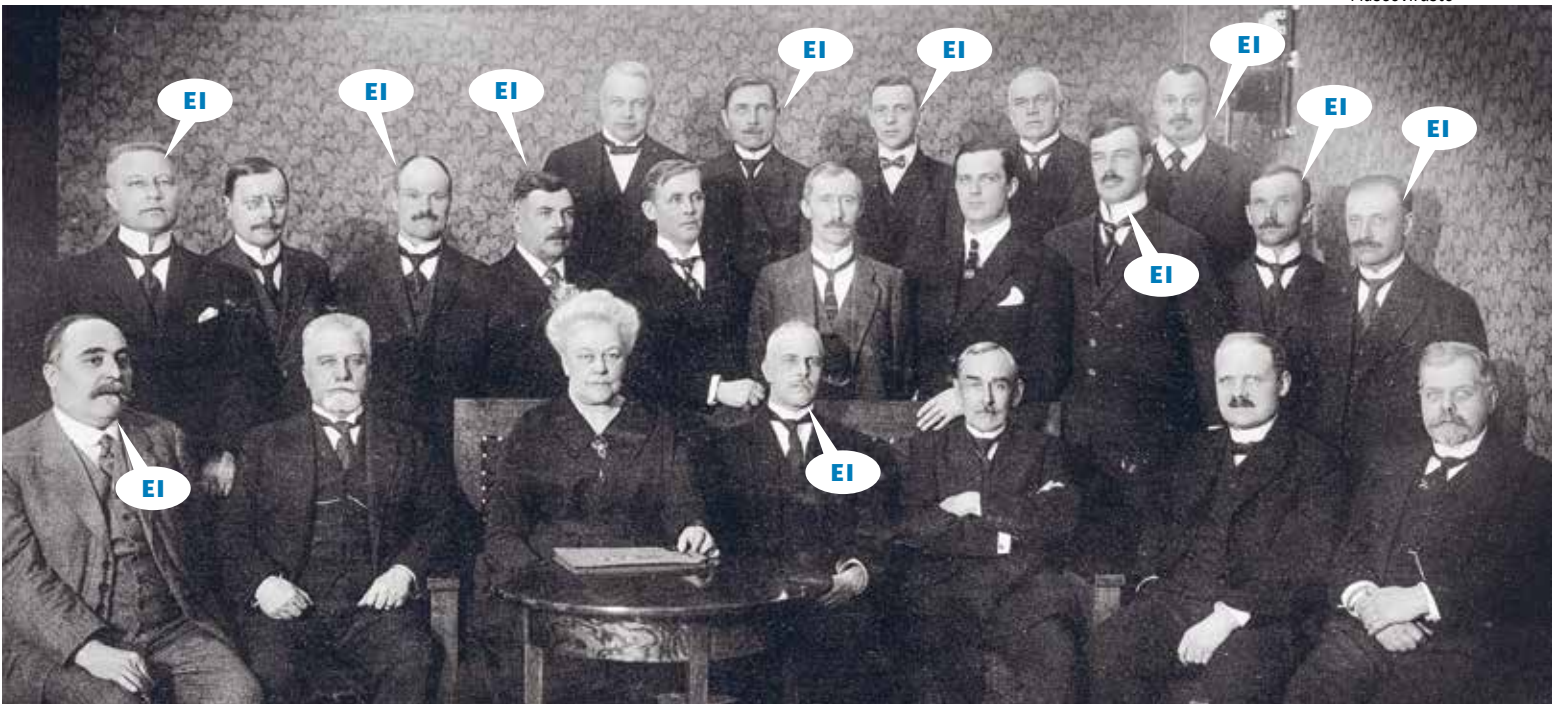
Valtion viranomaisten virkakielenä olisi ruotsi, ”kuitenkin jokaisella on oikeus omassa asiassaan käyttää suomea tai ruotsia”. Ahvenanmaalaiset suorittaisivat asevelvollisuutensa luotsi- ja majakkalaitoksessa. Lain määräyksiä ei saisi muuttaa, eikä niistä saisi poiketa ilman Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumusta.

Prosessi viivästyi jälleen hallituskriisin vuoksi. Maaliskuun 15. päivänä astui virkaan hallitus, jonka pohjaa laajennettiin kaikkiin neljään suureen porvarilliseen puolueeseen. Pääministeriksi tuli kokoomuksen Rafael Erich. Presidentti erotti maaliskuun puolivälissä Theodor Heikelin Vaasan läänin kuvernöörin virasta käytännössä ruotsalaismielisyyden vuoksi.

Karl Borlin/Pohjanmaan museo

Vaasassa järjestettiin kesäkuussa 1921 kulttuuriviikko massiivisena ruotsinkielisen Pohjanmaan manifestatona. Tiukan ja Närpiön tyttöjen marssi.

Ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmä 1920. Istumassa vasemmalta: Oskar Nix, Axel Palmgren, Annie Furuhielm, Ernst Estlander, Samuel Wilhelm Roos, Ragnar Furuhielm, Arthur af Forselles. Keskirivi: Rafael Colliander, Georg Schauman, Kristian Vilhelm Åkerblom, Johan Bröanda, Artur Eklund, Eirik Hornborg, Hjalmar Procopé, Ernst von Born, Karl Fredrik Laurén, Edvard Helenelund. Yläriivi: Georg von Wendt, Johannes Miemois, John Österholm, August Ramsay, Johan Hästbacka.

AHVENANMAAN ja itsehallinnon kysymys huipentui eduskunnassa 30.4.1920. Sen sisältöä oli käsitelty aikana ”heitelty leikkikaluna sinne tänne”. Paljon oli hiotu pois, ja lopputulosta kuvattiin varsin satunnaiseksi.

Nyt oli mahdollista äänestää vain kyllä tai ei. Jos esitys hyväksyttäisiin, Ahvenanmaa saisi määritellyn itsehallinnon — mutta vain Ahvenanmaa, ei mannermaan ruotsinkieliset alueet. Toive ruotsinkielisen Pohjanmaan itsehallinnosta saattaisi saada kuoliniskun.

Ruotsinkielinen Pohjanmaa tulistui. Esitys oli pysäytettävä. Paikalla oli 179 kansanedustajaa. Koska vaadittiin 5/6:n enemmistö, esitys voitiin kaataa, jos 30 heistä äänesti esitystä vastaan. RKP:llä oli 22 ääntä. Pohjanmaan ruotsinkieliset sosiaalidemokraatit halusivat kaataa esityksen, koska sen ei katsottu menevän tarpeeksi pitkälle. Yksittäiset maalaisliittolaiset halusivat kaataa sen, koska sen katsottiin päinvastoin menevän liian pitkälle.

Asia päätettiin ratkaista kiireellisessä järjestyksessä äänin 158—21. Laki hyväksyttiin seuraavassa äänestyksessä äänin 152—27. Häviäjiltä puuttui siis kolme ääntä. Jälkipuinti oli yksinkertainen. RKP:läisistä 10 oli äänestänyt lain puolesta ja 11 sitä vastaan. Georg von Wendt — Pohjanmaalta valittu helsinkiläinen — pidättäytyi äänestämästä. Sosiaalidemokraateilta ja maalaisliittolaisilta tuli 16 EI-ääntä.

Dagens Press: ”Yksimielisyydestä ei ollut tietoaakaan. Sen sijaan että ruotsinkieliset olisivat olleet vaa’ankieli, kun suomalaiset puolueet menivät ottamaan kantaa, olivat suomalaiset ne, jotka mielensä mukaan valitsivat lukuisten ruotsinkielisten esittämien ehdotusten joukosta. Miten lopputulos sitten kääntyi, suomalaiset saattoivat sanoa, että he vain suostuivat siihen, mitä ruotsinkieliset olivat esittäneet. Kielipykälä päätettiin Procopén ja Alkion veljellisessä yhteisymmärryksessä laatiman ehdotuksen mukaan. Silloinhan sen tietää.”

SELKEÄMMIN EI LIENE voitu osoittaa, että Helsingin ruotsinkieliset ja maaseudun ruotsinkieliset elivät täysin eri maailmoissa.

Edvin Sundquist oli lievästi sanottuna raivoissaan. Tämä oli ”yksi suomenruotsalaisen politiikan historian surkeimmista luvuista”, hän totesi Vasablade-tissa. Näin hajanaisina ruotsinkieliset eivät olleet aiemmin seisleet missään kysymyksessä, joka niin arasti koski heidän kansallisia etujaan.

”Mitä pitäisi sanoa ruotsalaisesta Helsingin-politiikasta? Niistä yhdeksästä oikeistolaisesta ja yhdestä tasavaltalaisesta vasemistolaisesta, jotka antoivat itseenäiselle, periaatteelliselle ja suoraviivaiselle ruotsalaiselle kansallisuuspolitiikalle kuolinsivaluksen — eivät ainoastaan tälle hetkelle, vaan todennäköisesti kaikelle tulevaisuudelle? Ruotsinkieliset maaseudun edustajat eivät olleet ne, jotka rikkoivat rintaman. Tyypillinen helsinkiläinen yläluokkaruotsalaisuus petti itäruotsalaisen kansan asian tavalla, jota tuskin koskaan tullaan

Ruotsalaisen kansanpuolueen 22 kansanedustajalta olisi tarvittu 14 EI-ääntä, mutta vain yksitoista EI-ääntä annettiin. ”Tyypillinen helsinkiläinen yläluokkaruotsalaisuus” petti ruotsinkielisten pohjalaisten asian, jyräsi Edvin Sundquist. Puolueen hajanaisuus ratkaisi Pohjanmaan itsehallintokysymyksen.

unohtamaan maan ruotsinkielisillä seuduilla.”

Sundquist asteli illan lähestyessä ystävänsä Harry Schaumannin kotiin. Paikalla oli kaksikymmentä muutakin vaasalaista. He perustivat tänä iltana Svensk-Österbottniska Samfundetin tarkoituksenaan rakentaa vahva ruotsalainen linnake ymmärtämätöntä ulkomaailmaa vastaan.

SVENOLOF KARLSSON

Aihetta ympäröivä draama jatkuisi vielä pitkään. Ahvenanmaalaiset kävivät jälleen tapaamassa Ruotsin kuningasta ja johtavia poliitikkoja. Ahvenanmaan johtohahmot Julius Sundblom ja Carl Björkman vietiin sotilasvartioiden alaisina Kakolan lääninvankilaan Turkuun. Heitä vastaan nostettiin syyte maanpetoksesta. Kansainliitto ratkaisi Ahvenanmaan kysymyksen Suomen eduksi vasta kesäkuussa 1921. Eduskunta hyväksyi elokuussa 1922 takuulain, joka täsmensi Kansainliiton päätöstä.

Kannattaa toivoa sateista ja tuulista talvea, jos haluaa Suomessa mahdollisimman halpaa sähköä.

Kukaan ei tiedä, mitä sähkö maksaa talvella

Sää ja politiikka – molemmat arvaamattomia – ratkaisevat tulevan talven sähkön hinnan.

Kaikki haluavat tietää tulevan talven sähkön hinnan, mutta ainoa varma asia on, ettei kukaan osaa antaa varmaa vastausta.

Hinta riippuu kahdesta erittäin epävarmasta tekijästä, parista helpommin ennustettavasta tekijästä ja puhtaasta matematiikasta.

Aloitetaan helpoimmasta eli matematiikasta. Kuinka paljon sähköä Suomessa suunnilleen tarvitaan ensi talvena?

Fingridin tilastojen mukaan sähkönkulutuksen huippu kirjattiin viime talven 9. tammikuuta, jolloin vuorokauden kokonaiskulutus oli 354 GWh. Tehon huipukulutus, 15 553 MW, osui edelliseen päivään.

Kuluneen kesän vähäisin sähkönkulutus kirjattiin 21. kesä-

kuuta, juhannuspäivän jälkeisenä sunnuntaina, jolloin kulutus oli 176 GWh. Samana päivänä oli myös alhaisin tehonkulutus, 6 317 MW.

Asteikolla 0–100 sähkönkulutus vaihtelee vuoden aikana 50:n ja 100:n välillä, kun taas teho vaihtelee 40:n ja 100:n välillä.

TEKNISESTI HAASTEENA on, että täsmälleen sama määrä sähköä on tuotettava joka hetki kuin sitä käytetään.

Hinnan kannalta haasteena on, että sähkönmyyjän on toimitettava sovittu määrä sähköä sovittuun hintaan sovittun ajan kuluessa.

Sähkön tukkuhinta määräytyy useilla eri markkinoilla. Yhtäältä sitä määrittävät spot-markkinat, joilla käydään kauppaa seuraavana vuorokautena toimitettava sähköstä ja joilla kullekin 15 minuutin jaksolle määräytyy oma hintansa. Toisaalta hintaan vaikuttavat termiini- eli futuurihinnat, joilla tarkoitetaan sopimuksia sähkön toimittamisesta tulevaisuudessa tietyn ajanjak-

son ajan ennalta sovittuun hintaan.

Sähkönmyyjät hinnoittelevat normaalisti tarjouksensa spot-hintojen, termiinihintojen ja mahdollisen oman sähkön tuotannon yhdistelmän perusteella. Hyvä sähköjärjestelmän tuntemus, harkintakyky ja tuuri antavat etulyöntiaseman.

Sattuma on väistämätön tekijä, sillä sähköverkoissa on pullonkauloja ja suunnittelemattomat häiriöt voivat ohjata sähkövirtoja hetkestä toiseen. Jos voimalaitos joudutaan irrottamaan nopeasti verkosta, sähkön määrä verkossa vähenee vastaavasti samalla hetkellä.

JOS JÄTÄMME hinnoittelun sähkönmyyjien pohdittavaksi ja kysymme sen sijaan, miltä tilanne näyttää talvea kohti sähkön tuotajien näkökulmasta, mitä silloin voidaan sanoa?

Tärkein yksittäinen tekijä liittyy säähän – ei pelkästään tulevaan, vaan myös muutaman kuukauden takaiseen. Tämä siksi, että aiempi sade jää jonkin aikaa voi-

malaitosaltaisiin, ja vanha lumi voi säilyä pitkään ennen kuin se sulaa ja päättyy vesistöihin.

Norjan altaat ovat kooltaan aivan omaa luokkaansa, sillä niissä on enimmillään vettä 87 TWh:n sähköntuotantoon. Vertailun vuoksi Suomi käytti sähköä yhteensä 83 TWh vuonna 2025.

Ruotsin voimalaitospadoissa on sähköntuotantoon vettä 34 TWh:n verran, kun taas vastaava luku Suomen altaissa on vain 4,5 TWh, mikä johtuu hyvin tasaisesta maastostamme.

Koska Pohjoismaat muodostavat yhteiset sähkömarkkinat, Norjan vesitilanne vaikuttaa voimakkaasti myös Suomeen. Jos vesimäärä Norjan altaissa vähenee, sähkön hinta nousee koko Pohjolassa.

Norjan altaiden täyttöaste on tätä kirjoitettaessa (11. syyskuuta) 63,6 %, kun mediaaniarvo tähän vuodenaikaan on 81 %. Ruotsissa täyttöaste on 74 %, mediaani 80 %.

Taso on hyvin alhainen vuodenaikaan nähden. Runsaat sateet voisivat vielä pelastaa tilanteen.

TOINEN HINTAAN tuntuvasti vaikuttava tekijä on eurooppalaisten kaasuvarojen täytöaste etenkin Saksassa.

Merkittävä osa Euroopan energiankäytöstä liittyy maakaasuun; ei pelkästään sähkön ja lämmön tuotannossa, vaan vielä enemmän teollisuudessa (prosessilämpönä, höyrynä ja raaka-aineena).

Suuruusluokkaa kuvaa se, että EU:n maakaasun vuosikulutus oli viime vuonna reilut 3 600 TWh, eli 43 kertaa enemmän kuin Suomen sähkönkulutus. Pää-

osin valtavissa maanalaisissa luolissa sijaitsevia kaasuvaroja täytetään jatkuvasti, mutta kylminä talvipäivinä täyttöä ei pystytä tekemään samaa tahtia kuin varastoja tyhjennetään.

Saksan kaasuvarojen täytöaste on tällä hetkellä vain 55 %, kun vuodenajan keskiarvo on 85 %. Koko EU:n osalta luku on 67 %, keskiarvo 84 %.

On huolestuttavaa, että kaasun hinta on nyt 11. syyskuuta nousut 80 euroon/MWh, verrattuna reiluun 30 euroon/MWh, joka oli koko syksyn 2025 keskiarvo. Kaasun hinta on korkeimmillaan sitten joulukuun 2022 energiakriisin huipun.

Hinnan karkaaminen johtuu ennen kaikkea Hormuzinsalmen aiheuttamasta epävarmuudesta. Asiaa pahentaa se, että huthit ovat nyt vallanneet alueita myös Bab al-Mandabin salmen luona.

VOIMME MYÖS laskea, että kaasuvoimaloiden tuottama sähkö, jota käytetään sähkön tuotantoon, on kannattavuuden takia hinnoiteltava 160–170 euroon/MWh. Tästä noin 30 euroa menee kaasun päästö-oikeuksien maksamiseen.

Manner-Euroopassa, jossa säädettävää vesivoimaa on niukasti, maakaasu on ainoa voimalaji, joka voidaan nopeasti ottaa käyttöön muiden energiamuotojen tyrehtyessä.

Eri tutkimusten mukaan (Boston Consulting Group, ajatushautomo Bruegel ja muut) kaasumäärä sähkömarkkinoiden hinnan vähintään puolet ajasta, vaikka sitä käytetään alle 15 prosenttiin Saksan sähköntuotannosta.

Selkokielellä: kaikki sähkö kallistuu heti kun maakaasu kyt-

ketään mukaan. Sähkön hinnat ”tarttuvat” markkina-alueelta toiselle Manner-Euroopan ja Pohjan sähköverkkojen yhdistymisen seurauksena. Etenkin Saksan hinnat nostavat Tanskan, Etelä-Ruotsin ja Etelä-Norjan hintoja.

HINTAAN VAIKUTAA tällä hetkellä myös se, että poikkeuksellisen suuri osa Suomen ja Ruotsin ydinvoimaloista on nyt ja vielä usean viikon ajan pois verkosta. Suomessa sekä Olkiluoto 3 että Loviisa 2 ovat vuosihuollossa. Loviisa 2:n jälkeen on Loviisa 1:n vuoro. Maan ydinvoiman täyden tuotannon odotetaan käynnistyvän vasta marraskuussa.

Ruotsissa vain kolme kuudesta reaktorista on käytössä, eikä täyttää kapasiteettia odoteta saavutettavan ennen joulukuuta – mikäli mitään yllättävää ei tapahdu, mikä ei ole Ruotsin ydinvoiman kohdalla harvinaista.

Samaan aikaan sähköalan keskeisten materiaalien hinnat ovat ennätystasolla. Esimerkiksi kuparin hinta on noussut vuodessa 46 %. Uuden rakentaminen käy yhä kalliimmaksi, mikä heijastuu väistämättä myös sähkön hintaan.

Hinnan kipuaminen näkyy eteläisessä Euroopassa selkeästi. Tanskassa ja Saksassa spot-hinta oli tämän vuoden viikoilla 34–37 noin 115–165 euroa/MWh, kun se viime vuonna oli 80–90 euroa/MWh. Etelä-Ruotsissa taso oli viime vuonna 45–90 euroa/MWh, kun se nyt on 70–120 euroa/MWh.

Suomi erottuu joukosta sähkön poikkeuksellisen suurten hintaerojen vuoksi sekä vuorokauden sisällä että vuorokausien välillä. Vaihtelu johtuu osittain sijainnistamme Euroopan luoteisimmassa kolkassa sekä siitä, että Venäjän vastainen raja on suljettu. Vain Ruotsin sähköverkkoon suuntautuvilla ulkomaanyhteyksillä on riittävästi kapasiteettia vaimentamaan merkittävästi Suomen sähkön hinnan suuria vaihteluita.

SUOMEN KASVAVA sähkönkulutus on yksi huomattava tekijä. Monien merkkien mukaan kasvu voi lähivuosina kiihtyä voimakkaasti.

Pelkästään niille kolmelle val-

tavalle datakeskukselle, jotka Google on ilmoittanut rakentavansa Pohjois-Pohjanmaalle, on jo sidottu 1 100 MW:n nimellinen tuotantokapasiteetti, mikä on puolet Loviisan reaktoreiden tuotannosta vuodesta 2030 alkaen. Lisää lienee tulossa.

Miten tämä yhdessä muiden suunnitteilla olevien sähköintensiivisten hankkeiden kanssa vaikuttaa sähkön hintoihin? Etenkin kun Google, Microsoft ja muut jättitoimijat ovat osoittaneet, etteivät ne ole sähkön suhteen hintaherkkiä.

Julkinen keskustelu tästä aiheesta on käynnistynyt kunolla nyt syyskuussa. Asia liittyy suoraan siihen, kuinka nopeasti pystytään rakentamaan sähköverkko, joka pystyy hallitsemaan tulevaisuuden sähkönkäytön. Muiden maiden kokemukset osoittavat, että vastaan voi tulla monenlaisia esteitä.

MILTÄ SUOMEN ensi talven sähkön hinnat näyttävät?

Kaikki sähkönmyyjät seuraavat silmä tarkkana termiinihintoja. Suomen Q4-termiinistä (loka-joulukuu) maksettiin tämän vuoden 11. syyskuuta 104 euroa/MWh, mikä on noin 10 euroa vähem-

män kuin Pohjoismaiden saman ajanjakson peruskuormahinta.

Suomen termiinihintaa pelkälle lokakuulle oli 108 euroa/MWh, mikä lienee reaktio ydinvoiman odotetusti alhaiseen tuotantoon kyseisenä kuukautena.

On mielenkiintoista, että koko ensi vuoden termiinihintaa oli 11. syyskuuta Suomen osalta vain 64 euroa/MWh, eli 5 euroa alempi kuin pohjoismainen taso. Markkinoilla siis luotetaan siihen, etteivät Suomen hinnat karkaa käsistä.

Nämä hinnat – kuten myös muut artikkelissa mainitut hintatiedot – ovat tukkuhintoja ilman sähköveroa, sähkönmyyjien katetta, arvonlisäveroa ja muita lisä.

Se, joka toivoo alhaisia sähkön hintoja, voi pyytää hartaasti kolme asiaa:

- Lämmintä ja tuulista talvea, jolloin maahan saapuu lännestä sadekuuroja toinen toisensa jälkeen.
- Rauhaa Lähi-itään ja mieluiten koko maailmaan.
- Ei häiriöitä, jotka sulkisivat sähköntuotannon tai aiheuttaisivat sähkönsiirroissa pullonkauloja.

SVENOLOF KARLSSON

Google

Onko tämä Suomen tulevaisuus? Pitkät palvelinrivit Googlen datakeskuksessa Lappeenrannassa, jonne yhtiö on viidentoista vuoden aikana investoinut 4,5 miljardia euroa.

Google ja Fortum ilmoittivat hiljattain rakentavansa kolme valtavaa datakeskusta Vaalaan, Muhokselle ja Kajaaniin. Kyseessä on Suomen historian suurin investointi, 13 miljardia euroa. Googlea houkuttelee mm. läheisyys nykyiseen ja suunnitteilla olevaan Pohjanmaan tuulivoimaan.

Sähkön moni-mutkainen ilmiö

Kaikki riippuu siitä, että sähköjärjestelmä pystyy pitämään taajuuden lähellä 50:tä hertsii. Kaikki voi pimetä muutamassa silmänräpäyksessä. Auringonlasku Pekingin yllä.

Pidämme toimivaa sähköjärjestelmää itsestänselvyytenä. Todellisuudessa kyseessä on suunnattoman kehittynyt rakennelma, jossa haasteena on huolehtia joka sekunti siitä, ettei se romahda.

SE ON NIIN yksinkertaista — painat kytkintä ja lamppu syttyy. Työnnät töpselin seinään ja saat oitis tarvitsemasi sähkön.

Mutta sähkö ei ole mutkaton asia, vaan lähes käsittämättömän monimutkainen ilmiö. Sähköjärjestelmän rakentajan tai sen ylläpitäjän on ymmärrettävä tämä. Tässä pieni oppitunti keskeisestä seikasta, jota tuskin on koskaan nostettu esiin energiapoliittisissa keskusteluissa, nimittäin siitä, ettei Suomella ole *yhtä* sähköjärjestelmää, vaan *viisi*. Tai ainakin pitäisi olla.

Sähköjärjestelmän viisi käyttötilaa. Kaikilla on oma ”työkalupakkinsa”.

Yksi järjestelmä normaalikäyttöön, yksi tehostettuun käyttöön, yksi hätäkäyttöön, yksi suurhäiriötilaan ja yksi sähköjärjestelmän käytönpalautukseen.

Sähköjärjestelmällä on siis viisi käyttötilaa, jokaisella oma tehtävänsä. Niistä on myös säädetty EU:ssa yhteisesti vuodesta 2017 lähtien. Ks. kuvitus alavasemmalla.

IHANNEMAAILMASSA sähköjärjestelmä olisi aina normaali-käytössä. Järjestelmän tasapaino kuitenkin häiriintyy koko ajan, koska sähköä on käytettävä samalla hetkellä, kun sitä tuotetaan, ja sen kysyntä vaihtelee jatkuvasti.

Epätasapainoa on siksi torjuttava alinomaa, ja tähän on laaja joukko tasapainottamispalveluja — ks. faktaruutu oikealla.

Kun nämä eivät riitä tehtävän hoitamiseen, käyttötila siirtyy tehostettuun käyttöön.

Jos tämäkään ei selviä haasteista, järjestelmä siirtyy hätäkäyttöön ja suojaussuunnitelmat aktivoidaan.

Jos edes hätäkäytön tarjoamat

työkalut eivät riitä tilanteen hallintaan, verkko romahtaa. Tällöin järjestelmävastaava (Fingrid) joutuu kaikkein vaikeimman tehtävän eteen: sen täytyy yrittää käynnistää sähköjärjestelmä uudelleen.

Kokemukset Ruotsista, jossa on kahdesti (1983 ja 2003) tapahtunut koko Etelä-Ruotsin kattava verkkoromahdus, osoittavat tämän vievän parhaassa tapauksessa tuntikausia. Jos herkkiä laitteita on vaurioitunut, voi kestää huomattavasti kauemmin. Vaikutukset olisivat Suomessa kylmänä talvipäivänä tuhoisia.

TÄRKEÄ SEIKKA on, että jokaisella järjestelmän tasolla on omat kriteerinsä käyttövarmuusrajojen, reservien ja menettelytapojen suhteen. Jokaisella käyttötasolla on siis tietty määrä omia resursseja, joita käytetään sähkön epätasapainon pitämiseksi määrätyn marginaalin sisällä.

Eri tasojen ”työkalupakkien” sisältö ja järjestelmän käyttötilojen ehdot on kuvattu laissa, ja ne ovat yhteiset kaikille EU:n sisämarkkinoiden sähköjärjes-

telmille. Tämä on ratkaisevaa yhteisen käyttövarmuuden ja maiden välisen yhteiskäyttökyn ylläpitämiseksi.

Yhden tason työkalupakkia ei saa käyttää muiden tasojen tarpeisiin. Resursseja ei siis voida tilapäisesti ”lainata” työkalupakkien välillä.

Näiden viiden käyttötilan on siksi oltava horjumaton lähtökohta sähkönhuollon ja -jakelun turvaamiseksi. Lisäksi koko arvoketjun on oltava vakiintunut, jotta sähköjärjestelmä voidaan kaikissa häiriötilanteissa palauttaa ennalleen.

MONIMUTKAISUUTTA lisää se, että sähkö sisältää monia erilaisia fyysisiä ominaisuuksia.

Sähköjärjestelmässä on esimerkiksi jatkuvasti tarjottava oikosulkutehon, jännitevakavuuden ja pyörimisenergian kaltaisia asioita. Jokainen niistä antaa sähköjärjestelmälle ominaisuudet (”kyvyt”), joita se tarvitsee toimiakseen.

Tässä tuuli- ja aurinkovoima jäävät pitkälti jälkeen ydin- ja vesivoimasta sekä polttoon perustuvasta sähköntuotannosta (kivihiili, kaasu, öljy, biomassa).

PYÖRIMISENERGIAA tuotetaan raskailla pyörivillä osilla (generaattori, turbiini). Aurinkovoimapuistolla ei ole lainkaan pyöriviä osia. Tuulivoimalassa on toki suuri roottori, mutta se on sähköisesti irrotettu verkosta suuntaajan kautta.

OIKOSULKUVIRTAA tuotetaan tehokkaasti tahtigeneraattoreilla. Suuntaaja (joka liittää tuuli- ja aurinkosähkötuotannon sähköjärjestelmään) selviää vain viidesosasta tästä määrästä, jotteivat sen puolijohteet vaurioidu.

JÄNNITEVAKAVUUDEN osalta tilanne on tuuli- ja aurinkovoimalle myönteisempi, sillä myös ne voivat tarjota hyvää jännite-tukea, kunhan ne on suunniteltu sitä varten.

Rahassa mitattuna tämä tarjoittaa muutaman prosentin lisäystä tuuli- tai aurinkovoimapuiston investointikustannuksiin, kuten voimakkaampiin puolijohteisiin, tehokkaampaan

jäähdytykseen ja kehittyneempään ohjelmistoon suuntaajaa varten.

TOISIN SANOEN luonnonvoimat eivät suosi kaikkia energiamuotoja tasapuolisesti. Aurinko- ja tuulivoima voivat olla uusiutuvia ja ”luonnollisia”, mutta ne eivät yksinään pysty pitämään sähköjärjestelmää käynnissä (puhumattakaan siitä, ettei sähköä tuoteta lainkaan, jos tuuli ei puhalla ja aurinko ei paista).

Tuuli- ja aurinkovoima edellyttävät, että samalla käytetään muita energialähteitä, jotka tarjoavat niiltä puuttuvat kyvyt.

Esimerkiksi Saksassa fossiilista maakaasua voidaan kuvata tuuli-voiman parhaana ystävänä. Osin siksi, että se (yhdessä hiilivoiman, biomassan ja vesivoiman kanssa) huolehtii siitä, ettei Saksan sähköjärjestelmä romahda. Osin siksi, että maakaasu nostaa sähkön hintaa voimakkaasti.

Ruotsissa mm. Svensk Vind-energy -järjestön entinen toimitusjohtaja Daniel Badman on kuvannut ydinvoimaa tuulivoiman hyväksi ystäväksi.

RUOTSI ON MYÖS esimerkki siitä, miten energiaa koskevia poliittisia päätöksiä on tehty ymmärtämättä niiden seurauksia. Kun maa sulki kuusi alun perin kahdestatoista ydinvoimalasta — mikä oli toteutunut vuoteen 2020 mennessä — Etelä-Ruotsin sähköjärjestelmä ei mitenkään täyttänyt viiden käyttötilan asettamia vaatimuksia.

Tämä on osaltaan johtanut siihen, ettei uusia energiaa vaativia laitoksia ole voitu liittää Etelä-Ruotsin sähköjärjestelmään ja että sähkön hinnat ovat siellä usein huomattavasti korkeammat kuin muilla sähköalueilla.

Yhteenvetona voidaan todeta, ettei vankkaa sähköjärjestelmää voida rakentaa jonkinlaisen äänestyksen perusteella siitä, mistä energiamuodoista pidetään eniten. Sähköjärjestelmä on rakennettava niiden järjestelmäominaisuuksien pohjalta, joita eri energiamuodot — ja niiden yhdistelmät — kykenevät tarjoamaan.

SVENOLOF KARLSSON

Sähköjärjestelmän tehoreservit

RESERVIEIN KAPASITEETTI varmistetaan erilaisten tasemarkkinoiden avulla. Vesivoima hallitsi pitkään, mutta akkuvarastot ovat vähitellen saaneet yhä tärkeemmän roolin. Monien reservien hankinta tapahtuu etukäteen, kun taas aktivointi tapahtuu käyttötuntia lähellä tai sen aikana reservityypin mukaan.

Fingrid ja Svenska Kraftnät käyttävät samaa reservirakennetta, joita kutsutaan nimillä FFR, FCR-N, FCR-D, aFRR ja mFRR yhteisten pohjoismaisten periaatteiden mukaan. Erot löytyvät lähinnä hankintamuodoista, reservien määrästä ja kansallisesta mitoituksesta.

Alla tästä tarkemmin niille, joita asia kiinnostaa. Kyse on siitä, että järjestelmän taajuus pidetään koko ajan mahdollisimman lähellä 50,0:tä hertsii (Hz).

- Automaattinen taajuuden palautusreservi, **aFRR** (Automatic Frequency Restoration Reserve), aktivoituu automaattisesti ohjaussignaalin kautta, kun taajuus poikkeaa 50,00 Hz:stä. Se on nykyään keskeinen osa pohjoismaisia tasemarkkinoita.

- Manuaalinen taajuuden palautusreservi, **mFRR** (Manual Frequency Restoration Reserve), tasapainottaa eri osa-alueiden epätasapainot manuaalisesti kunkin 15 minuutin jakson aikana kohti 50,00 Hz:n tavoitetta.

- Normaalikäytön taajuusohjattu käyttöreservi, **FCR-N** (Frequency Containment Reserve – Normal), aktivoituu automaattisesti taajuusalueella 49,90–50,10 Hz. Sitä voidaan kuvata ensimmäisenä automaattisena puolustuslinjana, kun taajuus häiriintyy.

- Taajuusohjattu käyttö- ja häiriöreservi, **FCR-D** ylös (Frequency Containment Reserve – Disturbance), aktivoituu automaattisesti taajuusalueella 49,50–49,90 Hz.

- Taajuusohjattu käyttö- ja häiriöreservi, **FCR-D** alas (Frequency Containment Reserve – Disturbance), aktivoituu automaattisesti taajuusalueella 50,10–50,50 Hz.

- Nopea taajuusreservi, **FFR** (Fast Frequency Reserve), reagoi joutuin nopeisiin ja syviin taajuusmuutoksiin sekä puuttuu tilanteeseen jo ennen kuin FCR on ehtinyt kehittyä täyteen tehoonsa.

Kyseessä on suurhäiriö, jos taajuus alkaa laskea kohti 49,00:ää Hz:ä – tai vastaavasti nousta kohti 51,00:tä Hz:ä. Taajuuden ollessa 48,80 Hz osa kulutuksesta kytketään irti järjestelmän vaurioitumisen estämiseksi.

Sähköverkkoa tasapainotetaan monin eri menetelmin. Vaara uhkaa, jos taajuus laskee kohti 49,90:tä hertsiiä tai nousee kohti 50,10:tä hertsiiä.

Paikka ei näytä vielä kummoilta. Siihen tulee kuitenkin muutos, kun uusi lämpötorni valmistuu, lupaavat Herrforsin tuotantojohtaja Andreas Rasmus ja kaukolämmön kehityspäällikkö Jonas Asplund.

Pietarsaaresta pian lämpimämpi ja kauniimpi

Herrfors laajentaa kaukolämpö-kapasiteettiaan ja kaunistaa samalla lähiympäristöä.

PIETARSAARESTA tulee Herrforsin ansiosta entistä lämpimämpi, kauniimpi ja elämyksellisempi – ei vielä tulevana talvena, mutta sitä seuraavana.

Sähköisesti siirretty energia pystyy silloin lämmittämään vettä, joka kiertää kiertokulussa lukuisissa pietarsaarelaiskojeissa ja synnyttää lämpöpattereiden (”lämmityselementtien”) kautta konvektiovirtauksia, jotka

lämmittävät ilmaa siellä missä sitä tarvitaan.

Eikä siinä vielä kaikki; myös pattereiden lämpösäteily lämmittää seiniä, huonekaluja ja ihmisihoa sekä kaikkea, mikä sattuu eteen. Pattereiden lämpö tuntuu etäältäkin, vaikka ilma saattaisi vielä olla kylmää.

Lämpö leviää siis kahdella eri fysikaalisella tavalla: konvektion ja säteilyn kautta. Meidän tavallisten ihmisten ei kuitenkaan tarvitse opetella tämän taustalla olevaa fysiikkaa.

Herrforsin hankkeen kaunistava osa liittyy torniin, joka tarjoaa näyttävän ulkonäkönsä lisäksi tyylikästä valaistusta tähän mennessä osittain hylä-

tylle Siikaluodon teollisuusalueelle.

ONNEKSI Herrforsin kaukolämmön kehityspäällikkö Jonas Asplund ja Herrforsin tuotantojohtaja Andreas Rasmus osaavat ilmaista asian ymmärrettävämmin, kun he puhuvat uudesta hankkeesta.

”Meillä on Pietarsaaresta tänä päivänä hyvin toimiva kaukolämpöjärjestelmä, mutta sitä on aika modernisoida ja täydentää. Meidän tulee löytää ratkaisuja, jotka takaavat asiakkaillemme kilpailukykyiset hinnat jatkosakin”, he sanovat.

Tämä toteutetaan asentamalla sähkökattila, joka lämmittää

vettä silloin, kun sähkö on riittävän edullista, ja varastoi lämmitetyn veden torniin, joka rakennetaan Herrforsin lämpökeskuksen viereen Siikaluotoon.

Torni rakennetaan 10 000 kuutiometrille vettä. Tähän tarvittava tilavuus vastaa sylinteriä, jonka halkaisija on noin 20 metriä ja korkeus 32 metriä. Tornin kokonaiskorkeus on noin 40 metriä.

Kuten tämän lehden toisaalla kerrotaan (s. 54), kaukolämpö otettiin Pietarsaaresta käyttöön 53 vuotta sitten, vuonna 1973, ja se sai äskettäin tuhannennen tilaajansa. Suuri osa kaupungin teollisuudesta ja noin puolet asukkaista on liitetty kaukolämpöjärjestelmään.

Lämpö tuotetaan tällä hetkellä suurimmaksi osaksi Alholmens Kraftin voimalassa Alholmassa. Herrfors voi tiukoissa tilanteissa käyttää yhteensä neljää kevytöljylaitosta, joissa on yhteensä kuusi kattilaa.

AJATUS VEDEN lämmittämisestä sähköllä perustuu osaltaan noin 99 prosentin hyötysuhteeseen: lämmön muodossa saadaan ulos lähes yhtä paljon energiaa kuin sähkönä siirretään sisään. Hyvin eristetty ja suuri lämminvesivarasto menettää lisäksi käyttämättömänä vain muutaman kymmenesosaprocentin energiasta vuorokaudessa.

Nykyisin edellytyksiä luo myös sähkönn hinnan suuri vaihtelevuus – eli hintaheilahtelut, joiden vuoksi hinta voi joskus olla lähellä nollaa tai jopa sen alle, kun taas toisena hetkenä se voi olla yli euron kilowattitunnilta.

Sähkönn ollessa halpaa vesi lämmitetään ja varastoidaan, jotta se voidaan myöhemmin, silloin kun se on taloudellisesti edullista, johtaa Pietarsaaren lämpöverkkoon.

”Yleisesti pätee, että mitä enemmän sähkönn hinta vaihtelee, sitä parempi on sähkökattiloiden ja lämpövarastojen yhdistelmä. Samalla hintavaihtelut tasoittuvat sitä mukaa, kun yhä useampia sähkökattiloita asennetaan Suomessa”, toteaa Andreas Rasmus.

VARASTOINTIKAPASITEETTI on suunniteltu 450 megawattitunnille lämpöä, joka perustuu siihen, että verkkoon lähtevä vesi

on vajaat 100 astetta ja paluuvesi 50 astetta. Sähkökattilan teho on 30 megawattia.

Kesäisin tämä riittää Pietarsaaren kokonaistarpeeseen useiksi päiviksi, oikein kylminä talvipäivinä vajaaksi vuorokaudeksi.

Herrforsin laskelman mukaan tämä suurinvestointi, 16 miljoonaa euroa, maksaa itsensä takaisin 4–10 vuodessa riippuen tulevasta sähkönn markkinahinnoista.

”Täydennämme näin nykyistä järjestelmäämme yksinkertaisella mutta tehokkaalla tekniikalla. Sijainti Siikaluodossa tuo meille lisäetuja lyhyempien asiakasetäisyyksien ja siten myös pienempien energiahäviöiden muodossa”, kertoo Jonas Asplund.

Tämän lisäksi Herrforsin lämpö kuuluu maan edullisimpiin. Energiategollisuus-toimialajärjestön tilastojen mukaan Herrforsin verkot Pietarsaaresta ja Ylivieskassa sijoittuvat kymmenen edullisimman joukkoon Suomen 230 kaukolämpöverkosta.

ENTÄ TORNIN? Siitä tulee 40 metrin korkeudellaan väistämättä uusi maamerkki, käytännössä valtava teräksinen termospullo. Siksi siitä halutaan tehdä näytävä.

Ideoita tähän on kehittänyt paikallinen arkkitehtitoimisto Laaja Arkkitehdit sekä tampere-lainen valosuunnitteluun erikoistunut WhiteNight Lightning. Torni verhoillaan säleillä ja saa kuparisen huipun, joka heijastelee tornin muotoilua.

”Varaston runko valaistaan alhaalta, ja koko torni verhoillaan led-valaistuksella. NykYTEKNIKALLA valaistusta voidaan ohjata lähes miten tahansa”, kertoo Asplund.

”Ajatellaan, että torni levittää normaalitilassa tunnelmallista ja rauhallista valaistusta. Mutta ehkä joskus, erityisten tapahtumien yhteydessä, otamme tehot kunnolla käyttöön ja hyödynnämme koko valoasteikkoa.”

Uusi lämpötorni jää kuitenkin kakkoseksi Pietarsaaren vuoden 1929 vesitornille, joka on kahdeksantoista metriä korkeampi ja sijaitsee kaiken lisäksi kukkulan päällä.

SVENOLOF KARLSSON

Minkä värisen tornin sinä valitsisit? Käytännössä lähes kaikki väritoiveet voidaan huomioida – torni pystyy loistamaan laajalla väriskaalalla.

Ennätysmäärä uusia sähköasia kkaita

Herrfors

Yhä useampi haluaa nykyään kiinnittää sähkösopimuksensa hinnan, ja moni on tällöin valinnut Herrforsin, toteaa yhtiön myyntijohtaja Johanna Övergaard.

Yhä useammat sähköasiakkaat valitsevat Herrforsin. Monia houkuttelee mahdollisuus räätälöidä sähkösopimus ja kiinnittää sähkön hinta tarkasti oman tilanteen mukaan.

KUMMEKSUTKO sinäkin, miksi sähkösopimusta pitäisi vielä erikseen pohtia, kun elämässä on muutenkin jo aivan liikaa asioita, joista pitää päättää? Vai innostutko puolestaan ajatuksesta — mahtavaa, että nyt on mahdollisuus yrittää painaa sähkön hinta niin alas kuin suinkin mahdollista!

Molemmat suhtautumistavat ovat yleisiä, ja kyse on varmasti osittain luonteenpiirteistä, uskoo Herrforsin myyntijohtaja Johanna Övergaard.

ÖVERGAARD KERTOO, että molemmat lähestymistavat ovat yhtä hyväksyttäviä.

Jos joku pitää asioiden laskettelusta ja haluaa tilaisuuden voittaa, Herrforsin tulee tarjota hänelle mahdollisuus.

Mutta jos joku ei halua perehtyä asiaan sen syvällisemmin, Herrforsin tulee palvella myös häntä.

Tämä lähestymistapa on selvästi asiakkaiden mieleen, sillä Herrfors on saanut tänä vuonna ennätysmäärän uusia sähköasiakkaita; jopa niin paljon, että asiakaspalvelu on joutunut julkaisemaan verkkosivuilla varoituksen.

”Asiakaspalvelumme tunnetaan siitä, että vastaamme puhelimeen lähes välittömästi. Nyt olemme joutuneet varoitamaan, että asiakas voi joutua jonottamaan ennen kuin pääsee puhumaan neuvojiemme kanssa”, Övergaard kertoo.

Hän vinkkaa Herrforsin Elli-chatbotista, joka pystyy vastaamaan verkkosivuilla moniin sähköasiakkaita askarruttaviin kysymyksiin.

”Elli on todella osaava, joten häntä kannattaa ehdottomasti kuunnella.”

KAIKKEIN edullisimman sähkösopimuksen etsiminen liittyy pitkälti siihen, kuinka riskinsietokykyinen olet tilanteessa, jossa voit joko säästää tai menettää rahaa?

Tässä yhteydessä kannattaa selvittää kaksi asiaa:

Millainen sinun sähkönkäytöprofiilisi on suunnilleen? Mihin aikaan vuorokaudesta ja vuodesta käytät eniten sähköä?

Kuinka paljon rahaa on oikeastaan pelissä? Mitä voit voittaa? Tai menettää, jos sopimuksen lopputulos ei olekaan toivotunlainen?

VOIT RÄÄTÄLÖIDÄ Spot+-sopimuksen Herrforsin Kiinnittämö-asiakasportaalissa omien tarpeidesi mukaan spot-hinnan pohjalta — eli sen sähkön hinnan, joka määräytyy sähköpörsissä ja joka muuttuu 15 minuutin välein.

Aluksi palvelu arvioi tulevan kulutusprofiilisi aiemman sähkönkäyttösi perusteella.

Sen jälkeen valitset joko kiinnitysjakson, jossa kiinnitys perustuu kuukausittaiseen keskilukulutukseen, tai sitten napsautat ”Omaa valintaa”, jolloin voit erikseen kuukausi kerrallaan määrittää tarkalleen, kuinka suuri osa sähkönkäytöstä kiinnitetään.

Todelliseen sähkönkulutukseen perustuva tasaus tehdään jälkikäteen. Aivan kuten tavallisissa spot-sopimuksissa, sähkönkäytön ajankohta vaikuttaa loppulaskuun.

Hintakiinnityksen kustannus perustuu Suomen kulloisiinkin termiinihintoihin sopimuksen tekohetkellä.

HERRFORS on Suomessa selkeä edelläkävijä tarjotessaan asiakkailleen mahdollisuuden räätä-

löidä sähkösopimuksensa täysin omien tarpeidensa mukaan. Kun tieto tästä mahdollisuudesta on levinnyt, myös asiakkaiden määrä on kasvanut.

Johanna Övergaardin mukaan valmisteilla on opastusvideo, jolla havainnollistetaan Spot+-sopimuksen tarjoamia mahdollisuuksia.

Kun hintakiinnityksiä tehdään, on hyvä muistaa, että sähkön hinta kiinnityskustannuksineen päivittyi tunnin välein.

”Koska hinnat liikkuvat sähkömarkkinoilla jatkuvasti, ei ole varmaa, että naapuri saa seuraavana päivänä saman hinnan muuten identtisellä sähkösopimuksella”, Övergaard kertoo.

Lisätietoa hintakiinnityksestä löytyy osoitteesta www.herrfors.fi.

SVENOLOF KARLSSON

Herrfors Verkon alueen asukkaille

Herrfors Verkon jakelualueen asukkaat voivat valita Spot+:n lisäksi myös Vakaan tai Vakaa+:n.

Vakaa tarjoaa saman hinnan kilowattitunnilta riippumatta siitä, mitä tapahtuu ja kuinka paljon tai vähän sähköä käytät.

Vakaa+ yhdistää kiinteän hinnan tuoman ennakoitavuuden mahdollisuuteen pienentää sähkölaskua, jos ajoitat sähkönkäytön älykkäästi.

On syytä huomauttaa, että kaikki Herrfors-konsernin omistajayhtiöt tarjoavat omia sähkösopimuksiaan. Niitä kannattaa siis vertailla.

Herrforsin työntekijä Elli palvelee ympäri vuorokauden.

Hei! Olen Herrforsin virtuaalinen asiakasneuvoja Elli. Olen pieni mutta energinen chatbot, ja käytän tekoälyä auttaakseni sinua energia-asioissa. Esitä lyhyt ja selkeä kysymys, niin teen parhaani löytääkseni sinulle vastauksen.

Uudenkaarlepyyn opettajaseminaarin tulevat kandidaatit seurasivat mielenkiinnolla joen voimalaitoksen rakentamista.

Uudessakaarlepyys-sä kauhisteltiin sata vuotta sitten voimalaitoshankkeen rakennusfiaskoa. Katastrofi kuitenkin kääntyi menestykseksi.

UUESSAKAARLEPYSSÄ levisi 5. toukokuuta 1926 salamanopeasti huhu: kaupungin keskustassa joen yli rakennettu uusi patorakennelma oli murtonut.

”Huhu on valitettavasti osoittautunut todeksi. Kaksi paksua betonipilaria lähinnä seminaarirantaa ovat sortuneet, ja samalla rannalla sijaitsevat maatuet ovat repeytyneet ja vaurioituneet pahoin”, kertoi kaupungin lehti, Österbottniska Posten.

Edeltävien päivien kevättulva oli ollut ”epätavallisen raju”. Yleiseksi puheenaiheeksi oli noussut, kestäisivätkö jokeen äskettäin valmistuneet rakenteet kovan koetuksen. Oli tarkoitus, että kaupungin uusi voimalaitos otettaisiin käyttöön tällä paikalla myöhemmin samana vuonna.

Epäilijät saivat siis vettä myllynsä, jos ilmaisu sallitaan. Viisi metriä leveä betoninen pohjalaatta, joka oli asennettu padon alavirran puolelle vastaanottamaan putoavan veden iskuja, ei

ollut kestänyt räsistusta.

Voimalaitoshanke oli maksanut jo miljoonia. Sen puolestapuhajat saivat kuulla yhtä ja toista.

HANKETTA EI SILTI voitu keskeyttää, ja elokuun lopussa kaupunkilaiset saivat omin silmin todistaa, kuinka voimalaitos alkoi valaista kaupunkia.

Vaikka vain pieni osa suunnitellusta kapasiteetista oli asennettu, generaattori tuotti ilman vedenkorkeuden laskua 100–150 kW, eli paljon enemmän sähköenergiaa kuin tarvittiin kaupungin, Soklotin, Karbyn ja Sundbyn valaistustarkoituksiin.

Luodon kunta tiedusteli nopeasti sähkön ostamista kaupungilta. Uusikaarlepyy tarvitsi lisätuloja ja tarjoutui jopa rakentamaan korkeajännitejohdon asiakkaalleen.

Eugmo ja Öja seurasivat perässä, samoin Munsala ja monet kylät tuolloisessa Uudenkaarlepyyn maalaiskunnassa. Myös Pietarsaari — jossa sähkövaje oli krooninen — tuli uudeksi suurasiakkaaksi Luodon-linjalta haarautuvan sivujohdon kautta.

Suurasiakkaan mittapuu on tietysti suhteellinen. Pitäisimme nykyisin 1920-luvun sähkönkulutusta naurettavan pienenä.

KUN VOIMALAITOKSEN rakennustyöt päättyivät helmikuussa 1928, kustannukset

olivat karanneet 4,5 miljoonaan markkaan. Voimalaitoksen hallituksen vuosikertomuksesta tuli voimakas puolustuspuhe.

Markkinoiden paras ja nykyaikaisin koneisto oli nyt paikallaan ja ”hintansa arvoinen”. Voimalaitos onnistui tuottamaan merkittävää voittoa jo samana vuonna, ja siitä tuli kaupungin lypsylehmä monien vuosien ajaksi.

Voimalaitoksen hallitus: ”Voimalaitoksen rakentamisen myötä on toteutunut paitsi valtaosan nykyisestä kaupunkiväestöstä myös jo edesmenneen sukupolven toive. Samalla on vaiennut vuosien saatossa perinteeksi muodostunut valitus siitä, ettei kaupungin kosken vesivoimaa hyödynnetä kaupungin hyväksi.”

UUDENKAARLEPYYN Voimalaitos jatkaa tänä syksynä ensimmäisten sadan vuotensa juhlistamista monenlaisin tapahtumin. Kokonaisvaltaisena teemana on varautuminen.

Lauantaina 26. syyskuuta on vuorossa päätapahtuma, johon kuuluu mm. vesivaloshow, kertoo voimalaitoksen toimitusjohtaja Tony Eklund. Kaikki ovat tervetulleita, hän korostaa.

SVENOLOF KARLSSON

Pienet mätimunat ovat valmiina kuoriutumaan ja uimaan Uudenkaarlepyyn-jokeen.

Täällä syntyvät Uudenkaarlepyyn tulevat siiat

Tälle toiminnalle ei ole olemassa valmista käsikirjaa, vaan olemme yksinkertaisesti joutuneet ottamaan asioista selvää ja oppimaan itse. Se on ollut opettavainen prosessi meille kaikille, kertoo Janne Öhman.

Åke Björklund valvoo kuoriutumista ja on valmiina ottamaan pienet siiat kiinni.

Kun vierailimme huhtikuussa Uudenkaarlepyyn Voimalaitoksen vanhassa pesulassa, se kuhisi elämää ja toimi lastentarhana paikallisille siianpoikasille, jotka olivat valmiina uimaan jokeen.

Jos onni on ollut niiden puolella, ne ovat alkusyksyn aikana kasvaneet kymmensenttiksi.

KYMMENEN LITRAA siianmätiiä on parhaillaan kuoriutumassa kahdeksassa haudontasäiliössä. Sen lisäksi kolme litraa on lähetetty vertailunäytteeksi Vanhankylän hautomoon.

Ammattikalastaja Åke Björklund istuu jakkaralla vesiletku kädessään ja ottaa vastakuoriutuneita poikasia kiinni. Voimalaitoksen energiapäällikkö Janne

Öhman kutsuu häntä leikkisästi kätilöksi.

”Nuo kullan kimallukset ovat silmiä”, sanoo Åke ja ottaa poikasia kiinni sitä mukaa, kun ne kuoriutuvat ja alkavat uida.

Åke oli mukana myös silloin, kun voimalaitoksen edustalta joesta pyydettiin viime syksynä noin 700 kiloa siikaa ja niistä lypsettiin mätiiä ja maitia.

”Uskomme, että siiat, jotka ovat tottuneet paikalliseen veteen jo mätivaiheesta lähtien, pärjäävät paremmin. Näin voimme myös osaltamme auttaa säilyttämään paikallisen siikakannan”, kertoo Öhman.

Se, että Uudenkaarlepyyn Voimalaitos on lähtenyt kalastusalalle, johtuu yhtiön velvoitteesta istuttaa vuosittain 400 000 siianpoikasta korvauksena siitä, että voimalaitoksen pato estää kalojen luontaisen vaellusreitit. Hautomo on rakennettu yhteistyössä Österbottens Fiskarförbundin kanssa.

”Päästimme aiemmin vesistöön poikasia, joita ostimme Poh-

jois-Suomesta, missä ne olivat saaneet kasvaa ennen istutusta. Nyt haluamme kokeilla omaa hautomoa. Näin vältymme myös kuljetukselta, joka on aina riskitekijä, ja vesihomeongelmilta.”

ÅKE BJÖRKLUND on vaikuttanut hautomosta, jonka voimalaitoksen henkilöstö on rakentanut. Järjestelmään johdetaan jokivetä, mikä mahdollistaa poikasten kasvamisen mahdollisimman aidossa ympäristössä. Jos jokin poikanen onnistuu pakenemaan, se päätyy silti oikeaan paikkaan, sillä kaikki putket johtavat ulos jokeen.

Hankkeen budjetti on noin 113 000 euroa. Ensi kautta varten tehdään joitain pienempiä säätöjä, mutta Janne Öhman on tulokseen tyytyväinen; talvehtiminen onnistui yli odotusten, eloonjäämisaste on korkea ja hyvällä tuurilla hautomo tuottaa puoli miljoonaa uutta siianpoikasta. Niistä noin 20 prosentin odotetaan saavuttavan sukukypsän iän.

”Ajattelimme myös testata syksyllä pyydettyjen siikojen DNA:n, jotta näkisimme, mihin kantaan ne kuuluvat.”

HAUTOMOSTA on tullut eräänlainen ilmiö voimalaitoksen henkilöstön keskuudessa. Monet käyvät säännöllisesti kurkistamassa, miten siellä menee, ja kevään aikana useat pääsivät vahtimaan säiliöitä.

Kaikki mätimunat eivät selviä, ja kuolleet täytyy siivota hautomosta pois säännöllisin väliajoin. Öhman arvioi, että hävikkiä on kuoriutumisvaiheessa noin 20 prosenttia.

Hautomossa talvehtivan mädin lisäksi on kokeiltu jokeen sijoitettua kuoriutumislaatikkoa, jonka sisällä hedelmöittyneet mätimunat ovat saaneet olla koko talven. Laatikossa eloonjäämisprosentti jäi kuitenkin pienemmäksi: vain noin puolet mätimunistä selvisi. Tätä voidaan verrata Grisselörenin vertailulaatikkoon, jossa 80 prosenttia selvisi.

Pienemmässä säiliössä on maatenmätiiä Luodonjärvestä. Ne eivät kuulu samaan hankkeeseen, mutta saivat vuokrata tilaa hautomosta.

”Tapaamme vitsailla, että tässä kutuhommassa riittää puuhaa, ja nyt olemme myös saaneet oppia, miten siikaa viljellään”, Öhman kertoo.

ÅKE BJÖRKLUNDIN ämpäri on hetken kuluttua täynnä pieniä mustia poikasia, jotka pyörivät kolmiasteisessa vedessä. Lämpötilaa ja pH-arvoa seurataan tarkasti. Aamulla poikaset ovat hieman velttoja, mutta ne piristytvät päivänvalon myötä. Mitä valoisampaa on, sitä useampi poikanen kuoriutuu.

”On tärkeää, että hautomon veden lämpötila pysyy koko ajan tasaisena ja että se vastaa joen lämpötilaa. Muuten poikaset voivat saada kylmähokin, kun ne päästetään ulos”, sanoo Åke.

Hän nostaa ämpärin varovasti ylös. Ensimmäiset poikaset päästettiin edellisenä päivänä jokeen, ja nyt on seuraavan sadon aika. Kuoriutumisen käynnistyessä pitää olla nopea, sillä kaikki tapahtuu vain parissa päivässä. Sekunti sen jälkeen, kun Åke on tyhjentänyt ämpärin, poikaset katoavat ruskeaan veteen ja toivottavasti pärjäävät omillaan.

”Nämä siiat ovat kuoriutuneet suojatussa ympäristössä, mutta kun ne päästetään ulos, luonnon laki pätee. Jotkut päätyvät toisten kalojen mahaan, mutta toivomme tietysti, että suuri osa selviää. Myös ravinnon saatavuus ratkai-

see”, sanoo Åke ja selittää, että poikaset elävät kasviplanktonista, joka on niin pientä, ettei sitä näe paljaalla silmällä.

Åke on iloinen saadessaan olla mukana:

”Vastasyntyneet linnunpoikaset yleensä kiintyvät ensimmäiseen näkemäänsä olentoon. Kuka tietää, ehkä jonain päivänä juuri nämä siiat uivat veneen ympärillä”, hän sanoo ja menee takaisin sisään keräämään seuraavan erän vastasyntyneitä.

Poikaset päästettiin jokeen huhtikuun alussa, ja nyt alkusyksyllä niiden pitäisi olla kymmensenttisiä pikkukaloja. Kun ne tulevat sukukypsiksi 4-5 vuoden kuluttua, ne toivottavasti palaavat takaisin jokeen kutemaan. Ja silloin ehkä juuri ne saavat olla mukana antamassa mätiiään uusille poikueille.

SONJA FINHOLM

Åke Björklund on kerännyt päivän ensimmäisen sadon kuoriutuneita siikoja ja päästää ne jokeen.

Christian Ursilva/Wikipedia

Energiaministeri Samira Nawa on tilannut Energinetistä ulkopuolisen selvityksen.

Biljoona euroa Saksan energiakäänteeseen

Vaikka koko Suomen valtion budjetti otettaisiin käyttöön, rahat eivät riittäisi Saksan energiakäänteeseen seuraavan kymmenen vuoden aikana, osoittaa McKinseyn analyysi.

SAKSAN energiakäännö on kulu-
neen vuosikymmenen aikana mak-
sanut noin 400 miljardia euroa, mikä
vastaa suunnilleen Suomen vuosien
2021–2025 yhteenlaskettuja valtion
budjetteja.
Tämä taso ei riitä jatkossa. Jos sum-
maan lisättäisiin Suomen tämän vuo-
den valtion budjetti, 90 miljardia eu-
roa, se ei silti riittäisi kattamaan yhden
keskimääräisen vuoden kustannuksia
siitä, mitä Saksan energiakäänteen
arvioidaan maksavan tulevaisuudessa,
paljastaa konsulttiyhtiö McKinseyn
tuorein ”Energiewende-indeksi”.
McKinsey on laskenut tällaisen
indeksin puolen vuoden välein vuo-
desta 2012 lähtien.
Jos Saksan poliittiset tavoitteet

Tanskan sähköverkot täynnä

Tanska on vienyt sähköverkkoon pääsyä koskevan etusijakysymyksen aivan uudelle tasolle. Järjestelmävastaava Energinetin toimitusjohtaja sai äskettäin potkut.

KUTEN MONISSA muissakin mais-
sa, Tanskan sähköverkko ei pysty otta-
maan vastaan kaikkia, jotka haluavat
liittyä siihen. Verkkoa ei myöskään
voida laajentaa energiakäänteen vaa-
timassa tahdissa.
Esiin on noussut kysymys, oliko
edes Energinet – Fingridin vastine
Tanskassa – täysin tietoinen tilanteen
vakavuudesta.
Vai onko niin, että Energinet on
kyllä varoittanut poliitikkoja, mutta
nämä eivät nyt halua myöntää, et-
teivät ottaneet varoituksia vakavasti?
Asiaa kärjistää Tanskan korkea pro-
fiili vihreän sähkön edelläkävijänä,

samalla kun maalta puuttuu sekä
ydin- että vesivoima ja lämpövoi-
malaitosten määrä vähenee jatku-
vasti. Siten jäljellä on hyvin vähän
sitä fyysistä pyörivää massaa, jota
tarvitaan sähköjärjestelmän vakauden
ylläpitämiseen.
Käytännössä Tanska on sähköjär-
jestelmänsä vakauden suhteen hyvin
riippuvainen naapureidensa sähkö-
järjestelmistä.
POLIITTINEN KOHU sai alkun-
sa, kun Energinet ilmoitti maaliskuun
alussa keskeyttävänsä kaikki uudet
liittymähakemukset kolmeksi kuu-
kaudeksi. Keskeytystä jatkettiin myö-
hemmin vielä syksyyn asti.
Syynä oli hakemusten nopea kas-
vu etenkin suurilta akkupuistoilta ja
datakeskuksilta, joiden yhteenlasket-
tu tehontarve olisi kahdeksankertai-
nen verrattuna siihen, mitä sähköver-
kon huipputeho on tähän mennessä
enimmillään vaatinut.
Energinet oli jo vuoden alussa tiu-
kentanut liittymisvaatimuksia luo-

pumalla ”ensin tullutta palveliaan
ensin” -periaatteesta siten, että
kypsimmät hankkeet saisivat etusijan.
Tämä ei riittänyt läheskään. Monet
suuremmat laitokset joutuisivat silti
odottamaan liittymistä 5–10 vuotta.
Tanskan hallitus puuttui kesäkuun
lopussa asiaan ja ilmoitti sähköverk-
koa koskevasta hätäsuunnitelmas-
ta: yhteiskunnan kannalta kriittiset
tarpeet menisivät jonossa etusijalle.
Tanskan kansankäräjät suunnittelee
tekevänsä asiassa päätöksen loka-
kuun alkuun mennessä.
Tapahtumat ovat mullistavia jär-
jestelmävastaavana toimivalle Ener-
ginetille, jonka uusi puheenjohtaja
aloitti elokuussa. Yksitoista päivää
myöhemmin kahdeksan vuotta virassa
ollut toimitusjohtaja Thomas Egebo
joutui lähtemään.
Miten prosessi Tanskassa etenee-
kin, nopeita ratkaisuja ei näytä olevan
tarjolla niihin valtaviin haasteisiin,
joita Tanskan sähköjärjestelmällä on
edessään.

SVENOLOF KARLSSON

Wikipedia

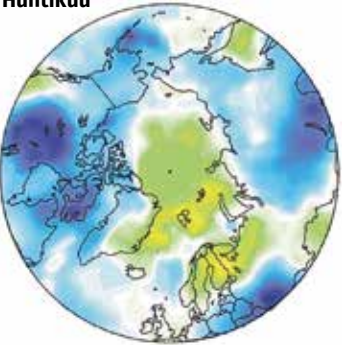
Saksa sulki huhtikuussa 2023 viimeisen ydinvoimalansa, mm. kuvassa näkyvän Isar 2 -reaktorin. Maa on sen jälkeen ollut sähkön nettotuojia.

tosähkönkulutuksesta, lopullisesta
bruttoenergiankäytöstä ja primää-
rienergian käytöstä.
Tämä on seurausta lakisääteisistä
eduista, tuista sekä erilaisista poik-
keus- ja huojennussäännöistä.
Niin sanottujen tulostittareiden
saavuttamista pidetään erittäin epä-
realistisena. Mikä todella on suurten
panostusten tulos?
Tilastot puhuvat puolestaan. Esi-
merkiksi sähkön runkoverkkoa piti
laajentaa 7 904 kilometrillä, mutta

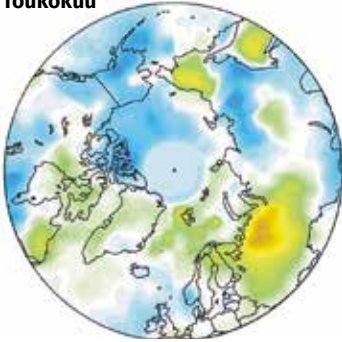
tähän mennessä siitä on rakennettu
vain 4 045 kilometriä. Sähköautoja
pitäisi olla teillä 8,5 miljoonaa, mutta
niitä on vain 3,5 miljoonaa. Teollisuu-
den energian hinta on keskimäärin
75 prosenttia korkeampi kuin EU:ssa,
Yhdysvalloissa ja Kiinassa.
Die Weltin energiatoimittaja Daniel
Wetzel tiivistää asian lakonisesti to-
teamalla, että ”energiakäännö on re-
sursien osalta saanut tarvitsemansa,
muttei ole toimittanut lupaamaansa”.
SVENOLOF KARLSSON

Vaatimaton kesä

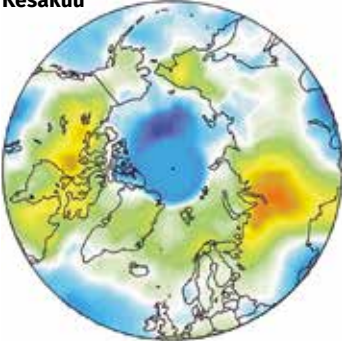
Huhtikuu

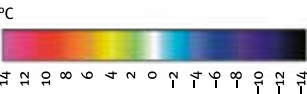
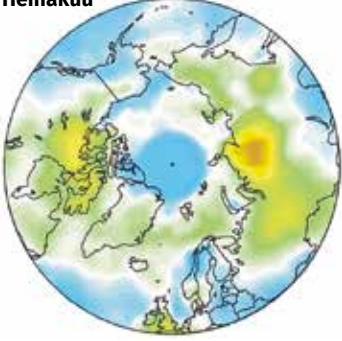
Toukokuu

Kesäkuu

Heinäkuu

**Fyysisen maantieteen professori Ole Humlum on laatinut pallo-
kuvat GISS:n tietojen pohjalta.
Pallot osoittavat kuukauden kes-
kiarvosta. Ilmatieteen laitos
käyttää vuosien 1991–2020 ver-
tailuarvoa.**

◆ Etelä- ja Länsi-Euroopassa on
ollut poikkeuksellisen lämmin kesä,
Suomessa ei. Kesä-, heinä- ja elokuun
keskilämpötilat olivat Suomessa to-
sin hieman pitkän aikavälin keskiar-
voa korkeammat, mutta Pohjanmaal-
la Vaasan pohjoispuolella todella
lämpimiä päiviä oli vähän.
Keskilämpötilat olivat Kruunupyyn
lentokentällä kesäkuussa 15 astetta,
heinäkuussa 15,9 ja elokuussa 14,3.
Vain neljänä päivänä ylälämpötila
nousi yli hellaajan eli 25 asteen,
ja kesän huippulukema 27 astetta
mitattiin 20. kesäkuuta – joka sattui
olemaan juhannuspäivä.

Heinäkuun korkein lämpötila oli
26 astetta, elokuun 22,9 astetta.
Kesälämpötilan tulee määritelmän
mukaan olla vähintään 20 astetta, ja
Kruunupyyssä tämä raja saavutet-
tiin 12 kertaa kesäkuussa, 14 kertaa
heinäkuussa ja 11 kertaa elokuussa.
Koko Suomen osalta kesäkuun
korkein mitattu lämpötila oli 29,5 as-
tetta 29. kesäkuuta Salossa, alin
lämpötila –2,5 astetta 2. kesäkuuta
Lompolonvuomalla Kittilässä.
Heinäkuun korkein lämpötila
31,1 astetta mitattiin Pyhtään lento-
kentällä 12. heinäkuuta, alin –2 as-
tetta Tulppion havaintoasemalla
Savukoskella 20. heinäkuuta.
Elokuussa Suomen huippuläm-
pötila oli 26,6 astetta, joka mitat-
tiin Turun lentokentällä ja Salossa
kuukauden 15. päivänä. Kuukauden
alin lukema –6,6 astetta kirjattiin
Savukosken Tulppiossa 28. elokuuta.
Sademäärien osalta arvot – Kau-
havan lentokentältä luettuina – olivat
kuukausien välillä poikkeuksellisen
tasaisia: 41, 52 ja 62 millimetriä kuu-
kaudessa. Sateisimmat päivät oli-
vat 13. kesäkuuta, 18. heinäkuuta ja
16. elokuuta tasoilla 13–21 millimetriä
vuorokaudessa.

Kesän kuukausisademäärän en-
nätys mitattiin Karhilan mittaus-
asemalla Multialla, 219,9 millimetriä.
Se, että monet ukkoskuurot kul-
kivat kesän aikana läntisen Suomen
yli, ei näy koko maan maasalama-
havaintotilastoissa: niiden määrä
jäi siellä selvästi keskimääräistä
pienemmäksi.

arvaa käyrä

Kiinassa eniten sähköautoja

◆ Täyssähköautojen (BEV) vuo-
den 2025 myynnistä noin 60 pro-
senttia meni Kiinan markkinoille
– 7,9 miljoonaa noin 13 miljoonasta
maailmanlaajuisesti. Luvut eivät si-
sällä lataushybridejä eivätkä piden-
netyllä toimintasäteellä varustettuja
hybridejä, joita oli lähes 10 miljoonaa.
Maittain tarkasteltuna uusien
ladattavien autojen (täyssähköautot
+ hybridit) myynnin kärkilista näytti

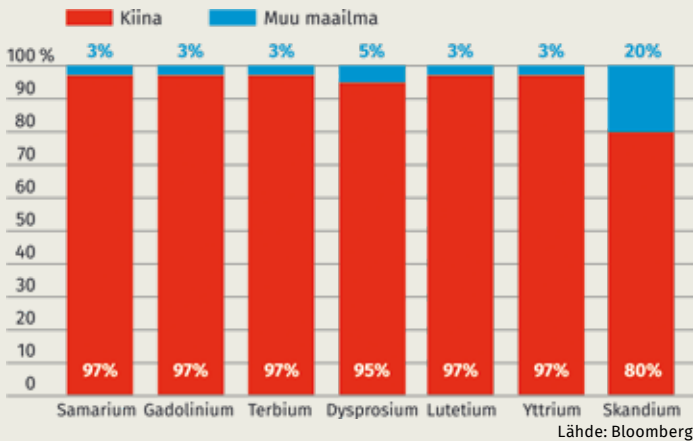
vuonna 2025 tältä: Norja 97 %, Tanska
71 %, Nepal 68 %, Islanti 62 %, Ruotsi
61 %, Alankomaat 58 %, Suomi 57 %
ja Kiina noin 53–55 %. Koko EU:ssa
ladattavat autot muodostivat 27 %
ja Yhdysvalloissa vajaat 10 % uu-
sien autojen myynnistä. Kaikista
maailman viime vuonna myydyistä
uusista autoista 67 prosentissa oli
pelkkä perinteinen polttomoottori.

Myytyjen sähköautojen määrä vuonna 2025

Lähteet: IEA – Global EV Outlook 2026, kansalliset toimialajärjestöt ja viranomaiset.

Kiinan osuus harvinaisten maametallien jalostuksesta

Lähde: Bloomberg

Kiinan täysi ylivalta

◆ Kiina otti viime vuonna käyt-
töön vientirajoitukset harvinaisille
maametalleille, joihin lukeutuvat
samarium, gadolinium, terbium, dys-
prosium, lutetium, yttrium ja skandi-
um. Useat näistä ovat tärkeitä säh-
kömoottoreiden kestoplaneeteille,
toisia taas tarvitaan elektroniikassa,
erikoismateriaaleissa, kevytmetall-

liseoksissa, lääkevalmistuksessa ja
monessa muussa. Kiina hallitsee
näiden metallien louhintaa hyvin
vahvasti ja jalostuksen osalta lähes
täysin, mikä antaa maalle valtavan
etulyöntiaseman energiakäänteessä.
Tässä esitetään Kiinan osuus näiden
metallien maailmanlaajuisesta ja-
lostuksesta.

Helene Schjerfbeck kuvattuna 18-vuotiaana vuonna 1880.

Helene Schjerfbeck

Svante ja Olga Schjerfbeckin liikeyritykset Pietarsaaressa päättyivät konkurssiin. Tytär Helenen maalauksia myydään miljoonasummista.

Vastavalmistunut 24-vuotias farmaseutti Sven Schjerfbeck saapui Pietarsaareen 205 vuotta sitten, syksyllä 1821. Hän ryhtyi pitämään kaupungin apteekkia, joka sijaitsi Castrénin talossa, nykyisen City-talon paikalla.

Sven avioitui tammikuussa 1829 raatimiehen tyttären, 17-vuotiaan Margareta Engmanin kanssa. Heille ehti syntyä ja kuolla tytär ennen kuin poika Svante syntyi vuonna 1833. Myös Sven kuoli ennen vuoden loppua vain 34-vuotiaana, jolloin Margareta jäi 21-vuotiaana leskeksi yhdeksänkuisen vauvan kanssa.

Margaretan suku — kauppiasperheitä Raahesta ja Pietarsaaresta — oli onneksi varakas ja pystyi huolehtimaan hänestä ja lapsesta, mutta Margareta-kin kuoli nuorena, vain 29-vuotiaana. Tuolloin seitsemänvuotias Svante joutui muuttamaan Tammisaareen kahden naimattoman tätinsä ja 80-vuotiaan isoisänsä Sven Magnus Schjerfbeckin luokse.

Tämä isoisä, joka oli syntynyt Smoollannissa pappisperheeseen, oli osallistunut kenttälääkärinä sotaan Venäjää vastaan vuosina 1788—1790 ja avioitunut Elisabet Beckerin, toisen kenttälääkärin tyttären, kanssa. Tämän jälkeen hän toimi piirilääkärinä ja asettui perheineen Tammisaareen.

SVANTE SCHJERFBECK kävi kaupakoulun Turussa ja ryhtyi sen jälkeen ”ulko- ja kotimaankauppiaaksi” Tammisaaressa. Hän palasi syntymäkaupunkiinsa Pietarsaareen tammikuussa 1858 avioiduttuaan Olga Printzin, Karjalohjan kruununnimismiehen tyttären, kanssa.

Pietarsaaren Isollakadulla 8 sijaitsevasta talosta tuli Schjerfbeckien uuden sukupolven koti. Ensin syntyi tytär Sofia ja kaksi vuotta myöhemmin poika Magnus. Nuoren perheen tulevaisuus näytti hyvältä — aina syksyn 1860 katastrofiin asti. Ensin tuli konkurssi ja julkinen huutokauppa, jossa suuri määrä tavaraa myytiin pois. Sitten tytär kuoli kurkkutautiin.

Perhe muutti Helsinkiin lokakuussa 1861. Svante sai työpaikan konttoristina hiljattain avatulla Helsingin—Hämeenlinnan rautatiellä, Suomen ensimmäisellä. Kahdeksan kuukautta muuton jälkeen syntyi Helena Sofia, nykyisin maailmankuuluna taiteilijana tunnettu Helene Schjerfbeck.

HELENEN ELÄMÄÄ ja taidetta on kuvattu lukuisissa kirjoissa, ja hänestä pari vuotta sitten tehty elokuva sai

suurta huomiota. Monet ovat etsineet selityksiä hänen taiteelleen ja halunneet tulkita hänen elämänsä.

On selvää, että häntä rajoitti lonkavamma, jonka hän sai kaaduttuaan portaissa nelivuotiaana. Perheellä ei ollut varaa asianmukaiseen hoitoon, joten vamma jätti häneen elinikäisen jäljen.

Viisas isä antoi Helenelle toipumisaikana kynän ja paperia, ja näin heräsi Helenen kiinnostus piirtämiseen.

Kuva Helenestä jonkinlaisena erakona syntyi pitkälti sen kirjan pohjalta, jonka Einar Reuter (salanimellä H. Ahtela) julkaisi muutama vuosi hänen kuolemansa jälkeen.

Ehkä Helene toisinaan esitti itsensä tällä tavoin luodakseen tietynlaisen imagon. Nykyään kuva hänestä on viivaiteikkaampi: vahva eheys, uskollisuus perhettä ja ystäviä kohtaan, taiteen leimaama rikas ja kansainvälinen elämä sekä päättäväisyys kulkea omaa tietään.

On aiheellista pohtia myös sukupuolistereotyyppien luomaa tulkin-tasuodatinta. Miespuolinen taiteilija, joka eristäytyi muista, oli tuskaa karsivä nero. Häntä saatettiin romantisoida ja ihailla. Naispuoliselle taiteilijalle sama asia oli merkki hauraudesta.

HELENEN INTROVERTTI luonne näkyi esimerkiksi siinä, ettei hän pitänyt turhasta jutustelusta ja odottamattomista vierailuista, jotka keskeyttivät hänen maalaamisensa. Hän valitti ystävilleen puheliaista malleista ja kotitalouden kaikista pakollisista askareista.

Samalla hän oli tiiviissä yhteydessä ystäviinsä. Hänen nuoruuttaan leimasivat matkat ja jännittävät ihmiskoh-taamiset, tavallisesti taiteen läpäisemänä.

Kun Helene 11-vuotiaana sai ilmaisen paikan Suomen Taideyhdistyksen piirustuskouluun, häntä kuvailtiin ujoksi mutta valtavan lahjakkaaksi. Hän tapasi täällä, ja myöhemmin myös Adolf von Beckerin maalausoulussa, kolme tärkeintä elinikäistä ystäväänsä, ”maalarisiskonsa” Helena Westermarckin, Maria Wiikin ja Ada Thilénin.

Svante-isä kuoli tuberkuloosiin Helenen ollessa 13-vuotias. Olga-äiti joutui elättämään itsensä ja kaksi lastaan vaatimattomalla leskeneläkkeellä, käsityötuloilla ja vuokralaisten majoittamisella.

Mesenaateista ja stipendeistä tuli Helenelle välttämättömyys. Hän sai tukea kulttuuripiireissä tunnetuilta perhetuttavilta, kuten Georg ja Mathil-

da Aspilta sekä Lina ja Walter Runebergiltä.

HELENEN AHKERUUS palkittiin 18-vuotiaasta lähtien useilla stipendeillä ulkomaanopiskelua varten, ennen kaikkea Pariisissa ja Bretagnessa. Siellä hän tapasi pohjoismaista ja kansainvälistä kulttuurieliittiä, etenkin Runebergien pariisilaisessa kodissa.

Bretagnessa hän kihlautui erään englantilaisen kanssa, mutta kihlaus purkautui miehen aloitteesta. On arveltu, että syynä oli tuberkuloosi, johon Helenen isä oli kuollut. Tuolloin ajateltiin, että tauti saattoi periytyä.

Kun nuoruusvuodet muuttivat aikuisiäksi, Helenen ympärillä ollut hohde hälveni. Hänen ihmelapsen asemansa oli edistänyt hänen uraansa mutta samalla painanut häntä kaikkinne odo-tuksineen. Nyt itse-epäily osi

vallan. Se ei kuitenkaan horjuttanut hänen päättäväisyyttään taiteensa suunnan suhteen.

Magnus-veli avioitui 1890-luvun lopulla, joten Helenen osaksi tuli naimattomana tyttärenä asua Olga-äitinsä kanssa. He muuttivat Hyvinkäälle vaatimattomaan taloon. Kotitaloustyöt veivät jatkuvasti hänen aikaansa, mutta hän jatkoi väsymättä maalaustaiteensa kehittämistä.

1900-luvun vaihde ja sen jälkeiset vuodet olivat vaikeimpia. Taidemaailma ylisti kansallisromantiikkaa, kun taas Helenen maalaustaide sai yhä modernisemman leiman. Hänet lähes suljettiin taidemaailman ulkopuolelle — tai hän itse etääntyi siitä. Silloin kuten nytkin oli tärkeää noudattaa Sääntöjä.

KÄÄNNE TULI nuoren oululaisen taidekauppiaan, Gösta Sten-

manin, myötä. Gösta etsi Helenen käsiinsä vuonna 1913 ja onnistui suostuttelun jälkeen ostamaan useita tauluja, mikä oli alku liikesuhteelle ja ystävyydelle, joka kesti Helenen kuolemaan asti.

Heidän uransa kehittyivät symbioottisesti. Göstan sitoutuminen Heleneen ja hänen taiteeseensa antoi Helenelle taloudellista itsenäisyyttä, jota häneltä oli aiemmin puuttunut. Hänen maalauksensa puolestaan toivat mukanaan taidepääoman, joka helpotti huomattavasti Göstan yritystoimintaa.

Vuonna 1915 Heleneen otti yhteyttä edellä mainittu Einar Reuter, lappilainen metsänhoitaja ja maalari, joka tunsu hyvin kansainvälisen nykytaiteen. Hän ja Gösta järjestivät Helsinkiin vuonna 1917 ensimmäisen Helenen maalausten erillinäyttelyn. Helene muutti Tammisaareen

Helene Schjerfbeckin omakuvia vuosilta 1895, 1915 ja 1944.

Olgan kuoltua vuonna 1923. Hän vaali koko elämänsä ajan läheisiä ihmissuhteitaan. Veljien lapset ja serkunlapsi Dora Estlander olivat hänen suosikkejaan.

1940-LUVUN sotaolot ja heikkenevä terveys veivät Helene Schjerfbeckin Ruotsin Saltsjöbadeniin. Hän kuoli siellä tammikuussa 1946 ja hänet haudattiin Helsinkiin.

Helenen isovanhempien hauta sijaitsee Pietarsaaressa. Hautakivi oli päässyt rapistumaan, kunnes sen kunnostamisen otti vastuulleen joukko tarmokkaita naisia ”Måla med Kerstin” -ryhmästä — joka muuten muistuttaa suuresti Helenen omaa ”maalarisiskojen” joukkoa.

KLARA SVENSSON

Helene Schjerfbeck sopi harvoin niihin kehyksiin, joihin naisten ja taiteilijoiden odotettiin asettuvan. Nykyään hänen merkityksensä taiteilijana on kiistaton. Suomessa on vuonna 2026 esillä vähintään kaksi Schjerfbeckin teoksia esittelevää näyttelyä, Riihimäellä ja Raaseporissa. Aiemmin tänä vuonna Ateneumin kiertävä näyttely *Seeing Silence: The Paintings of Helene Schjerfbeck* nähtiin myös New Yorkin Metropolitan Museum of Artissa. Se oli museon ensimmäinen näyttely, joka keskittyi pohjoismaisen naistaiteilijan tuotantoon.

Muutamia Helene Schjerfbeckin sukulaisia

Ulf-Peter Grano on avustanut artikkelin sukutiedoissa. Hän selvittää harrastuksenaan sukulaisuussuhteita eri sukutietokantojen avulla. Hänet tavoittaa sähköpostitse ulf-peter.grano@live.se.

Martha Neiglick-Platonoff	Otto Malm	Olga Henriette Åberg	Jukka Tolonen	Gösta Serlachius	Ulf-Håkan Stenman	Victoria Sandin-Lassander	Markus Wargh	Jonas Emet	Janina Andersson
Martha Neiglick-Platonoff , kuvataiteilija ja taidekäsityöläinen, jonka isä oli Helene Schjerfbeckin serkku. Syntynyt Helsingissä.	Otto Malm , laivanvarustaja, kauppias ja lahjoittaja, on Helene Schjerfbeckin isän serkku 4. polvessa. Syntynyt ja kuollut Pietarsaaressa.	Olga Henriette Åberg , akvarellimaalari, on Helene Schjerfbeckin isän pikkuserkku. Perusti miehensä kanssa museorahaston Linköpingiin. Syntynyt Helsingissä.	Jukka Tolonen , kitaristi, säveltäjä ja Tasavallan Presidentti -yhtyeen perustajajäsen, jonka isänisä oli Helene Schjerfbeckin serkku 5. polvessa. Syntynyt Helsingissä.	Gösta Serlachius , teollisuusmies, vuorineuvos ja oman taidesäätiön perustaja, oli Helene Schjerfbeckin serkku 7. polvessa. Syntynyt Pietarsaaressa.	Ulf-Håkan Stenman , lääkäri ja kliinisen kemian professori, jonka äidinisän isä oli Helene Schjerfbeckin serkku 6. polvessa. Syntynyt Pietarsaaressa.	Victoria Sandin-Lassander , toimintaterapeutti, jonka äidinisän isänäiti oli Helene Schjerfbeckin serkku 6. polvessa. Syntynyt Uudessakaarlepyyssä.	Markus Wargh , Luulajan tuomiokirkon urkuri, jonka isänäidin äidinisä oli Helene Schjerfbeckin serkku 6. polvessa. Syntynyt Pietarsaaressa.	Jonas Emet , kasvattajaseura FF Jaron jalkapalloilija, jonka äidinisän äidinisän isä oli Helene Schjerfbeckin serkku 6. polvessa. Syntynyt Pietarsaaressa.	Janina Andersson , entinen kansanedustaja, jonka isänäidin isä oli Helene Schjerfbeckin serkku 9. polvessa. Syntynyt Turussa.

Viitasammakkoita Vantaalla.

Viitasammakko

– ympäristöviranomaisien uusi kultainen vasikka

Mattias Kanckos työskentelee yrityksessään laaja-alaisesti. Luonto-opastusten lomassa hän tekee luontokartoituksia, ympäristösuunnittelua, konsultointeja ja pitää kursseja. Voit ehdottaa hänelle tulevien artikkeleiden aiheita sähköpostitse naturforetagare@gmail.com.

Viitasammakko on Suomessa hyvin yleinen laji. Silti se voi pysäyttää miljoonaluokan hankkeet, toteaa Mattias Kanckos.

Suomessa elää kolme eri sammakolajia: tavallinen sammakko, rupikonna ja viitasammakko. Kaikki lajit ovat hyvin yleisiä lähes koko maassa, eikä yksikään niistä ole mil-lään tavoin uhanalainen.

Useimmat pystyvät erottamaan ruskean ja syylläisen rupikonnan kahdesta

muusta lajista, mutta sammakon ja viitasammakon erottaminen toisistaan on huomattavasti vaikeampaa. Viitasammakolla on yleensä terävämpi kuono kuin sammakolla.

Viitasammakon väri vaihtelee ruskeasta ruskeankeltaiseen, kun taas sen alapuoli on yleensä yksivärisen vaalea. Koiras muuttuu kutuaikana kokonaan tai osittain siniseksi.

Varmin tapa erottaa lajit toisistaan on kuitenkin takajalan sisäsyryjän kavi-jankkyhmä, joka on viitasammakolla kova ja suuri, vähintään puolet sisä-varpaan pituudesta. Sammakolla se on pieni ja pehmeä.

Sammakolajeista viitasammakko (Rana arvalis) on saanut hyvin erikoi-

sen ja täysin perusteettoman erityis-aseman Suomen luonnonsuojelulain-säädännössä. Koska se on vähentynyt muissa EU-maissa, se on jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä sijoitettu luon-todirektiivin liitteeseen IVa, samaan liitteeseen kuin tunnetumpi liito-orava. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen tai edes heikentäminen on täysin kiellettyä. Laji on siis inventoitava kaikessa suunnit-telussa ja kaikissa hankkeissa, joiden alueella on jokin vesistö.

OLEN INVENTOINUT viitasammakko-ko-ya yli kaksikymmentä vuotta eri toi-meksiantajille eri puolilla Suomea

sekä löytänyt lajia kaikkialta pienistä lammikoista suurempiin järviin asti. Inventointi on helppo suorittaa, sillä laji on äänekäs ja sen ääntely, joka etäältä muistuttaa haukkuvaa koiraa, on myös helppo tunnistaa ja täysin erilainen kuin muiden sam-makkolajien äänet.

Viitasammakko on aktiivisimmillaan illalla ja yöllä, joten inventointi tehdään mieluiten iltakymmenen jälkeen. Inventoinnin vaikeus piilee siinä, että laji kutee keväällä heti jäi-den lähdön jälkeen vain hyvin rajallisen ajan (enintään kaksi viikkoa). Jos myöhästyy tästä ajankohdasta, joutuu seuraavaa inventointitilaisuutta odottamaan kokonaisen vuoden.

Suomen ympäristöviranomaiset tulkitsevat luontodirektiiviä tietenk-pilkulleen, mikä johtaa täysin epätodennäköisiin ja suorastaan järjettömiin päätöksiin, joilla ei ole enää mitään tekemistä käytännön luonnonsuojelun kanssa.

Useissa tapauksissa viitasammakon esiintyminen on vaikeuttanut tai jopa estänyt ravinteikkaiden lintu-järvien kunnostamista, millä olisi ollut hyvin myönteisiä vaikutuksia monimuotoisuuteen ja luontoon muutenkin ja mitkä useimmissa tapauksissa olisivat hyödyttäneet myös lajia itseään.

Pystyin monena vuonna perustelemaan sammakoinventoinnin itsel-ni sillä, että voi silti olla arvokasta löytää viitasammakoiden parhaat kutualueet. Samalla se oli antoisaa työtä, sillä sain meloa ympäri järviä kevätiltoina, kun luonto ja linnusto heräsivät henkiin.

LUPAVIRANOMAISET alkoivat kuitenkin muutama vuosi sitten antaa uusia ohjeita: nyt viitasammakko piti inventoida aivan kaikista vesistöistä, jopa hankealueiden pienistä metsäojista.

Joku neropatti oli tietenkin hok-sannut sen, minkä moni oli tiennyt jo kauan, eli että yksittäiset viitasam-makot voivat kutea leveissä ja vettä täynnä olevissa metsäojissa muiden vesistöjen puutteessa. Jos nykyään siis löytää ojasta yhdenkin eksyneen, kutevan viitasammakon, paikka on suojeltu ja se on otettava huomioon miljoonaluokan hankkeissa.

Lupaviranomaiset eivät ota lain-kaan huomioon sitä, että viitasam-makoita esiintyy miljoonittain ja että metsäoja on keinotekoinen, ihmisen luoma elinympäristö, joka useimmissa muissa yhteyksissä las-ketaan haitalliseksi puuttumiseksi metsäympäristöön.

Tämä on niin kaukana terveestä maalaisjärjestä kuin voi olla. En enää kykene motivoimaan itseäni tallustamaan edestakaisin met-säojia pitkin etsimässä yksittäistä viitasammakkoa, kun on niin paljon muuta tärkeämpää, mitä Suomen luonnonsuojelun hyväksi voisi ja pitäisi tehdä.

Suuri osa elämästäni on viimeiset kaksikymmentä vuotta keväisin pyörinyt sen ympärillä, että osun oikeaan ajankohtaan sammakoinventointia varten, mutta ensi keväänä sammakot saavat kutea rauhassa ilman minua.

MATTIAS KANCKOS

Christian Fischer/Wikipedia

Viitasammakko. Väri voi vaihdella huomattavasti. Tämä naaras on poikkeuksellisen vaalea.

Hyttynen saa mitä haluaa. Valitettavasti se voi antaa vastalahjaksi jänisruton.

Alituiset vitsaukset

KUN KIRJOITAN näitä rivejä elokuun lopussa tavalliseen tapaan mökillä, olen sairastunut jänisruttoon. Selkääni tullut hyttysenpurema turposi valtavaksi ja tulehtui, mikä johti epäilyt jänisruttoon (*tularemiaan*).

Nopeasti aloitettu ja vahva antibioottikuuri pitää huolen siitä, että vointi on suhteellisen hyvä ja töitä pystyy tekemään tavalliseen tapaan. Luulin sairastaneeni jo kaikki zoonoosit (eläimistä ihmiseen tarttuvat taudit), joita Suomessa voi saada, mutta ilmeisesti niitä oli varastossa enemmänkin.

On kulunut vain vuosi siitä, kun jouduin ottamaan yhtä vahvan antibioottikuurin ilveksen pureman jälkeen. Vaikka pidän alkukantaista elämästä, on toisinaan syytä olla erityisen kiitollinen nykyaikaiselle lääketieteelle. Tämänkaltaiset infektioaudit johtivat aiemmin usein kuolemaan.

KAUNIINA JA aurinkoisina päivinä kohtaan joskus metsässä ihmisiä, joiden mielestä minulla on maailman paras työ, kun saan olla koko ajan luonnossa. Toisinaan aistin jopa hienoista kateutta.

Kun kaunis sää vaihtuu marraskuun pimeyteen ja loskaan, metsässä kohtaa vähemmän ihmisiä. Luonto ei silloin ole enää yhtä houkutteleva. Puhumattakaan siitä, kun suuret hyttys-, mäkärä- ja paarma-parvet pitävät tavallisen kansalaisen neljän seinän sisällä.

Näinä puolukka-aikoina hirvikärpäset saavat ihmiset pysymään sisällä. Myös minulle hirvikärpäset ovat suuri riesa, sillä olen vuosien varrella herkistynyt niiden puremille.

Olen työelämäni aikana joutunut kokemaan lähes kaiken, mitä ihmiset yleensä metsässä pelkäävät, aina kyykkäärmeen puremasta karhun kohtaamiseen ja siihen, että jouduin kerralla yhdentoista ampiaisen pistämäksi. Olen tänä kesänä jo seonnut laskuissa siitä, kuinka monta punkkia olen joutunut kehostani irrottamaan.

Moni nykyihminen tuskin olisi valmis altistumaan näille luonnon vitsauksille.

LISÄKSI KAULAANI ja niskaani alkoi muutama vuosi sitten ilmestyä heikosti ruskehtavia läiskä. Ihotautilääkäri kertoi, että vaarattomalla vaivalla on hieman kammottavan kuuloinen tieteellinen nimi *Civaten poikiloderma* ja että kyseessä on ihomuutos, jonka aiheuttaa pitkäaikainen, lievä altistuminen UV-säteilylle.

Kaulan ja niskan vaikeasti suojattavat alueet ovat siis ilmeisesti saaneet ottaa vastaan hieman liikaa auringonsäteilyä kaikkina näinä ulkona vietettyinä vuosina. Voisi sanoa, että kannan nykyään näkyviä merkkejä lähes viisikymmenvuotisesta elämästä ulkona luonnossa, kaukana toimistobiologien ruuduista.

Kyllähän minun on hyvä olla, kun saan tehdä työtä luonnossa ja elää näköistäni elämää. Mutta niin kuin kaikessa muussakin, myös tällaisessa elin- ja työtavassa on sekä hyvät että huonot puolensa, eikä se lopulta varmasti sovi kaikille.

Silloinkin kun elämä on parhaimmillaan, vitsaukset ovat yleensä läsnä tasaisena kumppanina.

MATTIAS KANCKOS

Herrfors

Prewelin tehdas Pietarsaaren Pohjanlahdentiellä on Herrforsin kaukolämpöliittymä numero 1000. Kuvassa Ronny Forsman ja Jonas Asplund Herrforsilta sekä Kim Nordlund ja Kriste Koski Prewelistä.

Kaukolämpö sai 1000. asiakkaansa

◆ HERRFORS

HERRFORS ON KESÄN aikana liittänyt 1000. asiakkaansa kaukolämpöverkkoon. Tämä asiakas on putki-alan erikoisosaaja Prewel, joka liitti kiinteistönsä verkkoon Pietarsaaren Pohjanlahdentiellä sijaitsevan tehtaan laajennuksen yhteydessä.

”Kaukolämpö on huoltovapaa ja luotettava lämmitysmuoto, joka sopii sekä pientaloihin että suurempiin kiinteistöihin”, kertoo Herrforsin kaukolämmön kehityspäällikkö Jonas Asplund.

Prewelille kyse on siirtymisestä yksinkertaiseen, edulliseen ja ympäristöystävälliseen tapaan lämmittää kiinteistöä – investointi, joka lisäksi pienentää asiakkaiden lopputuotteiden hiilijalanjälkeä. Kiinteistön kaukolämpöjohto rakennettiin kesän aikana Pohjanlahdentien ja Varikonkadun risteyksessä olevasta johdosta. Prewelin uusien tilojen on määrä valmistua jouluksi, jolloin kaukolämpö on täydessä käytössä koko tehtaassa.

TUHAH LIITTYMÄÄ tarkoittaa käytännössä sitä, että noin puolet kaupungin asukkaista asuu kaukolämmöllä lämmitetyissä taloissa ja että lähes kaikki liikkuvat päivittäin kiinteistöissä, joissa käytetään Herrforsin kaukolämpöä, esimerkiksi kouluissa ja kaupoissa.

”Yksityishenkilöiden pientalot muodostavat noin puolet kaikista liittymistä, mutta energiamäärältään suurin osa menee teollisuuskiinteistöihin, julkisen sektorin rakennuksiin ja suurempiin asuinrakennuksiin”, sanoo Asplund.

Pietarsaaren kaukolämpöverkon

laajentaminen vilkastui vuoden 1972 poliittisen päätöksen jälkeen. Ensimmäinen kaukolämpö toimitettiin seuraavana vuonna kuudelle kiinteistölle Svedenissä, ja lämpökeskus sijoitettiin alueen sisään tulon läheisyyteen.

1970-luvun lopulla jo 21 prosenttia pietarsaarelaisista, eli 4 376 henkilöä, sai kaukolämpönsä kolmen kiinteän ja kolmen siirrettävän lämpökeskuksen tukemana. Investoinnin takaisinmaksuajaksi arvioitiin 10–12 vuotta.

NYKYÄÄN KAUKOLÄMPÖ

on suosittu lämmitysmuoto, johon Herrfors investoi jatkuvasti pystyäkseen tarjoamaan kilpailukykyisiä hintoja. Alussa liittyjinä olivat lähinnä suuremmat kiinteistöt, mutta vähitellen lämmitysmuoto tuli suosituksi myös pientaloissa – etenkin öljylämmitteisissä taloissa, jotka pystyivät helposti muuttamaan lämmitysmuotoaan.

Uusin panostus on Siikaluodon lämpövarasto, jolla varmistetaan kilpailukykyiset hinnat ja samalla kasvatetaan uusiutuvan energian osuutta.

Jonas Asplund korostaa, että kaukolämpö tulee olemaan tärkeä lämmitysjärjestelmä myös tulevaisuudessa ja että Herrfors valmistautuu tällä investoinnilla siihen, että se voi jatkossakin tarjota hyvän kaukolämpöhinnan ja liittää lisää asiakkaita.

Jyväskylä otti Suomessa kaukolämmön ensimmäisenä käyttöön vuonna 1963. Vaasassa tämä tapahtui vuonna 1965. Pietarsaaren sähkölaitoksen silloinen johtaja Leif Ingo teki aloitteen kaukolämmön käyttöönotosta Pietarsaassa.

Nyt vanhat lämpöputket vaihdetaan

◆ HERRFORS

Niin kutsutun itäisen kaukolämpöjohdon uusiminen Alholmasta kohti Pietarsaaren keskustaa on jatkunut kesän aikana. Hanke käynnistyi neljä vuotta sitten Luodontien varrella ja jatkui kohti Pohjantietä, ja nyt on edetty OSTP:n sisäänajon alueelle ja siitä etelään. Tämän kolmannen vaiheen aikana on uusittu noin 400 metriä.

”Haasteena tässä on, että johto sijaitsee niin lähellä Kråkholmanjärveä. Olemme maaperän kosteuden vuoksi joutuneet pumpptaamaan pois melko paljon vettä ja tietenkin olemaan erityisen huolellisia kaivaessamme”, kertoo kaukolämmön kehityspäällikkö Jonas Asplund.

Vanhat putket ovat 1970-luvulta ja käyttöikänsä päässä. Johtoverkon uusimisen yhteydessä käytetään tilaisuus hyväksi ja suurennetaan putkia. Energiahäviötä vähennetään sekä alhaisemman veden lämpötilan että paremman eristyksen avulla.

”Mitä matalampi lämpötila, sitä pienempi lämpötilaero putkien ja maaperän välillä, mikä vähentää lämpöhäviötä. Näin kaukolämmöstä tulee entistäkin energiatehokkaampaa. Johto myös lämmitetään ennen kytkemistä ja peitetään, jotta lämpölaajeneminen voidaan ottaa huomioon. Tämä tekniikka aiheuttaa johdossa vähemmän jännitteitä, ja odotettu tekninen käyttöikä on 80–100 vuotta.”

Hankkeen tämän vaiheen budjetti on noin 350 000 euroa. Kyseessä on pitkäjänteinen hanke, joka jatkuu vielä useita vuosia.

Herrfors

Kaukolämpöverkon uusiminen Alholmasta keskustaan on monivuotinen hanke.

Eva-Stina Kjellman

Kruunupyyn Sähkölaitoksen uusi Scania helpottaa asentajien työtä.

Raskaille nostoille uusi kuorma-auto

◆ KRUUNUPYYN SÄHKÖLAITOS

Kruunupyyn Sähkölaitos on investoinut uuteen kuorma-autoon. Asiakkaiden tehontarve kasvaa, mikä tarkoittaa, että kentällä käytetään sekä suurempia että raskaampia muuntajia.

”Ajatuksena on, että pystymme hoitamaan nostot itse uudella kuorma-autolla ilman, että meidän tarvitsee vuokrata suurempi nosturiauto”, sanoo toimitusjohtaja Fredrik Näse.

Kilpailutuksen voittajaksi valikoitui Scania XT 6*4, jossa on Fassi 295A -merkinen nosturi, seitsemän teleskooppijatketta ja maksimissaan 845 kilon nostokapasiteetti 18,85 metrin etäisyydellä.

”Nosturin lisäksi auto on varustettu henkilökorilla ja tarraimella, joita käytetään erilaisissa työtehtävissä.”

Kokonaisuuden päällirakenteineen toimitti Tyllis Oy Ab Kokkolasta. Fredrik Näse on tyytyväinen investointiin:

”Prosessi oli yksinkertainen, ja myyjä otti asiakkaan aidosti mukaan, jotta lopputuotteesta tulisi mahdollisimman hyvä.”

Vanhalla kuorma-autolla on ikää noin 20 vuotta. Nosturi, joka meni rikki Hannes-myrskyn raivaustöiden yhteydessä, on nyt korjattu, ja vanhaa kalustoa käytetään rinnakkain uuden kanssa.

Martin ja tulevaisuuden sähköverkot

◆ ESSE ELEKTRO-KRAFT

Mitä sähköistyneempi yhteiskuntamme on, sitä tärkeämpiä turvalliset ja luotettavat sähköverkot ovat. Tämä on projektipäällikkö Martin Borgmästarin arkea. Sen lisäksi, että hän vastaa sähköverkon suunnittelusta sekä pitää yhteyttä maanomistajiin, urakoitsijoihin ja eri yhteistyökumppaneihin, hän huolehtii siitä, että eri hankkeet sujuvat mutkattomasti.

”Juuri nyt suurin hankkeemme koskee sähköverkon uudistamista ja sääkestävyyyden parantamista Ala-Ähtävän asemakaava-alueella. Ilmajohdot vaihdetaan maakaapeleihin samalla, kun pylväsmuuntamot korvataan puistomuuntamoilla. Meillä on myös hyvä yhteistyö sekä JNT:n että kunnan kanssa, joka samalla uudistaa alueen tievalaistusta.”

Ähtäväläinen Martin Borgmästars on palannut sinne, mistä kaikki alkoi. Hän oli jo viisitoistavuotiaana kesätoissa Esse Elektro-Kraftilla, mutta opinnot veivät hänet Vaasaan ja sieltä edelleen Vaasan Sähköverkkoon ja sittemmin Herrfors Verkkoon.

”Parasta työssäni on saada olla mukana vaikuttamassa alueelliseen yhteiskuntakehitykseen. Tuntuu myös hyvältä olla takaisin Ähtävällä. Meillä on hyvä tiimi, ja koen, että arki pienemmässä yhtiössä on monipuolisempaa.”

Kun Martin ei suunnittele sähköverkkoja, hän ulkoilee metsässä ja maastossa tai matkustelee yhdessä morsiamensa kanssa.

Eva-Stina Kjellman

Martin Borgmästars on sähkövoimatekniikkaan erikoistunut sähköinsinööri ja tammikuusta lähtien Esse Elektro-Kraftin uusi projektipäällikkö.

Nykärlaby Kraftverk/Karolina Isaksson

Sähkökattilan kojeiston asennus.

Sähkökattila lämmittää nyt Uttakaarlepyytä

◆ UUDENKAARLEPYYN VOIMALAITOS

Uudenkaarlepyyn voimalaitoksen hakekattilat ovat saaneet kesällä levätä, kun kaukolämpöverkkoa on sen sijaan lämmitetty uudella sähkökattilalla. Investoinnin taustalla on ajoittain alhainen sähkön hinta, joka mahdollistaa edullisen lämmöntuotannon hakeeseen tai öljyyn verrattuna.

”Sähkökattilaa käytetään pääasiassa lämmön tuottamiseen kaukolämpöverkkoon. Kesällä alhaisin tarve on noin 0,6 megawattia, jolloin sähkökattila riittää hyvin, kun taas talvella meidän täytyy päästä yli kuuteen megawattiin. Silloin tarvitaan molempia hakekattiloitamme sekä pieni osa öljyä, etenkin todella kylminä päivinä”, sanoo toimitusjohtaja Tony Eklund. Hän huomauttaa, että öljy on ainoastaan varajärjestelmä, joka kattaa enintään prosentin kokonaislämmöntarpeesta.

Uusi sähkökattila, teholtaan 1,6 megawattia, otettiin käyttöön viime joulukuussa. Eklund kutsuu investointia merkittäväksi, mutta laskee silti takaisinmaksuajaksi vain 4–5 vuotta.

”Investointiin sisältyy myös se työ, jota tarvitaan, jotta voimme osallistua sähkövoiman säätömarkkinoille. Sähköntuotannon ja -kulutuksen välillä tarvitaan jatkuva tasapaino, ja jotta tämä onnistuisi, tarvitaan huomattavasti nopeampia aikavälejä kuin sähköpörssin 15 minuuttia.”

Sähkökattila voidaan säätää parissa minuutissa, jolloin se voi osallistua säätömarkkinoille.

Esse Elektro-Kraft

Toimittaa sähköä osaan Pedersöreä, Kauhavaa, Uttakaarlepyytä (Markby) ja Kruunupyytä (Jeussen).

Asiakkaita: 3 700

Vuositointitus: 50 GWh

Vaihde: 020 766 1900

Vikailmoitukset toimistoajan ulkopuolella: 766 2023

Asiakaspalvelu: 020 766 1912, 020 766 1911

Laskutus: 020 766 1912, Johanna Stubb

www.eekab.fi

TJ Ingvar Kulla

TJ Roger Holm

Herrfors

Toimittaa sähköä Alavieskaan, Pietarsaareen, Luotoon, Maksamaalle, Oravaisiin, sekä osaan Pedersöreä, Teerijärveä, ja Ylivieskaa.

Asiakkaita: 44 000

Vuositointitus: 610 GWh sähköä, 284 GWh lämpöä

Vaihde: Pietarsaari (06) 781 5300,

Ylivieska (08) 411 0400

Vikailmoitukset toimistoajan ulkopuolella:

Pietarsaari ja Luoto (06) 723 0079, Oravainen, Pedersöre ja Teerijärvi (06) 723 4521, Ylivieska sähkö (08) 426 350, kaukolämpö 044 781 5375

Laskutus: Pietarsaari (06) 781 5312,

Ylivieska (08) 411 0401

www.herrfors.fi

TJ Fredrik Näse

TJ Tony Eklund

Kruunupyyn Sähkölaitos

Toimittaa sähköä osaan Kruunupyytä, Pedersöreä ja Kokkolaa.

Asiakkaita: 3 220

Vuositointitus: 45 GWh

Vaihde: 824 2200

Vikailmoitukset: 824 2200, 0400 126 005

Laskutus: 824 2200

www.kronobyelverk.fi

Uudenkaarlepyyn Voimalaitos

Toimittaa sähköä Uudenkaarlepyyn kaupungin alueelle.

Asiakkaita: 5 100

Vuositointitus: 110 GWh

Vaihde: 785 6252

Vikailmoitukset: 722 0050

Vikailmoitukset toimistoajan ulkopuolella: 781 0632

Laskutus: 785 6252, 785 6251

www.nkab.fi

Vetelin Energia

Toimittaa sähköä Veteliin, lukuunottamatta Polson, Kivikankaan ja Nykäsen kyliä.

Asiakkaita: noin 2 300

Vuositointitus: 28 GWh

Vaihde: (06) 866 3600

Vikailmoitukset: 0400 262 261

Laskutus: 040 661 7850

www.venergia.fi

TJ Marko Niemonen

MINUN ENERGIANI

kuvauksia henkilökohtaisista voimanlähteistä

"KUN MUUT ALKAVAT rauhoittua ja valmistautua kesälomaan, meillä ravintola-alalla on huippusezonki. Kesäkuukaudet ja joulunaika ovat kaikkein hektisimpiä. Nautin kuitenkin siitä, kun tapahtuu asioita, ja kesäisin teen mielelläni iltavuoroja. Pidän siitä, että saan työskennellä nuorten kanssa ja nähdä heidän kasvavan sekä ammatillisesti että ihmisinä.

Myös työn ulkopuolella on täyttä. Viihdyn parhaiten silloin, kun on paljon menoa. Meillä kotona on harvoin hiljaisia hetkiä kahden vilkkaan pojan kanssa, jotka pelaavat sekä jalkapalloa että jääkiekkoa. Ja jos aikaa jää yli, pidän huolen siitä, että ehdin myös itse treenata. Ulkona liikkuminen on minulle ehdottomasti paras rentoutumiskeino, ja uskon myös, että fyysinen kunto auttaa silloin, kun on henkisesti rankkaa.

Pidän lähes kaikesta liikunnasta. Löysimme melonnan, kun pojat olivat pieniä. Heidän oli jo silloin vaikea istua paikallaan, mutta kajakissa he usein rauhoittuivat. Uskon, että vedellä on tämä vaikutus meihin kaikkiin. Myös tasapaino on tärkeää. Rakastan seurustelua muiden kanssa, mutta joskus yksinäinen ilta viinilasillisen kanssa on juuri sitä, mitä tarvitsen.

Olen vuosien varrella oppinut sietämään stressiä paremmin ja asettamaan rajoja. Ennen saatoin esimerkiksi heti kaivaa kynän esiin, kun joku ruokakaupan jonossa halusi varata pöydän tai juhlat. Nykyään pyydän heitä ystävällisesti palaamaan asiaan sähköpostitse.

Kyse ei ole siitä, etten haluaisi

auttaa, vaan siitä, että olen oppinut paremmin ymmärtämään, mitä juuri sillä hetkellä todella tarvitsee tehdä."

EMILIA FAGERHOLM on Paviksen ravintolapäällikkö Pietarsaareissa. Hän rakastaa työtään ja nauttii vaihtelusta: yhtenä päivänä hän suunnittelee seuraavan vuoden budjettia, toisena maalaa seiniä tai siivoaa vessaa. Hän kuvailee itseään nöyräksi aikaoptimistiksi, jolla on usein hieman liian monta rautaa tulesa samanaikaisesti. Kun hän ei ole töissä, hänet löytää usein kajakista perheen ja Leia-koiran kanssa. Yksi hänen esikuvistaan on Pirkko-mummu, joka ajaa yhä taksia 82-vuotiaana. "Sellainen minäkin haluan olla!"

